NEFELEJTS.

ALMANACH

1833.

SZERKESZTETE

KOVACSÓCZY MIHÁLY.

Második év.

KASSÁN,
WIGAND GYÖRGY KÖNYVÁROSNÁL.

Werfer Károly könyvnyomtató-intézetéből.

M. Irod. O.
13183
311.116

SEFELIETIS

1833

Bollyári Vigyázó Antal Könyvtárából.

Ild.

2209

olv:

M. irod. 6.
13483/2.
311.116

A' Nefelejts első évi folyamatja fogadása, ámbár felette bajos időszakba esett, még is minden reményimet felülmúlta, eltökéllém azért ezen Almanach folytatását, de hogy tartalma a' kor' szelleme nevedő kivánatinak inkább inkább megfeleljen, a' legjobb elbeszéllésre 15, a' legjobb Balládára 5 aranybéli jutalmat tettem ki. Nem reméltem ugyan, hogy egyedül ezen magába csekély pénzdij fogná honunk szép lelkeit munkálatra serkenteni, de hivém, hogy más nemesb vetélkedés elevenítendi. Azonban megcsalatkozék. Fölszóllításom következetében csak négy elbeszéllés ,s öt Balláda küldetett be. Ezeknek eggyike minden ékei mellett mint szoros történeti elbeszéllés, nem a' Nefelejts körébe tartozik, másikára, »a' kassai nefelejtsre« a' könyvvisgálói tilalom szállt, ketteje »a' mátrai vadász« 's »Béla« fölvétettek, nem különben három Balláda. Már hogy ezek megitélésével az Akademiát fárasztani nem lehetett, kiki átlátja, Mind azok kik kérelmem teljesiteni serénykedének, fogadják szíves köszönetem.

És igy átadom Nefelejtsem másod évét, azon kivánnyal, hogy az elsőnél nagyobb kedvezést találjon, 's igy olly állapotba helyződjek, hogy esztendőről esztendőre szebben 's gazdagabban nyujthassam. Kassán Szent Iván hava 20kán 1832.

WIGAND GYÖRGY.

M.T. AKADEMİ
KÜTÜPHANESİ

Mezler J.B. fest: Krepp I. metsz:

TIHAMÉR.

NEFELEJTS.

Gyönyörben újulj, föld virága,
'S ha sírsz csak angyalkönnyet ejts,
És légy a' lyánka bájvilága
Mint hü, bár kisded nefelejts.
Szüz leplezetlen indulattal
Köszöntsed nyájas áldozattal
A' jó anyát, az édes hont,
Hogy töle csókot nyerj viszont.

»Mit nyújthatnék e' jó anyának,
Én hü de kisded nefelejts?
Nagyok nagyfényü díszt adának.
Hazám, kedvessé te teremts.
Addiglan is szelíd kegyedbe
Im, itten a' mit nyújtok, vedd be;
Hitem másat nem alkothat:
Magam vagyok az áldozat.

MTUDOMÁNYOS AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

MARÁRY.

KÉPCSARNOK

KISFALUDI KÁROLY

MUNKÁIHOZ.

Kisfaludi Károly 's Muzája pesti baráti érdemeinek márványemléket emelnek, mi itt a' Karpátok tövénél munkái szerinti képcsarnokkal tisztelkedünk.

TIHAMÉR.

(Czimkép.)

Hasonnevű elbeszéllés hőse. — Gróf Malatesta Pandolfo harczjátékára készűlten, teremében várja a' jelt, ereje teljes érzetében, langoló kebellel, 's diadal reményével.

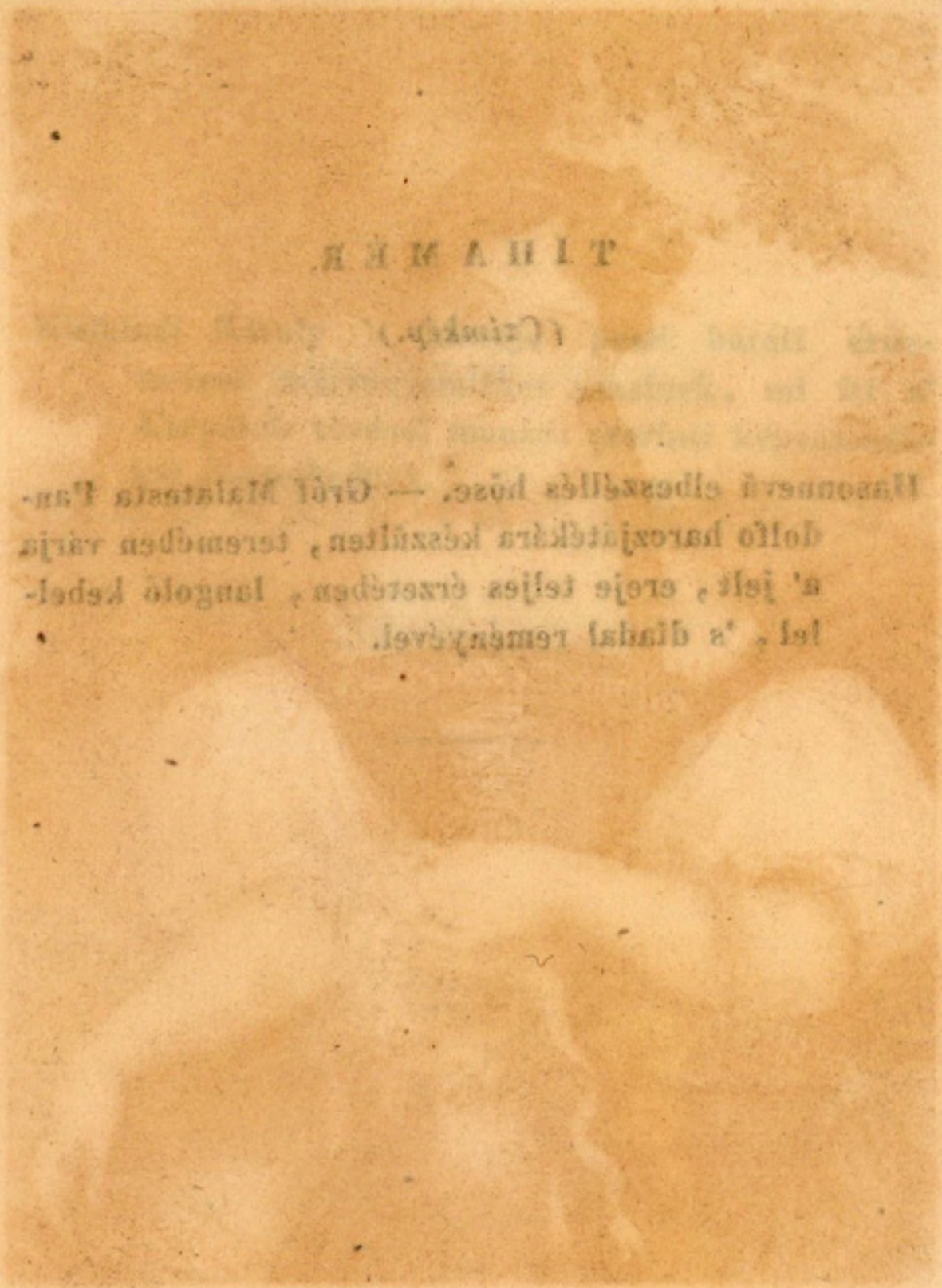

Mezler J.B. fest: Krepp I. metsz:

EPRÉSZLÉANY.

EPRÉSZLEÁNY.

Most vig dalolással a' gyepre pihen,
És illatozó koszorút fűz.
Egyszerre kopó riad, ing a' bokor,
Döbbenve szökik-fel a' szép szűz,
'S míglen hülledezve a' zajra vigyáz,
Elébe kizörren egy ifjú vadász.

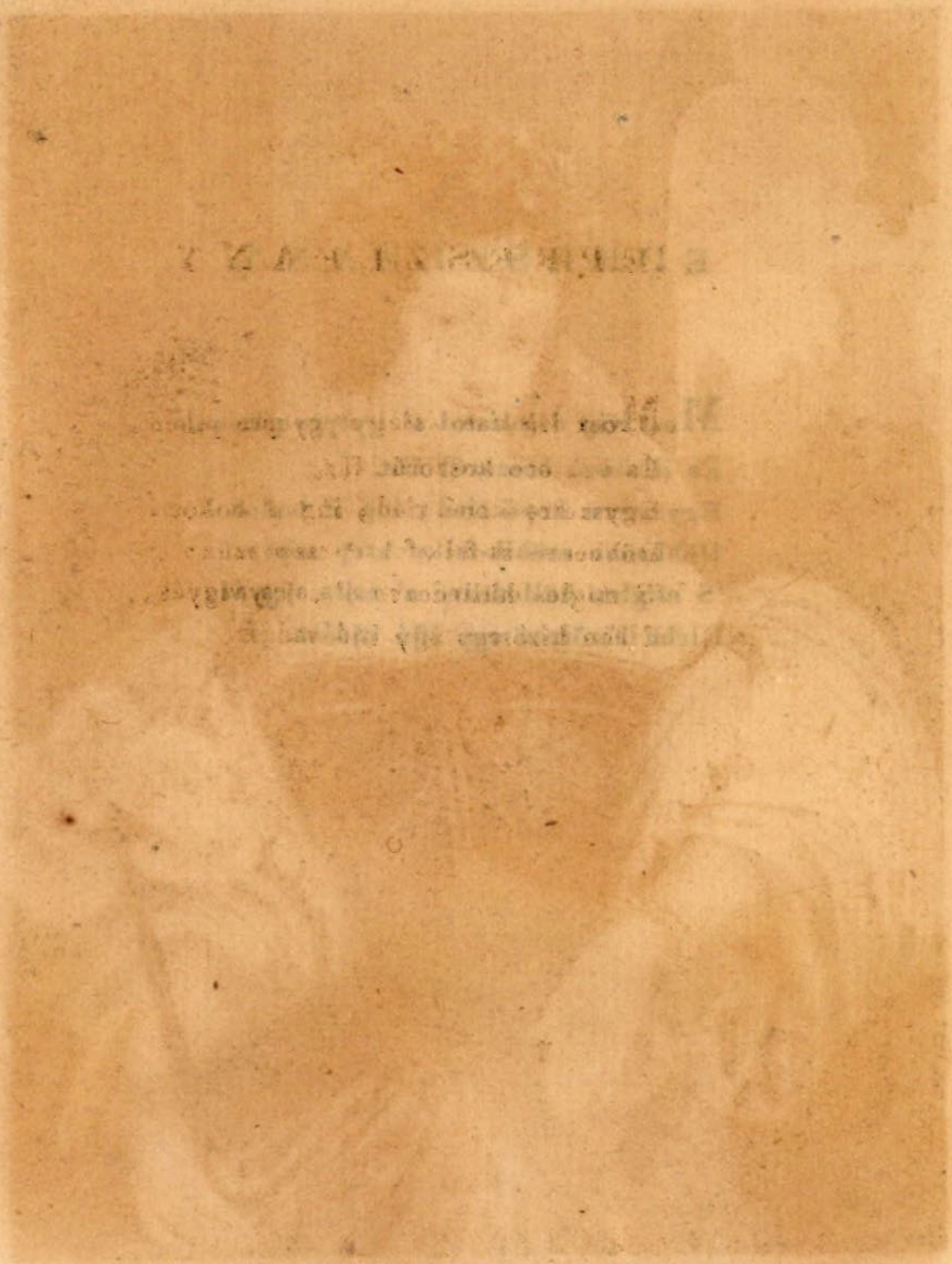

Mezler J.B. fest:

Krepp I.metsz:

OLIVIA.

OLIVIA.

(A' vérpohárból.)

Drugeth Fülöp nádor leánya, mikor kezét Visegrádon Akosnak Mychk fiának nyujtja, menyasszonyilag ékesítve szelided szűzi méltóságban.

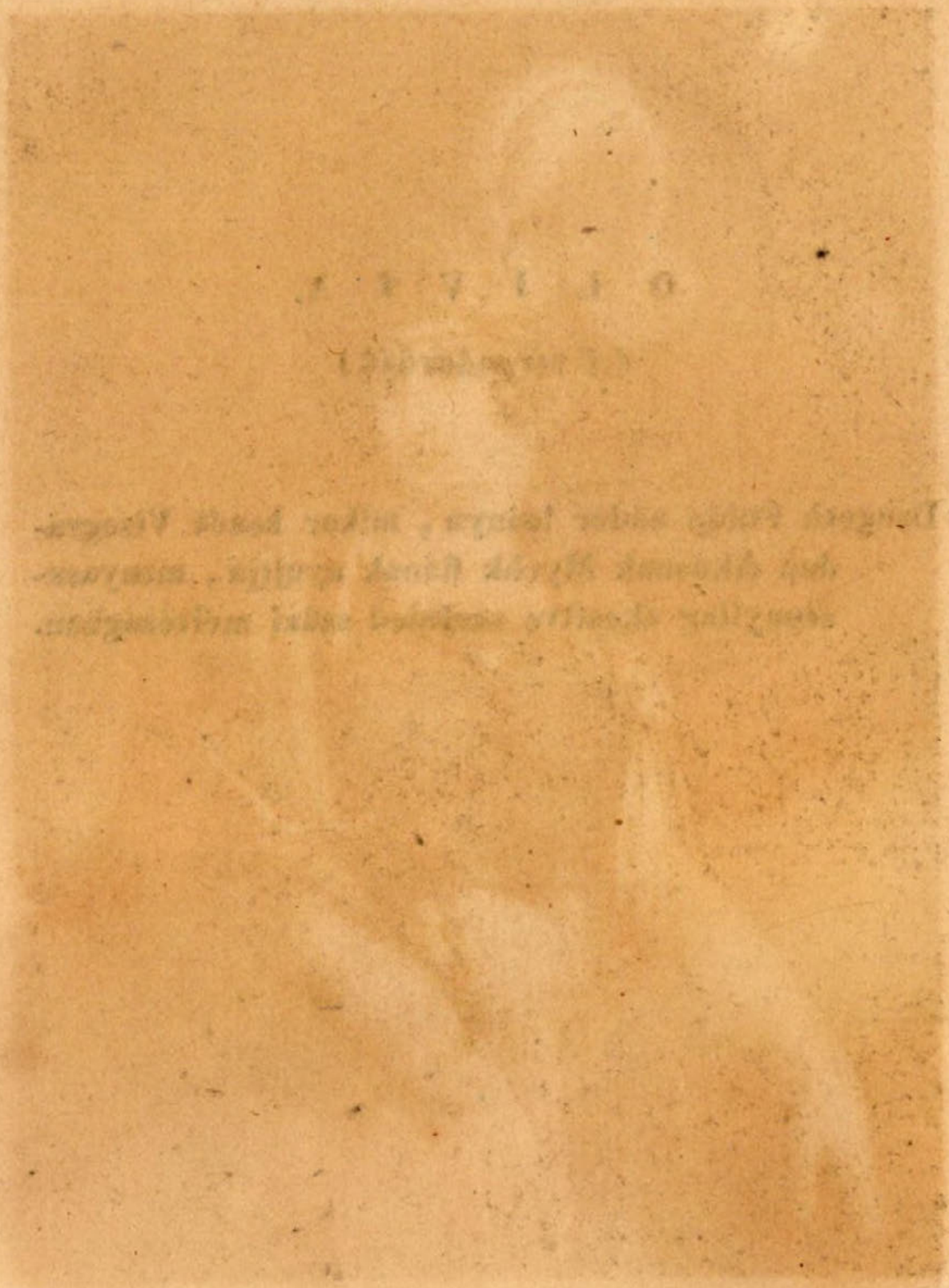

Mezler I.B. fest. Krépp I. metsz.

SZÉCSI MÁRIA.

SZÉCSI MÁRIA.

(Szindarabból.)

Mária, levele által magához idézvén Veselényit, teljesen fölkészűlten hősi nyugalommal várja a' kirendelt várteremben őt. Arczáról asszonyi fönség 's remény rokonúltan sugárzanak.

A' mátrai vadász.

Hit, remény, a' szűk pályán
Tarka párák, szivárvány.

Kies alkonyt hagyott maga után a' forró nyári nap. A' tiszta szívü öreg Inczei, leghatalmasb földúr a' mátrai környéken, emberi szeretetet mosolygó arczulattal sétála téres udvarának hárssorai között, a' mint kedves Ivánjára esének szemei: ez vadakkalterhelten jöve-be a' tár kapun, és urának eggy őzet 's két nyulat mutata-be. — Iván! mondá a' kegyes úr; neked semmiben sincs fogyatkozásod, 's te még is mindég gyászos képet viselsz. 'S mi ez?.. úgy tetszik, még így nem látálak: szinte öszveaggottál. Szegény ifju! te szenvedsz: szólj nekem, mi zavar téged? Én gonosznak sehogysem képzelhetlek, pedig a' vádos lelkü tart olly rémtekintetet mint te. — Iván szólni akart, de Inczeinek legöregebb fija, ki a' nagy városból több évi távolléte után csak tegnap érkezék, atyjához jöve, 's a' bágyadt Iván hűségesen esengő szemeket függesztvén a' nemes kérdezőre, némán álla tovább, és vadait a' ház' falán lévő fogasra felaggatván, visszatért erdei hajlékába.

Szánom ezt a' szomorú legényt; mondá fijának Inczei. Tavaly fogadám-fel szolgálatomba; ő magát

mindenből kifosztott árvának mondá. Szegény Iván! pedig olly deli, olly hű, olly ügyes vadász. Csendesen vonja-meg magát az erdei vityillóban; 's a' mi különös, igen különös, láttál e valaha illyet Lajosom? ő az asszonynemet semmibe sem veszi, 's majdhogy nem futja is. — Ez valamelly csalatkozott szerető lehet; viszonzá Lajos egész határzottsággal. — Én nem tudom, mondá Inczei; mi gond fészkelheté magát ezen szánatos ifju' szivébe. Engem' a' vizsgaság egész éltem' folytában nem kínzott, épenhogy Iványról, megvallom, többet ohajtanék tudni. —

Az est többnyire Iványról való beszéletekben folya-el Inczeiéknek. A' gyönyörű Emelka legkivált dicséré a' vadászt: ez Inczeinek eggyetlen leánya vala, jeles példánya különösen az őszinteségnek, 's még eddig eggy szerelmetlen boldog enyelgő, kinek virító kecsei az élet' tavaszában, eggy látására már csudálkozásra költék-fel a' nézőt. Anyja igen vigyázatosan nevelé őt. Most tizenhetedik tavasza derűltfel a' kedves leánynak, 's örűlt az ájtatos szülő, hogy gyermeke még szabad szívet visel: mert eggykét példa feküvék Inczeiné előtt, melly a' hamar szerelem kártételit látszék bizonylani. Ő csak a' tizennyolczadik évet szánà szerelmi ismeretségre, de feltevé magában szorgosan kikémleni az ifjakat, hogy a' szabott időre is Emelkája ne akárkivel, hanem

csupán az erkölcsiség' fijával társalkodjék. Az öreg Inczei jóváhagyólag mosolyga, midőn hitvese felnyitá előtte szándékát Emelka iránt. Inczei ámbár gondos atya volt, de mind e' mellett is asszonya' gondjaiba sohasem vágott, 's a' mit csak ez felteve, azt a' reánézve igen is engedékeny férj mindenkoron szívelte.

Emelka, valahányszor vendégek hivatának szülőji által, mindannyiszor a' maga szobájában marasztatott: ennek az az oka volt, hogy ifjak is jövének ollykor a' házhoz, 's erre nézve nehogy az élénk lelkű leány azt gyanítsa, hogy ő csak az ifjak miatt rejtetik-el, általában minden vendégségkor, ha mind öregek valának is ennek tagjai, elhárittatott. Emelkát nyugodtan vezérlé azon gondolat, hogy úgy kell lenni; mihezképest vigan evé ebédjét nevelőnéjével is.

Inczei' háza az évnek eggy napját különös szerrel ünneplé; ez a' nyár' másod havának végén történik vala. Ez a' nap azon szabadulásnak tétetett emlékül, midőn a' még kisded ötévü Emelka a' nyárnak ugyan azon napján a' közel erdőben játszodván, eggy futó szarvastól megijedve a' mély patakba hanyatlott. Gondatlan dajkája, tudniillik, magára hagyá, 's akkor vevé-észre vízbe-zuhantában, mikor a' szerencsétlen gyermek fölött a' habok már öszve-

csapódtak. A' dajka siralmas jajongással több parasztlegényeket vonza magához, kik tüsténti odafutának, 's midőn az öreg dajka segélyért kiáltoznék, és a' gyermek' vízbe-fultát emlegetné, eggy leggyorsabbik a' legények közűl azonnal a' vízbe ugrék, és olly szerencsével úszott, hogy legottan a' leánykára talált, kit általölelvén, vele a' partra vergődött. Emelka mozdúlatlanul feküdt dajkája' ölében; majd haza vitetett; az öszveborzadt anya ájúlva rogyottle, 's a' jó atyát is szörnyű zavarodás éré, mig végre a' kedves gyermek sok ápolások után felnyitá szemeit, 's kevés napok multán minden erejét, 's élénkségét visszanyeré. A' szabadító parasztlegény jutalmat nyere, és az udvari cselédek közé felvétetett. Ez egykoron Ivánnak örvendőleg beszélé, mint vala ő szerencsés a' szép Emelkát megmenthetni a' haláltól. Iván buzgóan becsűlé a' kellemes leánykát, ámbár különben az asszonynem iránt utálságot forrala melyében, mert Emelkának arczulatja eggy kedveltre vivé gondolatját; 's megtudván, hogy Emelka' ünnepnapja közel van, elkészíté magát, hogy annak ő is áldozzon.

Iván eggy kis őzet fogván eggykor, azt már felnevelé, 's meg is szelídíté. Mostan szarvaira rózsákat, és nyakára mezeivirágörvet kötöze, 's így vezeté a' kis állatot az udvar felé. Engedelmet kére

az öreg Inczeitől, hogy ezen ajándékát bémutathassa Emelkának. Inczei becsűlé a' hűséges vadász' tisztelkedését, és Ivánt a' kertbe utasítá, hol Emelka vala. A' magában sétáló szűz különösen lepetettmeg, midőn Iván illy szókkal méltatá neki adományát: kivánom, hogy ha eggykoron a' szép Emelkát a' szarvas veszélybe taszítá, mostan az őz örvendeztesse-meg. — Ezen szavak' hangja, úgy tetszék Emelka előtt, nem cselédi hang volt, 's most a' vadász' tekintete legközelebb állván előtte, abból ritka kellem sugárzott reá, mellyre a' tapasztalatlan leányka' szivét eggy általa nem magyarázható ihlet döbbenté-meg. Rebegve köszöné-meg Ivánnak a' becses ajándékot. Ez kezéért hajlék Emelkának, hogy azt csókjával illesse, 's milly váratlan eset! meghajoltában kebléből eggy aranyba foglalt melykép gördűle a' földre; hirtelen' kapott utána a' gyuladt arczu Iván, 's eggy pillanat alatt rejtve lett a' kép; zavarodva végzé a' kézcsókot, és minden illendőt feledve a' kertből kisiete. Emelka bámulni kezdett, de eggy baj kivette andalodásából: az őz, mellyet zsinórjánál fogva tart vala, mindenkép' igyekezett volt ura után rohanni, 's a' gyönge leánykéz nem bíra vele: elszabadult a' fürge állat, és a' tárva hagyott kertajtón kiillana. Inczei megsejté a' szökevényt, és eggy szolgával elfogatá. Emelka el-

sápadva szaladott atyjához, 's nem tuda szólni. Többes indulat remegteté őt. — Semmi baj, leánykám, mondá Inczei; 's körülkarolá a' reszketőt: semmi baj! a' kis futó meg van fogva, 's nézzed, már nem nyugtalan. — Oh be megijedtem! susogá szapora lélekzéssel Emelka. Hadd pihenjek. — Ezzel béméne szobájába, és mély gondörvénybe merűle.

Az ifju Inczei Lajos, eggy a' vadászat' forró kedvelőji közűl, gyakorta felkeresé Iványt, hogy vele kéje szerént vadászhasson. Eggy vidám nyári korányon kiindúl vala ő, hogy a' jó Iványt csendes lakában felkeresse. Eggy terepély cser alatt lelé fekve a' vadászt: puha álomba látszék merűlve lenni. Lajos sajnálá felkölteni a' szendergőt, 's mellé üle, hogy bevárja mig alvása el fogna lebbeni, 's kedvtelve nézelli vala nemes vonásait. Már eddig is gyanút veve iránta Lajos, mivel Iván' elmés szavai őt a' közönséges vadászoknál feljebb mutaták; most pedig a' fél arczán feküvőnek kellemes külseje ujobban is nagyot képzeltete róla. Az alvó majd eggy sohajtást szabadíta-fel melyéből, 's majd ezen szókat rebegé utána: Leonóra!.. te elhagytál, 's én még sem hagylak-el... Az erdő' fáji között lebeg nekem a' te hitetlen képed. — Lajos borzadva merevűlt-el, 's legottan ége még többet tudni. — Vadász-

hüvelybe van rejtve a' szerencsétlen; folytatá szavait az álmodó: nézzd, ez mind éretted. — Ezzel hirtelen' felüle, és megrezzent, Lajosra esvén felnyílott szemei. A' csudálkozó Lajos mostan rendbe szedé magát, és — tegnapi ígéretemhez képest, ugymond; felkeresélek, édes Iványom, hogy a' szép időt használhassuk. — Legyen-meg, viszonzá Iván, szörnyü tartózkodással nézvén Lajos' szemei közzé, 's azt forgatá elméjében, hogy álmában beszélni talált, 's így a' titok, mellyet örökre elfödni kivánt, gondjai ellen is világra tért. De aggódásai közben is csakhamar öszveszedé vadászszereit, és Lajossal együtt hozzáfogának dolgaikhoz.

Lajos nem kétlé, sőt igen is megerősödék azon hiedelben, hogy Iványban eggy boldogtalanná vált nemes ifju lappangjon. Már Emelka is elbeszélé neki, millyen édes melykép gördült-ki elébe Iván' kebeléből. Lajos szinte tüzes szerető volt, de boldog szerető is eggyszersmind, mert kiért vágyott, azt már elnyeré, 's az már jegyese vala; de mind e' mellett elgondolá, mit fogott vala szenvedni, ha kedvesét elvesztette volna; 's ehhezképest Ivánnak elgondolt vesztesége igen is tetemesnek látszék előtte; 's az a' meggyőződés, hogy a' szomorgó vadász hozzáhason rendből származott légyen, felingerlé őt, hogy vele barátságot kössön, és gyászos titkát bővebben

is kitanúlhassa. Lajos ebbéli kinézésének eggyik része csakhamar teljesítve is lőn, mert Iván tiszta őszinteséget látván az ifjúban, midőn ez barátságát kérné, eggykét alázatos ellenvetések után kezét nyujtá hajlandósága jeléül a' kegyes részvételűnek. Lajos ezután iparkodék reávenni az ábrándos vadászt, hogy mély gyötrelme' okát és egész valóságát elébe kifejlessze, de a' bús elhatározásu Iván több szíves sürgölések után is csak ennyit ada-elő: elégedjélmeg, nemes lelkü barátom, annyit tudni, hogy e' szegény köntösbe eggy főnemü, de igen szerencsétlen ifju rejté-el magát. — E' szók után könyörgő tekintetet vetvén Lajosra, így folytatá beszédét: de kérlek, ennyit se felőlem mások előtt; különben kénytelen vagyok ezen meghitt tájtól is végképen elválni; oh pedig csak itt szokott csendes lenni ollykor-ollykor az én busongásom. Itt vigasztal némellykor azon biztató hitel, hogy szenveimet a' hűség fényleti, és könyűimet az ég nem kárhoztatja. Itt ada téged énnekem a' gondviselés lelki barátomul. Hidd el, igen becsűlöm e' környet és a' benne-lakókat. Ne okozd, hogy megutáljam.

Lajosnak kínos vala többet nem tudhatni, de meggyőzé magát, és Iványnak mindenben kedvét keresé. Azonban őreá eggy részben általszállott barátjának szomorúsága, 's minteggy erős láncz vala

ennek érzete, melly szivét az Iványéval öszvefoglalá. Az öreg Inczei elijede fija' viseletén, 's azt kezdé hinni, hogy talán jegyese iránt hidegűle-meg, 's azért lepé-el a' borongós kedvetlenség; 's ezen gondolatját ki is jelenté Lajosnak, de ez okosan hárítá-el atyja' bal képzelmét, 's bizonyossá tevé az öreget, hogy néhány napok mulva oltárhoz áll jegyesével.

Emelka még inkább nyugtalanítá a' szülék' szíveit, mert azon csudás órától fogva, mikor a' neki tisztelkedő Iván előtte az őzzel megjelent, és kebléből a' melyképet kiejté, nagyon illetve volt, és a' titkos vadászt nem csak kellemesnek tapasztalá, de kedvelésre méltónak is ítélé, sőt azt nem alacsony sorsból eredettnek is hívé. Mélyen hatá őt ezen rejtélyes ifjúnak szenvedést mutató arcza, 's midőn annak szüntelenül előtte forgó képezete őt kiesen mulatá, eggyszersmind szomorítá is. Illy gyászosan támadt a' kegyes Emelka' szívében eggy boldogtalan szerelmi zsenge; ő maga is irtózott attól, midőn a' lehetetlenség' gátját világosan elgondolá — Istenem! mi lettem eggyszerre! igy fohászkodék; 's erőltetve sem tuda szüléji előtt vidámságot mutatni. — O Emelka, mondá édes anyja kifakadólag; hová lőn mennyei csendességed? ki 's mivel vivé-el vallyon amaz angyali örömeket, mellyek

sajátid valának? — A' gyötrődő szívü Emelka felelni próbált, de nem vala képes szókat találni. Magára hagyá ekkor a' töpröngő anya, és éles szemekkel nézve jámbor férjére: hijába őrizők, úgymond; lyányunkat: szive meg vagyon hatva eggy különös szerelem által. Minap Gyulaházit Emelkánk' ablaka alatt ellovaglani látám: a' szép ifju felnéze, és Emelkát hévvel üdvözlé, 's megállítván paripáját, huzamosan válta szót a' leánnyal. Ezt a' Gyulaházit kitanult bájítónak hallám mindenkoron: ez voná magára, úgy hiszem, Emelkának égő figyelmét. — Tüzes ifjú, mondá hitvesének Inczei; de mind a' mellett is becsületes szivet táplál melyében. Ismértem atyját Gyulaházi tanácsnokot: rendíthetlen igazságú férjfiu volt, és fiját is igen jól szoktatá. Nem félnék soha leányomat párul rendelni hozzá. Az öregek valamennyire megnyugvának, és Emelkát szemmel tarták.

Gyulaházi megjelent Inczei' udvarában épen midőn Emelka kivül sétál vala. A' szép leány nem lőn megilletve az ifjúnak deli külseje 's nyájas szavai által; az ő gondjai egyedűl a' titkos vadászon andalgának. Egészsége' változásáról panaszkodék Gyulaházi előtt: nehogy ez az ő halvány tekintetéből mást olvasson; de eggyszersmind hogy szeretett szülőjit is, kik azon ifju nemest leányok előtt is

feldicsérék, meg ne bántsa Emelka, erőlteté magát, Gyulaházit kedvességgel fogadni. — A' szerelmes hajlandó a' szeretettnek majd minden szavát, tettét, sőt mozdultát is magának javallani: így vala az Emelka' diszeitől meghatott Gyulaházi is; hittenhivé, hogy a' leggyönyörűebb szűz őt kegyébe helyzé. Emmelka gyakorta kikerűlé őt, de hő lelkü bálványozója eláradt szerelmében elveszté igazi látását, 's egyedül viszonhűséget gondola, 's annyira ösztönöztetett véghetetlen lángja által, hogy eggy kies derűletü reggelen Inczeihez futna, 's a' szüléknek örömére Emelka' kezét kérné tőlök. Dicsekvék, hogy a' szép, és jó szűz őt melly igen szíveli. Emelka nem vala épen otthon, Lajossal méne-el két napi járó földre, hol annak jegyese lakott. — Nem kételkedünk, így szóla Gyulaházihoz Inczeiné; hogy Emelkánk a' legmosolygóbb szerencsét megvesse. Hálásan vesszük eggy illy fő nemesnek házunkra szállott figyelmét. — Gyulaházi repeső szívvel adá köszönetét, és tűrhetlenül várá-elő a' kedvest.

Emelka előjött Lajossal, és annak hitvesével, ki eggy nagy ház' leánya volt, 's csak három nappal ezelőtt esküvék-öszve az ifju Inczeivel. Valamint ennek örvendezének az öregek, úgy hasonló örömmel jelenték Emelkának, Gyulaházi miképen fogja őt frigyével boldogítani. Emelka szörnyen megdöb-

bene, 's hirtelen' minden elsötétült szemei előtt. — Szedd-öszve nyugalmadat, leányom; ekképen igyekezék őt kegyes atyja bátorítani; meglepettél, úgy látszik, mert hihető, nem véled tudva lenni előttünk, hogy a' hűséges Gyulaházinak igaz szivét szivvel viszonlád. Csendesítsen-le az, hogy szülőjid' jóváhagyások járul hozzá. — Emelka némán süté-le nagy égi-kék szemeit, és háborodása között eltávozék.

Iványt azalatt erdei lakában meglátogatá a' szerencsés Lajos. Nagy sinlődés néze-ki az árva sorsu vadász' elcsüggedt szemeiből, és halvány arczúlatáról; 's milly csudálat futá-el Lajost, midőn Iván így szóla hozzá: barátom, olly ohajtó epedéssel vártalak, mint a' kiszáradt nyelv a' szomjától szabadító fris italt. Én halni készűlök, reményem úgy is régen elhaldoklott már. Erősen feltevém magamban titkos létemet örökre elfátyolozni, de eggyszerre azon sugalom szálla belém minap: mint háladatlan mulnék-ki a' világból, ha neked az elrejtett dolgot fel nem tárnám: ám te barátságodra méltatál, titkomat kéréd, és én azt megtagadám tőled, 's te még is szerettél. Oh, kedvesem: te vagy a' jótékony esti fény, mert szomoru pályám végén te világítasz nekem. Tudj-meg mindent: én Ugrai Káz-

mér vagyok, korán maradék árvaságra; tőlem nem ismért atyám, Ugrai Bálint; híres tábornok vala, kinek hírét, nem kétlem, te is hallhatád. Engem kis gyermeket gróf Erki veve gyámságába, a' ki házasodni cseh országba méne, 's mivel ottan nejének, a' ki előbb özvegy báróné vala, tetemes jószágai voltanak, de kivált a' szeretett asszony' kiványát hajolván betölteni, magyar honából a' cseh földre költözék, 's engem is magával vűn; előbb, tudniillik, az atyámról reám néző jószágokat eladá. Húsz évig laktam nála, 's eggyetlen leányát, ki virágzó bájaira nézve Emelkához sokat hasonla, 's kit vajha soha ne ismérjek vala, megszerettem. Leonóra sok nemű tökéletekkel diszelgett; különösen pedig atyja férjfias erkölcsöket szorgoskodék szivébe oltogatni; teljesedék is a' felvett igyekezet: Leonóra jeles vadász és csudált lovagló lőn, és sokáig viselt erős lelket. Ő viszonlá tiszta hűségü szerelmemet; de hajh, ez a' mindenkellemű leány könnyelmü lett, 's alighogy a' legszentebb esket esküvénk eggymásnak, ő kevély szülőji által rólam lebeszéltetett; ezek eggy franczia ifjat vezetének elébe, ki már előbb a' fontolatlan szüléktől Leonórát megkéré. Én eggyszerü szivvel birtam, nem valék annyi szépnek mondója, mint a' franczia Henrik; Leonóra nem veté az igazság' mérőjébe az én sokat nyomó hite-

met ... gondold-el, édes Lajosom, elpártolt a' nélkül, hogy én vétkét sokáig tudhattam volna, mert körűlem hamisan édelgett akkor is, midőn már az adott frigyet eljátszá. Henriket én egyedül házi barátnak vélém, és csalódásom akkor oszlék el csak, midőn a' menyegzői készűletek világosan tétettek. Ekkor rohantam egész valómmal a' kétségűlés lángtorkába; poklot lelék melyemben, 's hirtelen' eggy jóbarátomhoz futék; futék, mint a' kinek hajléka véletlenül meggyúlad, 's a' tüzes gerendák lábai elé roskadnak-le; és magát — kitörve szalad. Kiáltozva panaszlám sorsomat; az én nemes barátom, a' ki eggy fiatal hadi tiszt volt, vigasztalni törekedék. Én ugyan elnémultam, de lelkem' sebe szörnyüen sajgott. Barátom javallá, hogy a' hamis gyámtól venném-ki pénzemet, 's keresnék máshol szerencsét. Én semmi tanácsot nem ismerék lobogó ösztönöm' kiáltásán kivül, melly ebből álla: fuss a' vétek' házától; temessd szolgaságba fényedet, hogy a' rossz világ ujjal ne mutasson a' szégyenvallottra. Kitudtam, hogy Leonóra valókép' engem régtől fogva nem szivelt már: Henrik ezt az ő ajakiból vévén által, sokfelé hirlelé. — Vége rám nézve mindennek! így riadám-el magamat, és eggyszerre minden emberi teremtmény ellen harag torzada-fel belsőmben, és a' rettenetes bú keselyűként tépdele. Én

a' vadászatnak különös barátja lévén, nem sokkal gyászos esetem előtt eggy vadász köntöst szabaték magamnak, de mellyet még nem viselék: ez rejtsel születésemet, gondolám hirtelen', 's kinos nyugtalansággal várám az éjfélt, hogy akkoron a' háztól elillanjak. Ugy lett: én vadászruhába öltözve a' hold' fényén kiszöktem; 's mire a' hajnal' pirosa kifejlett, már eggy másik határban lelém magamat. Valamivel könnyüdebb lélekzést kezdék szívni, hogy az utálatos hajlékot messzehagyám. De fájdalmamra Leonóra még mindig uralkodik vala lelkemen. Szándékom lőn valamelly urasághoz vadászi szolgálatra beállani, de messzére kivántam bujdosni gróf Erkitől, és kevés költséggel folytatám gyalogul utamat, mig végre az itteni hegyek tövéhez értem, és a' nagylelkü Inczeit hallám neveztetni eggy parasztól. Legott hozzá menék kérésemmel Iván név alatt, 's ő szolgálatába fogadott. Itt, kegyes jóltévőim, angyali körötökben a' jószivűség ringata engem állandó bánatomban; mig más részről a' hiteszegett szépnek emlékképe üldöze. Ez azon ellenség, melly a' bokros gond' sürüjében kémkedik, és reám kirohan, hogy életemből több-több napokat elragadjon. De közelg a' vég; már semmivel nem gondol elfogult elmém. Még azonban hátralévő kis erőmet arra használom, hogy kinjaim között a' va-

dakat zavarjam, 's ekkor ugy tetszik, enyhűlök, mert forró képzelmem akként mutat, mintha elleneimet zavarnám.

Elfáradt tüzesen ejtett szavaiban a' szegény Iván. Barátja könyűs szemekkel és szorongó kebellel hallgatta; 's most megölelvén: szórd-el gyászodat, édes Iványom, úgymond; te boldog lehetsz még, ha öldöklő indulatidnak parancsolni tudhatsz. Atyámnak legkedvesb embere vagy te: ő tégedl úri állapotba helyzend, mert régen ohajtja, vajha még magzatin kivűl valakit boldogíthatna; mert ugy hiszi, temérdek kincsei nem azért termének, hogy abból csak kevés vonhasson áldást. Felejtsd a' méltán feledni valót, 's örűlj velünk.

Iván el vala fogódva barátja' szíves ajánlatától, de mindazáltal könyörge neki: ne vezesse atyja' figyelmét oda, hogy őt a' maga által választott szolgaságból felemelje; különben is enyhet önt fájdalmára a' háznak szivessége. — Lajos hallgata, de rényes szivében erős tökélet alapult; 's kegyes szavakkal hagyá-el az árva Ivánt.

Az engedelmes Emelka elfogadá Gyulaházit férjéül. Csillapultabb órájiban rosszallá szivének, hogy Ivánhoz hajlong az, eggy isméretlenhez, ki cselédi sorsban él; de

Nem parancsol illy kiáltó
Szívnek semmi tűrelem,
Mert magán kivül nem ismer
Több királyt a' szerelem.

Ő sem tudá eltűrni a' fontolgatás' szavát, 's egyedűl szülőjire nézve erőlteté lelkét, hogy az mintegy hajlatlanúl is hajoljon. A' gondos anya ugyan legkivált megütközött, midőn Emelka' sötét kedvetlenségét még az eljegyzéskor is tapasztalá; de a' ragyogó képzeménytől elvakult Gyulaházi még az Emelka' elborultságát is iránta szerelemre tudá magyarázni. Elég vala egyébként neki, hogy a' kedves hölgy búgonddal nehezült fejét magát feledve az ő vállára hajtá. Az öszveesketés' napja Emelkának Gyulaházival elhatároztatott, és a' kínos leány csüggelmes szívvel várá azt.

Lajos azalatt sokszor gondola Iványra, 's már eggy tervet részére az ő nagy szíve meg is alapíta. Addig is mig ezt, a' mint ohajtá, kifejthetné, igyekezék az elfásúltat mulatni, és errenézve számos főbb rendü ifjakat híva-öszve, 's vadászatot rendelének eggy napra, mellyen Iván is jelen lenne. Ez engede a' Lajos' hivásának. Feltünt a' vadászat' napja, melly az ő kormos felhőjivel minteggy jóslani látszik vala, hogy valamelly gyászt fogna vezetni. A' vadászok menének már dolgok' elővételé-

re, 's messzebb-messzebb szándékozának, és a' mint eggy kies tájra érének, hol eggy a' minapi esőtől megáradt folyam haladdogál vala, eggy sebesen nyargaló lovagot sejtének-meg, ki a' zákányos víz partja felé törekedék. Csakhamar másik vágtata-ki utána a' cserből, és úgy tetszett a' vadászseregnek, mintha amazt űzőbe vette volna. — Megállj! reákiálta Lajos, mivel ő többekkel eggyütt meggyőződék, hogy az nem más mint üldöző. Ez pedig visszakiálta: nincs igazatok engem megállítani. — Rohanjunk-reá, mondá eggyik az ifjak közűl, de ők gyalogul lévén, nem juthatának nyomába a' makacs nyargalónak mindaddig, míg az a' parthoz ért; de már akkoron az űzőbe vétetett lovag ménjével eggyütt a' mély folyamba ugratott: az erős mén ugyan keményen fentartá nyakát, és úszott, de boldogtalan terhe — a' mint közelebbről látszék, eggy halványságában is kellemetes ifju — már csak erőtlenül ingadoza; 's ezen szavak után: — o Kázmér, elvesztett Kázmérom! éretted halok-meg; — lováról lefordult, 's a' ráborúlt hullámok látlanná tevék őt. Leírhatlan háborodás lőn itt: — Leányom! oh ... így kiáltá-el magát ágaskodó ménjén a' parton lévő lovag, és hirtelen' rohana-le nyergéből, nem gondolván az elfutó ménnel. — Leonóra! sikolta Iván; és a' leányát-kiáltóval eggyütt a' vízbe akara ug-

rani; de mind a' két ádázkodót megragadák, 's előbb már eggy gyors legény mint villám zuhant a' habok közé, 's kivoná a' szerencsétlent, de már meg vala fuladva.

A' megfúladott lovag, Leonóra volt; ki erkölcstelen és vad indulatu férje mellett fontosabban kezde eszmélni az elvesztett Kázmérra, kit gróf Erki haszontalan' nyomoztata. — Miattam lett boldogtalanná! illyen sugallat rázogatá gyakorta Leonóra lelkét. Férje kicsapongó és versenyes volt, ki hitvesét eggykét hétig becsűli vala csak: azontul a' legszívtelenebb üldözés' tárgyává tette. Leonóra két évig szenvede a' szilaj Henriktől. Eggyszer ez bizonyos mocskító szóvita' következésében eggy magyar lovagkapitány által kettős viadalra hivatván, agyonvágatott: Leonóra igy menekvék-meg eggyik kigyójától, de a' másik még talán sanyarítóbb volt: ez a' lelkisméret kigyója vala, melly szüntelenül Kázmért sugá neki, 's addig fulánkolá, míg eggy napon kéré, 's minteggy igényzé atyjától: Kázmért kerestesse-elő. Ezen szokatlan hangon ejtett kivánság Erkire igen ható volt, 's annyira ható, hogy azt világos megbántásnak venné, sőt Leonórát édes anyja ezért élesebben is rútolá, mert ezen büszke asszonytól a' szegény Kázmér egészen utálva lőn. — Vesszen a' szökevény! így hangzott-eggyüvé a' szü-

lők szava. — Én tehát magam keresem-fel az árvát; ekként fejezé-ki magát a' töredelmes Leonóra, és ekképen rántá magára ő a' gőgös szülék' gyülölségét, kik őt szemmel tarták; de Leonóra feltevé a' világ' végén is megkeresni azt, kit hitszegésével boldogtalanságba sülyesztett. Férjfi ruhába öltözék tehát, 's nem tudva szemmel-tartatását, eggy fris vérü mént vezete-elő, 's mivel kitanult lovagló volt, vitézként ülé-meg azt, és a' reg' csendes órájában sebesen villana-ki a' kapun. Eggy kémül rendelt szolga mire hírt vive a' grófnak erről, már akkor Leonóra messze vágtatott. A' heves atya minden fontolás nélkül hasonlóan lóra veté magát, és hivé, mingyárást eléri a' szökevényt, minthogy a' szolga azt is meg tudá mondani, merre vevé útját. Több napokba kerűlt azonban a' grófnak a' szökevény leánynak nyomára lelnie. Enni is kezde felejteni marczangló dühében, 's e' részben kevésbé is elégíté-ki magát, csakhogy idejét jobban használhassa. Nyomára is lelt a' futónak, mikor már több lovakat válta. A' szegény Leonóra majd lefordúla nyergéből ijedtében, midőn kegytelen atyját észrevette, de még is szede-öszve annyi erőt, hogy a' folyóig nyargalhasson; és íme, már üldözője nyomában volt. Ekkor kétségbesve vágta lovát magával eggyütt a'

mély vízbe, és szörnyüséges halállal múla-ki a' sötét habok közt.

Gróf Erki, valamint a' szegény vadász, iszonyu elragadtatásba valának elveszve. A' körűltök állók mindenképen igyekeznek vala őket lenyugtatni. — Halnom kell! kiáltá bőszen Iván; és dühösködni kezde. — Leonóra, Leonóra!... te szerettél engèm... 's keserü áldozat levél érettem!... hah, miért kelle születnem, hogy a' legkedvesb teremtmény miattam olly zordonul vesszen-el! — Hihetetlen erővel ragadá-ki most magát fentartóji' kezeikből, és a' meredült Leonórához omlék-le, 's hideg homlokát csókdozá. A' gróf megismerte az árvát, 's ezen isméret már különben is rontsolt szivébe gyilkot ütött. — Kázmér! Leonóra! így riadozott. De Kázmér ügybe sem vevé a' grófot; ő az elhűlt Leonóra mellett térdelve ábrándoza, és keserves panaszokat külde az ég felé, de már csak töredezett gyönge hangokkal; mig eggyszerre keményen reszketni kezde, 's a' körűlállók felemelték, és karjaikon vivék-el. Az ifju Inczei Lajos követé szerencsétlen barátját többekkel eggyütt, és a' haldoklót az erdei kis házba viteté. Három óráig kinlódott még a' szegény vadász, 's még volt annyi tehetsége, hogy lassuan kéré Lajost, venné-ki kebléből Leonóra' melyképét, 's tartaná-meg szives barátsága' em-

lékéül. — Isten — Isten veled! — hörgé bágyadtan, és Lajosra szegzé elfogult szemeit. Ez megcsókolá keserve közben a' bucsúzót, a' ki kevés perczek múlva örökre elhallgatott. —

Emelka megértvén a' vadász' esetét 's halálát, mint a' bokrából felröppentett madár szörnyü ijedéssel szökék-fel, és szülőjinek hallatokra szívrehatóan kiáltozá: — oda ő, a' kit szerettem! — és zokogva sírt. Gyulaházi mellette állott, és majd megrázkodva hátrált a' szűznek váratlan elragadtatásán. A' szülék szinte iszonyatos megütközésben borzadoztak. Végre anyja általölelvén a' szalangáló leányt: — csendesedjél, magzatom, ezt rebegte; titkold-el a' mit szivedben viselsz, 's hajtsd-meg akaratodat. — Sokáig magán kivűl vala még Emelka, mig végre Lajos' esdeklésére rendbe szedé elszórt indulatit, és veszteg hallgata, mig bátyja a' történteket elbeszélé, úgymint, a' mik Kázmért és Leonórát illették; valaminthogy eleven hímezéssel ömleszté szomorú dicséreteit a' kiszenvedett vadásznak jóságos szivéről.

Az Inczei-ház gróf Erkitől bővebben is általvevé Leonóra' szerencsétlen történeteit.

Kázmér' és Leonóra' sírjaik Tarna' vize' partján eggymás mellett ásatának, 's magosan felhal-

moztattak, hogy messzire láttatosak legyenek. A' 'páros sír' sokáig vala nevezetes a' környéken. —

Kedves Emelka, te eggy jobb sorsra méltót szerettél: ezen szókkal térdele a' szíves Gyulaházi az elborult leány elébe; könyörűlj most már rajtam is: nehogy olly boldogtalanná válj ak, mint az általad siratott szegény vadász. — Kegyelmi mosolygás villana most Emelka' könyűs szemeiből Gyulaházira, 's kezét nyujtá a' boldognak, a' ki üdvezűlten nyomá azt szivéhez, 's a' legcsillogóbb örömben lelé magát, mert minden szívelgései viszonolva valának. Emelka elsírá végkönyét, és teljes szerelemmel méne más napon a' deli Gyulaházival az oltár elébe. —

Gróf Erki a' tiszta barátságu Inczei-háznál enyhűle-meg valamennyire. Írt hitvese' némelly rokonának, hogy mérsékelve és vigyázatosan tudósítsa a' grófnét Leonóra' gyászvégéről, és férjének azon kérelmét tárja elébe: jőne a' gróf' jószágába lakni, mert ő erősen feltevé Leonórája' sírjától messzire nem távozni. Később maga Erki is írt hitvesének; 's íme, midőn már a' gróf — miután az Inczei-háztól búcsút vett volna, — már eggyik falujában laknék, eggy téli napnak alkonyán a' kastély előtt több terhes kocsik állapodának-meg, 's azokat eggy kólya nyomban követé, mellyből eggy halvány képű asszonyság emeltetett-ki, a' ki alig pillantá-meg az

erkélyen könyöklő grófot, legottan alélva rozzantöszve; két vele jövő cseléd ölelé-fel. A' gróf leszaladt, és grófnéja az ő karjai között élede-fel.

A' grófné magát tartá minden szerencsétlenség' okának a' Kázmér' és Leonóra' kínos ügyeikben, és a' legszorosb parancsnak vévén grófja' kívánságát, minden kincseit és ingó javait kocsikra felrakatván, cselédivel és siralmával útnak indult; és, férjével holtig eggyütt élt. Bajaikat néha feledni ohajtván, az Inczei-házhoz rándultak-által, hol a' tartós boldogság' fénye uralkodott.

A' KÉT ÁRVA,

szeretett Gyámjok' születése' napján.

Pesten, Martz. 6d. 1831.

MATHILDE.

Eltévedett az erdők' sürüjében
Az árva gyermek, 's könnyekben aludt el,
Mert a' kinek keblében éjeit
Egyébkor tölté, nem találta most.
Eggy hü Bramín meglátta a' kínosan
Szendergő gyermeket, 's elvitte hajlékához,
És a' mit itt természet nem teve,
Hüség tevé: az árva gyermek és
A' jó Bramín egymáshoz forradának.

Nemes-lelkü! a' hív Bramín te vagy:
A' hálás árva gyermek én vagyok.

LENIE.

A' másik én. 'S a' melly nap tégedet
Nekünk adott, 's barátid' hü körének,
Hogy élj sokáig 's boldogúl, könyörgünk.
Oh hallja meg a' hívség' esdeklését
Az ég! Légy példánk, gyámolunk, vezérünk.
És a' mit eddig tettél, tedd tovább is,
Te, 's hozzád méltó nöd, szeressetek.

KAZINCZY FERENCZ.

EGGY EMLÉKKÖNYVBE.

Hiú lepék, legyek, dongók, darázsok
Fogják körül a' kertek' első díszét,
'S Zephyr sohajtva tér el kedvesétől.

Így a' sok lyány, így Bellit a' sok asszony,
'S az ifjak' víg, de szívtelen csoportja,
Hogy futnom kell, keblem dühét kihütni.

Így itt is e' könyvében. — Gyáva firkák,
Melegség 's elme nélkül! — De te, Kedves,
Tudod ki ég, tudod ki lángol érted.

KAZINCZY FERENCZ.

LÁSZLÓ és JUDIT.

(Balláda.)

Erősebb a' hős erejénél
A' szerelem fájdalmi harcza.

Győz a' magyar, fut a' török;
Uj élet' napja kél.
Kinyílott barna tömlöczök
Közé sohajt a' szél.

Amottan László keresi
Rab hölgye' rejthelyét;
Vágy és szilaj kín tépdesi
Hös vérü kebelét.

Szép kedvesét eggy zord pogány
Orúl ragadta-el.
Mint felhös alkony sírt a' lyány,
Epedt a' hókebel.

És a' szent hüség' angyala
Pajzsát nyujtá neki:
Hijában esdett a' basa,
Merészleg játszta-ki. —

Most már a' város tiszta lett
Kigyócsoportitól:
László a' várba sietett,
Égvén gyanújitól.

Ott a' toronyban keresi
Rab hölgye' rejthelyét:
Vágy és szilaj kin tépdesi
Hősvérü kebelét.

Uj-új gond költi gondjait,
Nagy a' sziv' hézaga;
Szövétnek hinti lángjait
Kezében, 's láng maga.

„Hol vagy Judit, hol vagy Judit?..
Innen sohajtozál.
Hah nem felelsz!.. Segélj o hit!"
Igy nyög, 's olvadtan áll.

Leljebb megy, 's újra zúg szava:
„Hol vagy, hol vagy Judit?"
'S majd a' fogság nyögést ada,
'S halkan viszonlja: „itt!"

Röpül mint szél a' hős legény,
Röpül a' hang után;
Nagy láng terjed szövétnekén,
'S lát: falnál ül a' lyány.

„Kedves, hah! létem' csillaga!"
László kiált, 's rebeg;
„Enyhül szivemnek kínzata:
O, hála! rád lelek."

„ „Ugy van... reám lelsz, a' midőn
Közel leng a' halál...
Az írigy' mérge bosszu lön:
Lelkem mingyárt kiszáll.

Nézzd, vérem foly... Jött a' basa,
Üzetve ide jött:
Rám villámlék hóhér vasa,
'S szivem mellé döfött.

Fogj-fel Lászlóm eggyetlenem...
Viseld vég csókomat...
Igy kínomat kipihenem..
Hegyetlen kínomat." "

Iszonnyal borzad a' vitéz;
És vére kínra gyúl.
Mered, 's a' haldoklóra néz,
'S felfogni térdre húll.

És már felvonja, 's öleli,
De csókra csók nem száll:
A' lyánynak már nem engedi
Többé azt a' halál.

Jajdúl László, 's holt kedvesét
Remegve tészi-le;
Sovárg elérni szüz lelkét,
'S forr szive, zúg feje.

Ki most! a' bástyaszélre ki!
Zajlong minduntalan;
'S im, elszédítik kínjai,
'S a' mélybe lezuhan.

Hülten lelék öt reggelre,
Vig arcczal, 's véresen.
Judittal eggy sír zárta-be
Szelíden 's frígyesen.

A' fehér czipők.

Nehéz unalom bágyaszta egész nap, pedig inasomnak sok dolgot adtam, miért neki hamar is telt az idő; de én inneplő uras tunyaságomban csak órámat nézém, idvességemet az ő esteli hetes számjától várván. — Boszumban sokszor ráfogám hogy rosszul jár, 's inasom is bizonyítá, csakhogy én késéssel vádolám, mert örömest mentem volna, — ő sietést tulajdoníta neki, mert nem volt még kész ruháimmal. Még a' jámbor órás sem lett mentt rágalmunktól, ki különben első mestere volt az óráknak városunkban, 's ez mind — egy nehezen várt bálért! mit eddig könnyen kitalálhatott különben is fiatal olvasóm. Egy múló kényért mennyi hasztalan agság! ezt tudja az, ki hasonlót próbált, 's eggy résztvevő mosolygással igazolja, melly még is belső helybehagyását is jelenti; mig a' hideg fontolásu bölcs, képet pittyesztve, a' könnyű vérű fiatalság romlottságáról elmélkedik egeket haló képzelmekbe merűlve, mellyek hálául taplós redőkkel diszesítik sovány arczát. Pedig nem egész éltünk rajza e ez? — A' bálelőtti nap' hosszú órái, mellyek a' jövő

mulatság' terveivel (plán) vesződnek, a' türhetetlen ifjuság képzelgő éveivel egyeznek meg. Beáll az ohajtott este, 's a' vendég rátartós udvariasággal vegyűl a' táncz-zaj közé. Ott álorczások csalják, vagy bájoló szépek epesztik 's boszontják, ha nehéz hozzájok férni. Irígység, öröm, kéjözön, bú, harag, egyformán tikkasztjak lelkét, mig a' vendégi deliség (galanteria) majd halálra tánczoltatja, — 's igy zihálló tüdejét a' kedves czipők pora fojtogatván, levertt testtel, fájdalmas tyúkszemmel ott lepi a' reggel, — az angyalkák, a' bájló képek álmos pilákkal bucsut intenek, míg végre fáradtt tagjaiknak lankadtt szemekkel ők is ágyat keresnek, — 's utóbb is egy tompa, egy mindent sötét fátyollal takaró álom adja vissza a' vesztett nyugodalmat. — Igy lesz az ifjú férfivá, igy vegyül fontos képpel az élet-zaj közé, — igy csalják, igy epesztik, igy boszontják ott sok álorczás, sok bűbájos képek, hiú vágyak, el nem érhető ohajtatok, 's más lelki csaták indulatit, — igy fogyasztják több földi befolyások erejét, egésségét, míg görbedtt háttal ott lepi vénség, midőn áltlátva az élet hiúságát, lankadtt szemekkel nyúg-helyet keres magának, 's azt a' sír halálos álmába tompulva meg is leli! — De elég ennyi a' morál hideg elmélkedéseiből, kivált így farsangon; most beszéljünk okossat!

Czipőkről énekelek! fehérekről mint az új hó, kicsinyekről mint a' szerelemvesztett reménye, még is nagy aggságokat okozókról, mint a' szük erszény, — mert kis lábokat rejtének a' boldog érzéketlenek, mellyeken angyal lebege, kinek égi pillantatitól hamar dalra részegűlhet a' szegény földfia, — azért szerény udvariséggal figyelmet kérek!

Elkészűlék végre sok gyertyák' fényinél, sok tükrök előtt, 's lent vára rám a' bérkocsi. Már oltogatám a' gyertyákat, csukám szekrényimet, midőn inasom rámbámul, 's kérdi fontos képpel, hogy tán maskarában fogok menni? Nem felelheték a' buta kérdésre, pedig ez egyszer igen okosan volt kérdve; de még is egy pillantatot veték tükrömbe 's egek! majd visszarogytam képemtől. Borotválatlan állam ijesztett igy meg, melly mint tavasszal a' feketéllő hegy-csúcs, úgy álla-ki fehér nyakruháim közűl. Inasomra kezdék pörölni mért nem emlékeztete borotválkozásra, de ő azt gondolta — mondá — hogy álorczát fogok tenni, különben egész nap dolog nélkűl ezt csak elvégezhettem volna. Nem volt más mód, mint a' sok gonddal felkötött nyakkendőkből kibontakozva nehéz lélekkel egy kelletlen de sürgetős szakál-operátiohoz fogni, pedig a' boldog hét óra elmult. Ez csak meglett volna, de kocsisom hét óra után más házhoz volt rendelve, 's engem'

nem várhatván — ott hagyott. Illyenkor nagy lélekjelenlét kell egy gyarló halandóban, hogy elmében, vagy testben valami kár ne essék, 's valóban nagy erőmbe is került diadalmaskodhatni a' rohanó indulatok fölött, — de csakugyan dicsekedés nélkül szólva győztem ez egyszer, 's míg legényem kocsi után járt, vigasztalám magam hogy minél nehezebben juthatunk valamihez, annál édesebb szokott lenni az elértt öröm. —

Ott valék végre, hova láb nélkül repítettek volna régen vágyaim, ha szárnyaim volnának. Furcsa! hogy illy esetben mit legerősebben feltesz magában az ember, ritkán teljesíti. Mennyit tánczolok majd! föltevém magamban én is otthon, milly vig leszek, hogy' mulatok, mint enyelgem, — 's mind ezekről felejtkezve midőn már ben valék, egykedvűn állék a' nézők sorában. Milly gyarló az ember! fontolgatám magamban az izzadó tánczolókra tekintve — hogy ennyire öli erejét haszon nélkül, — mennyire lealacsonyul a' lélek illy ugráló testben, — 's ki tudja, milly idvességes beszédet tarthattam volna még e' tárgy fölött; ha egy pár fehér czipős láb nem lebeg-el étheri könnyűséggel előttem, 's szemeim rájok veszve, gondolatim fonalát el nem vesztem. De illyen az ember — egy gyengeségből a' másikba esik, — 's valljuk meg — férfi atyafiak

közt legyen mondva — hogy a' szépnemnek minden lelki erőnk kifitogtatása mellett is, bűbájos 's többnyire határozó befolyása van tetteinkre. Vágytam a' megpillantott fehérczipőssel az előbb ally szoros birói szemekkel mustrált ugrálók közé vegyűlni, 's elindulék őt fölkeresni. Arczát még nem látám a' szépnek, hát csak czipői után nézelődém, de a' sok között nem lehete fehérekre akadnom; de leltem egy főre, mellyre bár milly czipőkben is nyereség vala akadnom. Ott űlt egy ablaksarokban szívolvasztó pihegés közt a' most végzett táncztól, mint játszó röptében fáradt kis galamb. Most mozdult ülésében, — 's egek! fehér czipőkbe rejtett kis lábak verék a' kedves tánczнóta taktusát. Mint mesterkéz által alkotott képszobor előtt csodálattal telve bámulám a' természetnek egy remekét e' fáradt szépben, midőn egy futó pillantat kiszakadva a' leggazdagabb életözönből, villám-folyamként lövelle ált ereimen. Megdöbbenve bámulásom nem véltt sejtésén szeméremmel fordítám-le szemeimet a' fehér czipőkre, mellyeknek szemlélésén elállt eszméletem, hogy mást nem láték csak őt, a' szelíd bájjal pihegőt, 's a' fehér czipőket mellyek előbb olly lepke könnyűséggel lebegének. Sokáig áltam ez édes ámulatban, mig a' leghőbb kivánat, a' csodált széppel egy kéjelgő táncz-fordulót tenni — mozgásba

nem hoza. Indúlék hát dobogó szívvel gerjedelmim' királynéjához, szemeim még most is a' fehér czipőkön legelve, — 's tánczra kérém. Egy zavarodását palástolni akaró hajnali pirúlat dicsőité arczát a' szépnek kérelmemre, 's mit nem sejtete ez velem mindent! zavarba jött a' kegyeltt lány hogy tánczra kérém, 's édes pírúlat ömle szélt arczain, — és igy érdeklenem kellett első látásra, — e' büszke gondolattal részegűltten kerengék taktus nélkűl, muzsikát nem hallva, hogy alig vevém észre letört fehér liliomként csüggni karjaimon a' szegény — szegény kis leányt. Sokan szaladának segédére az ájulónak, 's én észre sem vevém, hogy karjaim közül kibonták a' drága terhet. Kiváncsi csoport környékeze erre, 's én alig tudám mi történt. Hát elájult? kérdém végre a' körülállókat. Ők veszedelmes embernek tartának, kinek egy ölelése elég ájulásba hozni a' leánykákat. Egek! tusakodám magamban — ez még is sok, első alkalommal ennyire elragadtatni, hogy még ájulás is következzék. Sajnálám szívemből az ártatlan szépet, kinek igy kelle lakolnia szíve indulatiért; de titkos örömem' lelém még is bajában, mert az ájulás kit illete — ha nem engem? 's hányadik férfi olly szerencsés, karjain egy ájuló szépet tarthatni! szerettem volna megkérdeni, ha egy orvos esmerősöm lett volna kö-

zel, elájulhat e az ember, 's különösen egy leány, szerelmében? A' mennyiben szűk esmeretim engedék e' tárgyban, én igenlém magamnak e' kérdést; mert nem hozhat e' egy hirtelen gyuló szerelem erőszakos szív-dobogást elől — így okoskodám avatatlan fővel, — 's ez elszakasztván a' vérforgást nem okozhat e ájulást? Ugy van! az a' szegény kis leány valóban szerelmes, pedig belém, mert karjaimon ájult-el. Soha okoskodásnak illy kívánt édes berekesztése nem volt, mint ma az enyimnek, ugy hogy e' szerencse egészen kimelegített, — 's kendőmmel szellőzve nyitott keblemet járkálék fölalá, hogy örömömben magam is el ne ájuljak!

Kis vártatva ismét látható vala barátnéi közt az ájult szép. Egy éltesebb asszonyság feddő, haragos tekintettel büntetve hagyá ott egy leánytársa karján őt, ki hogy pirongatást nem érdemelhetett szelíd vonásin mutatkozó égből kölcsönözött kecsei, eléggé bizonyíták. Szegény — szegény kis leány! mint fájlalám sorsát, melly érttem bünteté. Boldog Isten! — fölföl sohajték — mennyire ki leszen ő most téve sok hidegűlő évek izetlen nyelvének, — ő, a' melegebb tavaszon díszlő rózsa, — az első szikráktól gyúló érzelmek összesége, — 's ez mind miattam, ki olly édes-akarttalan föllobbantám a' lappangó tüzet. Szerettem volna az éltes Dámát ugy

négy szem közt vissza emlékeztetni a' mult századra, élte' viruló éveire, hogy ne bántaná máskor az ártatlanság' első kéj-ömledezéseit, 's hagyna békét a' hevűlő szív-érzelmeknek, mellyeknek langy nyarat áhító fecskék-ként elröppenése, — rá deres telet boríta. — Hogy szeretve vagyok, az hát már bizonyos, de ki azon ég küldöttje, ki örök tavasszal virúló vidékekre bájolá egy érzelemmé olvadt egész valómat? — ez volt a' fontos kérdés. Ott űle csendes bú-homálytól környelve mint vékony köddel borított nap, mellynek felsége a' hamvas gőzkörben még inkább kitetszik, 's gyönyörködtető bámulattal vonja magára a' szemet, — ott űle a' bánatos angyal, ki földre szálttát látszék fájlalni, — 's hol a' bátor föld fia, ki az égi dicsőséghez közelíthessen, hogy földi hanggal illesse a' tündér lényt, kinek néma búval zártt ajkára szeráfi zengések sem volnának képesek derítni egy-csak este lágy fuvalma ként is áltlengő gyenge mosolygást! Nem volt elég erőm, hogy hozzá közelitsek, mert minden pillantatomra új új pírúlat látszék gyújtani kegy-ültte arczait, hogy méltán félheték e' vakmerő lépésre egy második ájulástól. — Delibb volt társnéja, nyájasabb vígalmak látszának lebegtetni a' zaj fölött könnyű lelkét, — kétes ügyemben hozzá folyamodnom legegyenesebb út vala. Karomra fűzém hát az enyel-

gőt, 's előadám fontos képpel sorsomat — kérelmemet. Nem igen látszék méllyebben érdekelni a' most is búban űlő barátné, tréfát űze az egész dologból, ámort, nyilat, sebet, szívfájást mindent öszvehordott, — ő hát az első ájulásokon már áltesett ugy vevém észre, 's tovább haladt az élet útján piruló szépemnél, de annál többet várék tőle. Szerelmi eszköznek alkalmazható szokott lenni az illyen, ha kelletinél többet 's többfelé nem beszél. — Sok csalogatás után, mellyben nagy kedvét lelé, ugy hogy tán még jól is mulatott velem — kiröppene ajkán a' kivánt kedves név. Lenka, a' kis fehér czipős, untalan piruló Lenka, távol rokon 's árva, pedig kegyelemből tartott árva volt Lindacsi Tanácsosnénál, ki előbb olly feddő pillantattal bünteté a' szánandót. Kivel most beszélék, Lilla kisasszony volt, 's a' mint egyszer a' Tanácsosné előtt elmenénk, félék a' komor, szúró pillantattól, mellyel őt is pirítni fogja anyja; de most nyájas kép fogada bennünket, jóváhagyó pillantat késére, 's eltüntünk után egy titkos sugdosás a' szomszéd dámával, sokat gyanítathata egy érzelgő párral. Most hát tudtam, mit tudni vágytam, 's ennek következésében szívem Lenkáé, a' bánatos kis árváé lett, de neheztelnem kelle Lindacsinéra a' bánásmódért, mellyel a' szegény árvát busíthatá. Azonban Lenka

csakugyan hozzájok tartozott, 's szívhódolatunk jótékony napként egy választott ponton ég ugyan legtisztábban, de sugári a' szomszéd tájon is elterjednek. Azért Lillát könnyelműséggel, melly éveitől szinte el nem maradható — mentém; a' tanácsosnéval pedig gondolám ifjabb éveiben egy kis józan morál helyett inkább rangját érdeklőbb modi-zsurnálokat forgattattak, — 's így neheztelésemet erántok elfedé a' tisztelet, mellyel Lenkát a' szánandó kis árvát mint imádott szentemet, körültömjénezni vágytam. —

Éjfél mulék ez alatt, 's kezde bomlani a' társaság. Én szerelmi szövevényembe akadva nem tánczolék, az egynél többet, melly különössége miatt olly felejthetetlen fog lenni előttem örökké. Erőm, Lenkát új tánczra kérni mindeddig nem volt, — de ntoljára még karjaim közt látni a' kedves árvát — hő vágyal ohajtottam, — 's ha ez el nem sül, — árvák leéndenek napjaim. — Kérém hát midőn már készűlőben valának a' még most is búval epedőt, de ő határozatlan félénk pillantattal mére, — nekem szemeim a' fehér czipőkre esének, 's mire ujra eszmélve föltekinték, Lilla ált előttem, Lenka nénjének köpönyegével foglalatoskodván. Majd ön-tudat nélkűl karolám ált a' negédes szépet, 's tánczba vivém, — pedig Lenkától egy lopva küldött pillan-

tat kísére, — 's mennyire fog most már haragudni rám, hogy őtet kérém 's Lillát vivém. De hogy is lehet az ember olly gyenge, hogy egy fehér czipő szemfényét igy elvegye: most már a' nélkűl hogy tánczoltam, a' nélkűl hogy szoltam volna vele, eltűnt a' tündér. Tűnése mint nyugvó napé homályba hagya, de jótékony melegét érzém keblembe 's indúlék borús fővel én is, a' nélkűl hogy meghatározhattam volna, jól múlattam e — vagy rosszul?

Ha az ember gondolkodik, szeret a' földre nézni, — 's hogy nekem elég gondolkodni valóm volt, lehet képzelni. Tudós képpel ballagék hát haza felé, földre sütve szemeimet, 's igy hát egész szerelmes tán nem is valék, különben inkább holdba néztem volna; pedig ez sem jó, mert könnyen áltlépheti az ember igy azt, mit a' csillagok közt aztán hijában keres. Ez vala nekem is sorsom. Útközben második holdvilág ként fehérle egy czipő, kicsiny — mellybe csak Lenka lába férhete, — 's kedves, finom — millyen csak Lenkáé lehetett. Csillagvizsgáló egy új égi test fölfedésén nem érez olly örömet, mint millyent lelék én e' kedves találmányban. Szívemhez tevém a' drága jószágot, szorítgatám, mintha Lenka puha keze lett volna, — 's egy pénzel tömött erszényért el nem cserélném az üres czipőt; mert ki veszthette-el más mint Len-

ka, 's holnap vele a' kegyeltt lánykához mehetek, még tán szívéhez is közelebb juthatok, 's ha ezt végbeviszi — nem érdemel e' aranyba-foglalást a' fehér czipő? Fejem alá tevém otthon a' találmányt, hogy mutatná meg álmom — asszonyát; de én csak fehérségekkel álmodám, u. m. tejet ettem, új hóban jártam, meszet oltottam st. e. A' minden fehérségek' királynéját — Lenkát, irigy homályba rejték előlem czipőstöl együtt egyébb fehérségeken káprázó képzetim.

Megvirradt végre 's késlekedő tünődés után magamhoz véve, mint egy szentséget a' fehér czipőt, — elhatározám vele Lindacsiékhoz menni, hogy a' tán veszteségén búslakodó kis árvának e' részben egy tetszőleges szolgálatot tehessek. Mert ki láthatna a' sors szövevényin keresztül, melly kis fehér czipőben is nagy, 's váratlan lépéseket tehet! Menék hát teljes reménnyel, de dobogó szívvel arra, hol Lindacsiék házát mondák lenni, keblemben vive a' czipőt finom papirosba takarva, 's keblemben asszonya szerelmét is rózsás képzelmekbe burkolva. — Az előszobában mingyárt Lenkára bukkanék, 's ez zavarba ejte, — de ijedt lett ő is látám színváltozásán, 's boldog egek! ha itt megint elájulna, 's mellette egy ismeretlent lelnének, ki kezében egy fehér czipőt tart, — milly jelenés! 's

milly románoS képírói helyezet! Jó hogy ez akkor eszembe nem juta, mert tán magam ájultam volna el e' gondolatra. Pedig uilly' dicső volt a' reggeli kellemes pongyola leány! csillagi szép szemeinek még éjt mutatának, csendest mint a' jó lelkiesméret, 's szelíd borúlatút, mint a' szenvedő szerelem. Egy epedő gyenge fény ömle csak felém belőlök, mint nyájas holdsugár, tán — érttem 's hozzám, — vagy — az elmulasztott álom után? „Parancsol valamit kegyed?“ e' szavakkal zendűle meg a' búsongó ajak, hasonlón egy magános csalogány reggeli dalához, melly a' hajnal ébredő morajján, először, 's olly szívolvasztón lebben-ált. „Igen — vesztett kincsével valék bátor megörvendeztetni a' kisasszonyt,“ — e' vala a' bámulását gerjesztő szerencsétlen válasz. „Engem — vesztett kincsemmel?“ kérdé megfoghatatlan hangon, melly után három kérdő 's még egy felkiáltó jegyet is lehetne tenni. — „Ugy van, — folytatám — reménylem e' drága kis czipő — 's kibontám találmányomat — a' legfinomabb fehér selyemből — erre arczát festé minden vére a' leánynak — a' legpuhább kis lábocskákról eshete le!“ Evvel akarám nyujtani a' fehér czipőt. Most már én kis zavart ugyan, de vidulásba menőt várék, melly töredék köszönő szavakból állana, — aztán egy mosolygást szívességem jutalmául, mel-

lyet boldog elégedés koszoruzna, 's tán még egy titkos, akartalan ugyan de azért szíves kézszoritást is. — — Azonban — „ne üldözzön kegyed tovább gunyolásival ön házunkban is, elég volt tegnap másnál elnéznem, — —“ e' szavaknál érzékim eltompultak, 's csak az ajtó csattanás ébreszte föl a' semmiség bámulására, melly Lenka tűntével a' szobába körülöttem vala! Áldott lélek! én gúnyolálak, 's még itt is üldözlek? Nem — Istenemre, ha egész világ üldözőbe venne is, keblemen pártolást nyernél! 's ő még is azt véli, hogy én őt gúnyolom. De miből gyanít hát illyet, mivel érdemlettem e' pirongatást? — tanácstalanul állék czipőmmel az üres teremben, — menjek e? vagy világosítást várjak — 's kitől? mindannyi gondolatom csak kérdésekből állt, 's egy bölcs feleletért még tán fehér czipőmet is odaadtam volna, ha általa útba igazulnék, mert állni czél nélkül, kivált egy esmeretlen helyen, még pedig szörnyű csalódást gyanítva 's bizonytalanul — e' kinok kinját ép elmével másod' ízben nehezen állhatnám ki. Szinte izzadni kezdék már midőn új hideg szél csapa meg. Az ajtó nyílt, 's a' tanácsosné lépe-be rajta. Sokkal kevélyebb pillantatokkal mére mint tegnap midőn leányával sétálgaték, mellynek okául, későbbi fontolás után az adhatám, hogy zavarodtomban felejtém, kézcsók-

kal idvezelni nagyságos személyét, — még tán álmos szemmel, 's habzó indulatim közt gondatlanabbul találék öltözni mint tegnap, 's igy természet szerént egy finomabb világi dáma keveset nézhete ki belőlem, — aztán még most is kezemben volt a' czipő, — 's nevendéke haragosan hagyott-el. Asszonyi leleményes elméje abban kivánt mutatkozni, hogy mint kire gondja nincs — ne esmerjen rám. „Czipőt árúl az Ur?" e' guny-kérdéssel fogadá köszöntésemet. Én egész szerénységgel akarám hibás véleményét igazitani, — mondám ki vagyok, — 's hogy a' czipőt vesztettnek gondolám, 's csupa jó szándék vezérle illy szokatlanul esmeretlen helyre. „Ahán! már tudom" — „így látszék észrejőni a' tanácsosné" — kegyed tehát az, ki szegény Lenkát tegnap annyira megkeseríté? tudom e' czipőt is csak boszontására akará hozni. Tegnap egész uton panaszkodott szegény, mint gúnyolá kegyed fehér czipőit, hogy mindég rá lámula, felőlök sugdosott, — aztán egyszer tánczba vivé, 's olly kimiletlenűl hurczolá, hogy karjai közt elszédűlt. Aztán későbben újra megkéré, 's mást vitt helyette." Hajam szálai felállának e' panaszra! Lenka, a' kedves ártatlan kis árva így megsértve általam, — így félreértve egymást, — igy megsemmisűlve a' legszebb remények — — ide szív kellett, hogy meg ne tom-

puljon az élet, — 's ész, hogy illyekre el ne hagyja földi sátorát az elme! most tudám meg, hogy az az átkozott fehér czipő már kiment a' módibol, 's a' szegény árvának kelletlenűl kelle azt felhúzni, a' fösvény ángy nem akarván új bálczipőt venni, meg hogy tán annál inkább ragyogjon pompájában Lilla a' szegény rokon mellett. Ezért volt Lenka olly bús, ezért pirula mindannyiszor el ha czipőjére tekinték, ezért hagya most is itt haraggal, mert a' fehér czipővel ujra boszontatni vélé magát általam. Oh gyarló reményei az élet örömeinek, milly kevés munkából áll öszvetépetéstek, egy váratlan pillantattól! miket nem építék én a' kis árva bús epedéseire, — pedig az kedvetleníté hogy fehér czipőt kelle hnznia, — miket nem reménylék rámpirulásibol; pedig harag gyujtá el arczát, hogy czípőére bámulék! mint akarám szerelmesé tenni azon tegnapi boldog ájulást; pedig csak egy szédűlés volt, mellyet elragadtatásomban, kéméletlen pörgetésem okoza! Igy sül-fel gyakran a' földfia, ha égbe szálló gondolati nem sejtetik vele az árkot, melly beesendő. — Fél szégyennel, de egész bánattal rejtém vissza keblembe a' fehér czipőt ezeknek tudtával. Lenkát megakarám követni, de mondák hogy öltöző asztalkája mellett űl, — 's igy sokat akarva, semmit nem végezve hagyám el a' gyászhelyet, még

kedvezését is elfelejtve kikérni a' tanácsosnénak, a' máskor jöhetésre.

Oh fehér czipők — epedés — pirulás — ájulás! sohajtám gyakran mentemben, meglehet ha először fejét látom-meg Lenkának másként üt-ki az egész dolog; de mért kelle hát azon zsúrnálokból szám-fűzött czipőkre esnie első pillantatomnak? Illy kérdésen elakad az ész, — de szívem bíztatott, világfolyási tapasztalatim pedig szinte jót állának értte, hogy még Lenkát megnyerhetem, csak arról tudjam őt bizonyossá tenni, hogy nem a' czipőt bámulám én, hanem a' maroknyi kis lábakat, meg a' mi rajtok lebegett — a' kellemekkel dús kis leánykát. Az asszonyi hiúságtól várám idvességemet, mellynek tett hódolosáinknak köszönhetjük legtöbb foglalásinkat szépeink kegyében, — és hogy' morgunk értte gyakran? pedig ez is csak jó modjával!

Illyes eszméletim közt haladva az utszán, elejbém áll egy ijesztő kép, 's kétségbeesetten, mintha végóráját várná, kérdé tőlem mennyi az idő? 's itt egy nagyot sóhajt hogy reggelolta, mennyit futosott ő már hasztalan! órám után nyulva kigonbolom ruhám, — mellyre az a' szerencsétlen fehér czipő kiesik alóla, — 's ezt esmeretlenem szokatlan kíváncsisággal kapá fel. Hosszú képe rőfnyire nyulladt meglátásán, — szemei majd belé estek szemlélésén,

vonási változtak, lélekzete szorult, végre belső harcza egy mély, egy hosszu, egy hangos sohajtásban tört-ki. „Hah! asszonyi csalárdság!“ e' keserű felkiáltás tódula-ki kékűlt ajkai közt, mint vulkánbol hosszas előkészűlet után az első lánggomoly. „Hah tarka bőrű kigyok, itt a' tanú“ — igy folytatá — „e' fehér czipő bizonyságot tesz ellenetek. Oh hogy soha ne esmertük volna egymást!“ 's most rám mordul öszveszedett képpel, hol jutottam a' czipő birtokába? én hirtelen nem tudtam meghatározni mellyikőnk nincs eszén; de körülnézve magam, tudtam hol járok, emlékeztem mára, tegnapra, 's így csakugyan neki kellett őrülttnek lenni. „Tíz óra“ — mondám elébbi kérdésére, hogy könnyen szabadulhassak tőle; de ő galléron fog 's iszonyu torokkal kiáltja — kié ez a' czipő? enyim — mondám, vargához viszem hogy párját csináljon neki. „Hah hitetlenek, házasságrontók, gyilkosok“ — igy dörge tovább — „hogy engem ujra megcsaljatok vele ugy e? jol esmerem — ez a' feleségem czipője — párja otthon van, 's ezt az urnál feledte.“ — „Jól van — mondám hidegen — hát vigye neki az ur haza ha esmeri.“ „Nem — igy pattoga ő — ez nekem nem elég; az úr elvette becsületemet, elrontotta házi boldogságomat, elcsábította hitvesemet — ezért számolnunk kell, e' szennyet vérrel törlöm-ki

életemből! holnap, ha azt nem akarja az ur, hogy lator nevét hirdessem egész városban — reggel 8 órakor az ó temetőben párviadalra meg fog jelenni, — pisztolyokrol gondoskodom én.“ Ámultomban még nevem is, és lakásom megmondám az őrjöngőnek, 's ezzel ő dühösen elfutott. Én képszoborrá lettem, szinemre nézve is mint gondolom, mert életemet 's becsületemet egyszerre illy nagy veszélybe menendőknek nem álmodám az éjjel, — 's ez mind, egy — fehér czipőért! maradt volna a' sárba, hogy egy becsületes ember szeme fényét el ne vette volna! 's igy hát csakugyan nem Lenkáé a' czipő, 's én szerelem rontó csalatásom mellett, még a' házasságtörés iszonyú vétkébe is keveredtem, még pedig ártatlanul 's a' mi több, holnap tán életemmel fizetem a' fehér czipő árát! csaknem Lenkára esék gyanúm, hogy ő küldé rám azt a' dühös embert ijeszteni a' fehér czipőért; de az első színjátszó olly természetesen az utolsó kétség közt hánykódó szerelemféltőt nem játszhatná, 's igy még is valónak kelle féltésének lenni, csak azon sopánkodám miért játszá a' sors épen az én kezembe egy illy dühös ember hitvesének czipőét? elhatározám mindazáltál holnap a' jeleltt helyen megjelenni, mert igen bíztata a' remény, hogy ez vagy csak tréfa volt, — vagy az ember kába, 's holnapra felejti mai tettét, vagy

legalább tán csendesebb vérű leend reggel, 's egy pár okos szó majd eligazíthatja vér nélkűl a' dolgot; — ha pedig meg nem jelenném, csakugyan gyanuba jöhetnék 's becsületem pótolhatatlan kárt szenvedhetne. Ím — milly ellenkező ponton állék a' tegnappal. Rózsahajnal nyilék akkor képzetimnek, meg egy tündérvölgy, mellynek rózsái közt Lenka, meg én és a' szerelem, meg minden boldogság karöltve tévelygénk egy gyönyörtől a' másikig; — 's most egy ó temető vár rám behorpadt sírgödreivel, mellyek közt egy őrültt szerelemféltő pisztolainak leszek kitéve más vétkéért. Napom mindinkább hanyatlott, — sötét felhőkbe burkolódának képzetim, — este idvességes halotti tanításokat olvasék, 's az örökkévalóságról akarék álmodni, — azonban a' legmúlékonyabb való tünt-fel álmaimon. — Lenkát látám egészen fehérben, hevültt képzetim angyallá tevék a' bájkegyűt, a' mint étheri szárnyakon szálla felém a' magas menyből, az ég kegyelmét hozva gazdag kebelén. Haja széltomolva 's gyenge lebbenéssel úszva a' lég lágy ölén, mint égből kölcsönözött aranysugár ragyogá körül a' fényes arczot, — szemei ha kopár tetőkre néznének, tavasz rózsáit csalnák-ki a' rideg földből, — ajkai ha sir fölött zengenék az Úr' szavát megnyílnának a' mohos gödrök, 's új életre kelne ki belőlök a'

lelketlen por. Jobbjában egy olajágot, baljában rózsakoszorút tarta — 's igy lebege fölöttem az égi lény mennyei öröklétre hivogatva. Ah! mért nem mehettem a' tünő után? 's mért nem lebeghettem el vele az örök tavasszal virúló vidékekre, hol több fehér czipőt nem lelnék, hol szerelemféltő — hol hűtelen feleség — hol pisztol és temető nem volna! De elég volt őt látnom igy akarta a' sors, — 's vigasztaló az olajág, mert békét, — öröm a' rózsakoszorú, mert szerelmet jelent! —

Azonban a' 8. óra közelgete, 's közelgetének vele új aggodalmim is. Könnyü testtel — mert nem ettem tegnap és ma; de nehéz lélekkel — mert már barnult a' fekete kereszt-haladék a' halálos pályán, kémlelve honnét rohan már elő a' dühös vágytárs (Nebenbuhler), de nevetnem kelle még is utóbb buzgóságomon, ha meggondolám hogy e' trćfa is lehet, 's én még is olly szent képet mutatok, mintha bucsut járnék. De ott bukdácsolt a' sirok kórói közt halálom, a' kétségbeesett férj. Oh ha minden asszony olly gondatlan lenne czipőjére — gondolám — mint az övé, — 's minden férj ugy esmerné nője czipőjét, mint ő, — és — — — de nem folytathatám okoskodásomat, mert eszméletem Lenkára esett, kiben az egész szépnemet tisztelnem kelle, — aztán látám ellenségemet is. Már gondolkodám okok-

ról is, mellyekkel gyilkos szándékjáról leverjem az éltét untat; de alig pillanta-meg, — ölelésemre szaladt a' tegnapi vérszomjús. „Hozta Isten kedves barátom!“ így köszönte — „e' szomorú helyre, — e' tettével megn- itatta, hogy igaz ember, hogy nem örvendi másnak házi boldogsága romlását. Én egy szerencsétlen-boldog férj vagyok, — gondolja csak amice! feleségem tegnap elszökött egy katonatiszttel!“ Áldám magamban a' tisztet hogy levevé nyakamról a' gyanút, de sajnálnom kelle a' szegény férjet, midőn szívtelen nője szökésén keserű könnyekkel áldozék. Most tudám meg tőle hogy felesége azon éjjel mellyben én bálba valék, őt álomban hagyva idegen helyen mulatott. Ezt a' férj az éjjeli zörgésből 's reggel az ágy alatt leltt páratlan czipőből gyanítván, dühös kifakadással támadá meg nejét, 's bőszülttében elindult a' czipő párját keresni. Csillaga, nem tudom boldog e vagy boldogtalan — hozzám vezérlé, hol meg is lelé mi után szaladgált, 's engem mint feleségcsábítót párviadalra hítt; de mire haza ment, az asszony helyett egy czédula várá, mellyben az megírá, hogy véle szenvedni tovább nem kiván, hanem egy kedvesebb tiszttel boldogabb vidékekre szálandó. Ez engem is kimente előtte, a' párviadalnak vége lőn, 's minket a' sors e' különös uton barátokká teve. Együtt valánk egész nap, — ő panaszkodék

— én vigasztalám, sajnálva egyszersmind hogy miatta nincs is időm Lenkáról gondolkodni. De a' búval is csak ugy vagyunk mint egyéb bajunkal, — utóbb megunjuk 's kivánjuk más jobbal fölcserélni ha lehet. Annyit busultunk mi is estig, hogy utóbb áltláttuk, melly szüksége volna fájdalmas szívünknek vídámabb társaságra. Én örömest haza mentem volna szépet álmodni Lenkáról, de a' sors ma egy új baráttal gazdagíta, kinek igy először kivált, még illy árva állapotjában illő volt kivánságára állni. — Elhatározók hát ma egy nyilvános álorczás bálba menni, ott egy más hasonlónak vagy búján, vagy örömén nyugtot, 's vigasztalást nyer tán szívünk — 's igy lett. De oh! mért jött gondolatjába valaha vargának fehér czipőt varni? egy fehér czipős maszk, itt is minden mulatságunkat elrontá. Ennek ugyan csak egyik lábán volt fehér, a' másikon fekete, egyéb öltözetének megfelelve; de annál gyilkosabb tőr volt ez barátom szívében, mert felesége czipőjének párja most is nála volt, — 's az álorczás egy olasz tisztnek karjain, kinek képét hasonlón álorcza fedé előlünk, olly bízton, olly boldog elégedéssel látszék mulatni, hogy ez barátomat ismét a' sáppadt arczu rémmé tevé. Erővel feleségét akará a' fehér czipősben megesmerni, bár az átkozott álorcza minden legméllyebb emberesme-

rő tudományából csufot űze. Megvallom — szívem nekem is erősebben dobogott valahányszor azon veszedelmes félczipőt megpillantám, mert haj! sokra emlékeztete az, mikről olly szépen álmodám, 's mit olly egyszerre elveszték általa. Üldözénk minden lépten a' két maszkot, 's ők észrevevék a' szoros nyomozást, melly elől menekedni vágyván, éjfélben illani akarának, de észrevevők. „Már ő! bizonyosan ő! — kiáltá barátom — mert fut előlünk, hanem csak utánna, ma kitanulhatjuk hol tartózkodik. Tíz lépésnyire késérők a' boldog szerelmes párt, halkal, még lélekzetünket is visszanyomva, utszáról utszára, míg — egek! most is csodálom, hogy el nem ájultam — a' tanácsosné kapuja előtt megálla a' pár. „Hah! sátánfészek — kiáltá barátom — az anyjánál van, ki még pártolja leánya gazságát. Csak be utánnam, hogy vérén kapjuk a' gonoszt?“ 's engem lassan bevont magával a' nyiltt ajtón. Ott édelge még a' lépcsők végén szerelmi kéjben a' boldog pár, bizodalmas lassu beszédben örökítni vágyván az édes jelent, — 's hosszítni a' válás kelletlen pillantatát. Egy tartós csókba vegyűlt végre egyé minden érzeményök, egy „jó éjszakát“ hangzék a' katona férfias hangján, melly után hirtelen távozék, az ajtó utánna gyorsan bezáródott, a' fehér czipős alak a' lépcsőkön felfuta — 's borzasztó gondolat!

mi egy sötét szögletbe vonulva zárva maradánk a' kapuszínben. Soha — tanácslom mindennek — szerelemféltővel egy uton ne járjon, az előtt nincs becse az életnek, mert minden boldogságát egy asszony hűségére építé, — nem lát, mert vak indulatja vezérli, aztán csukva marad, — pedig hej mi édes a' szabadság! barátom előtt mindemellett ez legkevesebb volt, ő csak azon gondolkodott, mint boszulja meg hívtelen társát, de én vettem volna száz fehér czipőt neki, ki elbocsátana e' rekeszből. Illyen helyen az embert könnyen tolvajnak kiálthatják, pedig Lenka fölöttem volt, és majd mit gondolna?

Barátom hát a' tanácsosnénak veje, mit most tudék meg, 's feleségét anyjánál gondolá tartózkodni, én pedig — egek! én pedig a' sötét kapuszínben irtóztató világosságra bukkanék. Mintha ugy egyszerre valaki sugta volna, hogy Lenka a' hitetlen fehérczipős nő, — 's csak ugy adják ki most árva rokonnak. Közlém lassan barátommal gondolatomat, 's ő tökéletesen helybehagyá, de majd megvert értte, mert a' fehér czipő újra száz kétséget ébreszte zajlódó keblében. Mondám hogy én mulattam is vele a' mult bálban, — 's ő fogait csikorgatá, — rajzolám milly epedő, bús, szemérmes vala, 's mind ez milly ingerlővé tette, — de ő csak ezt kiabálá: „oh asszonyi tettetés, viperája a' házas

életnek!“ ugy hogy félnem kelle hogy egész házat fellármázza — hát többet nem szólék. Ő egy szögletben talán plánumokat csinált, mert elcsendesűlt, én meg vágytam volna szabadulni mert álmos valék — de nem lehetett. Zörgetni félék, mert még valami gyanuba jövök, aztán hova mentem volna az esmeretlen sötét udvaron, békén kelle hát rabságunk végét várnom. De igen hosszu a' várás, ha nem tudjuk mi lesz a' vég? — aztán álmosan setétben dolog nélkűl ébren lenni, csaknem lehetetlen. — Helyet tapogaték hát számomra, ha csak egy követ lelnék is, mellyről mint Jákob égi álmakat láthatnék, — 's ím! kezem csakugyan valami bolyhos polczba akadt, melly illy szükségben királyi vánkosul szolgáland. Egész bizodalommal rábocsátám hát fejemet a' leltt kincsre, de írtozatos visítással megelevenűlve vánkosom fölugrék fejem alól 's hangos lármával az udvarra szaladt, hol ijedve 's bámulva kellett benne megesmernem, a' házi pudlit! Ezzel is nehezűle most már sorsom, mert a' kutya mély álmából fölriasztva, egyre ugatott, 's azon aggódásom mellett, hogy minden pillantatban kijő valaki 's meglát, még megmarástól is kelle félnem. Barátom plánizálva hallgatott, én hallgatva mérgelődtem, míg hosszú kínlódás után, rettegve 's örülve vevém eszre, hogy kezd világosodni. Most hévvel ragadá-

meg kezemet barátom, mintha egyszerre valami elhatározó nagy lépésre szánta volna magát, 's akar felvinni a' lépcsőkön. De én most okosabb valék, 's kirántva magam keze közűl lent maradék, hogy a' kapu nyílását meglesve futhassak a' házból, hol annyi baj ért egy fehér czipő miatt. — Azonban kevés vártatva mint valami kárhozatos helyről kétségbeeső kiáltás hallatszék-le, és dombolás, és falrázó ajtó csattogás ébreszték-fel ijesztő lármával az éjjeli csendet. Boldog Isten! gondolám a' lépcsők alján űlve, azon a' szegény emberen bizonyosan valami dühös tébultság ütött-ki, 's most ott fent magának is, másnak is kárt tehet; a' kereszténység parancsolja, hogy magára ne hagyjam, — felosontek hát dobogó szívvel a' zaj után. A' látvány, melly szájtáttásig meglepe, valóban egy festőnek írigylendő lehete — lemásolása érdeklővé, 's jutalmazottá tette volna bizonyosan munkáját. — Egy beárnyékoltt homályos hálószoba tevé a' játékhelyet, — az ágyon, melly alatt egy fehér 's egy fekete czipő vala látható — édes szendergésben fekvék egy esmeretlen, de a' czipők után ítélve bizonyosan a' tegnapi maszk, — 's igy a' hitetlen nő. Barátom az ágy fölött egyik kezében a' fehér czipőt tartva rettentő átkokkal riasztá föl a' békén álmodozót édes szunnyadásából, 's a' mint kezdé vádolni az egész

szép nemet, és az asszonyi lengeteg lelket, könnyelműséget, csalárdságot, hűtelenséget, és mindent, mi ezekkel rokonságban állhat — — nyilik az ajtó, és egy szép fiatal hölgy megjelenése néma ábrázolattá varázsolá a' nagy pathósszal declamáltt játékot. Barátom rábámul a' jelenésre, 's némult száját nyitva felejti, — a' vádoltt nő ijedve ugrék-ki ágyából, 's egy felső ruhát kapva magára szél sebtén tűnik-el a' szobából, — rajtam, határozatlan állásomban semmi különös nem vala észrevehető, én csak vártam, és nem tudtam mit; de a' kiugrott szépben nem Lenkát esmerém, 's ennek örültem, bár megint nem tudám miért? — „'s te itt kedves férjem?“ igy nyílt meg végre a' szép ajak — „'s hűtelen leve az a' rossz Boris? sajnálom hogy asszonyával kelle tartania; de ma még mást veéndek helyébe 's továbbra parancsolhatsz vele!“ Ezzel eltűnt a' kedves szemrehányó, — barátom alig eszmélve kiabálá utánna Bertha! Bertha! de a' hang fal közt maradt, — az ajtót meg csukva lelők, 's az átkozott fehér czipők miatt most ujra árestánsokká levénk. Boldog Isten! még éhel kell itt elvesznünk — sohajtám — egy boszús asszony kezében, 's az én sorsom kivált, ki csupa jóságomnak 's a' fehér czipők áldozatja leendek — nem szánandó e? barátom majd falba veré fejét, — átkozá a'

sors szövevényit, 's átkozá a' fehér czipőket, mert a' szemrehányó, a' keresett, a' véltt hívtelen nő volt, 's úgy tetszék a' sorsnak szegény féltékeny barátomat büntetni, hogy most ő hasonló bűnben álljon a' vádolt nő előtt. — Tanácstalanul kelle egy darabig várakoznunk, mig a' tanácsosné maga jövén hozzánk, világosítást ada a' történetről. Most tudám meg hogy barátom nagyon igaztalanul félté hitvesét, 's az egész dologban a' fehér czipőkkel igen nagy tévedés volt. A' szobaleány t. i. bálba ment, 's asszonya' fehér czipőit huzta-fel annak tudta nélkül, mi hogy titokban maradna, reggel felé ismét ágya alá tevé, melly éjjeli jövés menés gyanakodóvá tevé barátomat nője eránt. Azonban egyik czipő a' szobalány hóna alol haza mentében kiesett 's ezt lelém-meg én, mellyet mint már beszélém, a' bőszült féltékeny nálom találván, egész lánggal tört ki belőle a' veszedelmes indulat, 's neje hűtelenségéről meg vala győzve. Az ártatlan hölgy, hogy kikerűlje fellobbant férje gorombaságait, annyához vevé magát titkon 's hogy legalább férjének oka legyen miért boszonkodni, az említett czédulát hagyá neki. Boris a' szobaleány ismét bálba ment 's maszkához elkéré a' fél fehér czipőt. Mi meglátánk a' bálban, 's barátom a' fehér czipő miatt nejét nyomozá benne, melly véleményében tökéletesen meg-

győződött, midőn a' maszk a' napa házába ment. Reggel még álmában akará meglepni a' csalárdot, hogy szemére vethesse tetteit; de helyette Borisnak tarta leczkét, 's ezzel magát ejté gyanuba neje előtt. — Ez ollyan dolog, hogy más könnyen nevet rajta; de a' ki ben van, nem győzi fejét vakarni. Én menni akarék, mert féltem hogy ha még egyszer becsuknak, ki nem szabadulhatok, — de barátom nem eresztett, mert mint mondá, bizonyságra lesz bennem szüksége. Hogy hát hamarabb végét vessük a' dolognak, békűlést 's megkövetést javaslék barátomnak, 's ő most mindenre ráálla. Mert ollyan az emberi lélek, ha felhevűltsége is csak gyengeségből történt; hogy csekély fenyegetésre könnyen elveszti jelenlétét, 's megijedve hamar ellenkező irányt választ tetteinek. Elkezdé most a' tanácsosné feddeni barátomat, 's csodálnom kelle a' bárányi türelmet olly heves vér mellett — mellyel a' leczkét hallgatá. Ő ugyan igért mindent, de a' tanácsosné csak félbiztatást adhata, mert mint mondá leányában, veszedelmes gyanút ébreszte a' reggeli Román. „Nehéz most ugy e? — ezt veté még utánna — ha ártatlanul vádoltatik valaki!“ Barátom egy mély sohajtattal igazolá e' szavakat, 's csaknem ellenem gerjedt már, hogy mért lelé hát nálam a' fehér czipőt? de én biztatám, hogy ez fogja még inkább igaz

utba hozni, — 's engedelmet kérénk az ifju asszonysághoz mehetni. Kis vártatva csakugyan ki is nyerők a' bebocsátatást, hol komoly birói szemekkel fogadtatánk ugyan, de én mingyárt látám, hogy ez csák tettetés, 's az engedelem nyomba követendi kérelmünket. Mert csakugyan igaz az szépeinkről — dicséretökre legyen mondva, hogy ők elég kegyesek békűlni, 's megengedni, csak egy kis alázódást vegyenek észre, 's egy kis magasabb birói székben láthassák magokat. Itt sem soká késett a' békekötés, különös világosítás lévén adva a' történttekről. A' nő kegyesen elnézé a' multtat, a' férj mindent ígért, mint illy esetekben szokás, bár sokban mernék fogadni, hogy ez nem utolsó békecsókjok volt. Én egy okos észrevétellel ajándékozám meg őket, hogy t. i. a' rövidlátásnak sehol olly haszna nem lehet mint a' házas életben, — 's ők mosolyogva fogadták, hogy nagyító üveggel nem fognak élni, — bár most sem hiszem még, hogy ha olly optikushoz igazíthatná az ember barátomat, kinek üvegein tisztán lehetne az asszonyi tettek szövevényit vizsgálni — ha titkon is — bár milly áron ne hozatna belőlök magának. —

Igy hát megkészűlt a' béke, hellyre állt a' csend, elégedés, háziboldogság, — de tartósságáról nem tudom hány hétig lehetne jót állni, hogy meg ne

hazuttolná magát az ember. Azonban ez így szokott menni az életben, azoknál kivált, kik igen szeretik egymást, 's ez egy vígasztalása lehet a' féltettnek. Különben orvosságul tán ajálható volna az illy sorsra jutott hölgynek, magát férje előtt kevésbbé tetszetni, ellenben férjében mindent kedvesnek 's tetszőnek lelni. A' mód tán egy kicsit új, — de azért meglehet próbálni. Ha a' sors hasonló álapotra juttatott volna, ön tapasztalásomból merített oktatást adnék, — de ettől megmentettek a' fehér czipők! — Halljátok meg ti gyengédebb szivüek, kiket résztvevő könnyekre olvaszt ember társotok balesete, — halljátok! 's sirassátok bennem a' sorsjátékát! Lenka — a' kis fehér czipős Lenka — míg én más szerelmével vesződém — — elment, el — messze egy más rokonához, kinél tán nyugalmasabb sorsot reméltt mint a' tanácsosnénál. Pedig milly sok szép reményimet vivé magával a' kedves kis árva, — 's most mi maradt nekem helyette? — egy páratlan fehér czipő, mellyet barátom emlékűl birtokomban hagyott, házától ugy is minden fehér czipőt száműzésre ítélvén. Szegény kis Lenkát a' mult bál alkalmával igen megkeserítették a' fehér czipők, — egy falusi nénje hívá magához, — nagyságos ángya nem marasztá, — 's ő itt hagyá a' várost, 's itt hagya engem búmnak, a' nélkűl hogy csak egy

okos szót a' fehér czipőkön kivül szólhattam volna véle. Már most azt sem tudom hogy milly hajlandósággal volna hozzám, ha én is szépen megkövetném a' fehér czipőkért, — pedig egész a' gömöri hegyek közé vonúlt! barátim beteg lelkemnek egy utazást javasolnak Gömörbe — de ez hosszu út! azonban a' bánat, az epedés még hosszabb, hát csak el kelle rá magam tökélnem majd a' tavaszra. De mit vigyek oda a' fehér czipők helyett? csekély itéletem szerént egy fehér liliom ártatlanságával díszes, és rózsa lánggal égő szívajánlását gondoltam legillőbbnek, — 's ha nem hibáztam e? szépeink itéletére bizom. Különben nem tudom még ennek is milly sükere leend; de utamról tudósítani idővel a' tiszteltt közönséget — édes kötelességemnek fogom tartani.

KOVÁCS PÁL.

HUNYADI.

Ki áll amott a' szirttetön,
Hunyad' magas falánál,
'S körültekint a' sikmezön
Az esti fénysugárnál?
Hunyadi ö, az ösz vitéz,
Hazáját most nem üzi vész,
Várába szállt nyugodni.

De hirnök jö, 's pihegve szól:
„Uram, hatalmad eldült,
Hazádon nem kormánykodol,
A' polczra már Ulrik ült."
„Ha úgy akarta a' Király,
Hunyadi akkor félre áll."
Mond, és marad nyugodtan.

Más hirnök is jö csak hamar:
„Törnek reád, uram félj,
A' fö nemesség' nyelve már,
Elölök, mint lehet, térj."
„Hogy törnek rám, hihetni bár,
De úgy nem, mint török tatár."
Mond, és marad nyugodtan.

„Uram, hös Vajda, véredet
Szomjuzza egy gonosz sziv,
'S hogy oltsa fényes éltedet
Vidéki földre kihiv.“
„Rám czélza már nem egy halál,
'S ha isten hagyja, eltalál.“
Mond, és marad nyugodtan.

'S a' mint fen ált, 's a' mint lenéz
Nyugalmasan szivében,
Habos lovon fut egy vitéz,
Vérlobogó kezében,
'S kiált: „Édes hazánk oda
Nyakunkon a' török' hada,
Siet kivívni Nándort.“

„Pogány jö? hah! nem türhetem,
— Mond, és tünik nyugalma —
Magyar hazán és nemzeten
Nem dúl kelet hatalma!
'S aczélt ragad, lovára kap,
Csatáz, viv, izzad éj és nap,
'S mig nem győz, nincs nyugalma.

CZUCZOR.

BOCSÁNAT.

Csalárd fénylők valátok
Ti égszinű szemek,
'S én még is megbocsátok,
Csak ne könnyezzetek.
Ám látom, él a' bánat
Megbántatásomért:
Kész nálam a' bocsánat
Olly drága csöppekért.
De hidd, ezeknek árja
E' szívet általjárja:
Bocsánat, szép szemek!
Csak ne könnyezzetek.

GYERŐ.

EUGENIAHOZ.

Mért lángolsz édes életem,
Hín dúlja e' szép szivedet?
Miért sirsz édes életem,
Bú szülte é e' könnyedet?
Hadd hinnem oh! hogy szerelem
Lángodba nyitja bimbait,
Remélnem hogy az érzelem,
Hullasztja itt kéjárjait.

Kérlek valósítsd álmomat,
O fond reám hókarjaid',
Tüzcsókkal csald meg kínomat,
'S nyisd a' boldogok honjait.
Olvadjanak gyors napjaink
Egyetlen egy lágy zengzeté,
'S egy sir 's kő fedje hamvaink
Ha itt egy érzelem köté.

GYULAFALVI ÖDÖN.

A' TŰRŐ.

Vad rémek, a' kik éj' ködében
Vonultatok-fel útamon,
Nem győzhettek már semmiképen,
Mert szárnyat füz a' bízalom.

Sok tüskebokrot eltapodtam,
Melly üldözőleg vérezett,
'S szent borzalommal elnyugodtam
Ama' kigyóbarlang felett.

Áldás derül a' szenvedőre,
Bár most is súlya közt piheg;
De lágyan néz a' túl mezőre,
'S lelkét vágy édesíti-meg.

A' képzeletnek új világa
Reményrajokkal népesül;
Szellőt nyer a' hűnek fogsága,
'S a' bú gyönyörbe szenderül.

'S e' gyász olly, mintha az éjszakának
Keblén viraszt a' fülmile.
Eddig könyeim árván folyának,
Mostan szelíd lyány törli-le.

MAKÁRY.

Frangepán Lajos.

(Hősrege IV. Béla idejéből.)

Ha nekem helyet adsz Hunnia lantosok
közt, a' csillagokig büszke fejem felér.

Nagy sorscsapásokban, mellyek valami országot érnek, gyakran századok fáradozásitól ápolt virágzást sajnálunk, hogy a' vadság durva lábai alatt öszve tapostatott, 's érezzük azon kornak gyász álapotját, mellynek gyermekei szíveink előtt éppen olly szánandók, mint a' jelennek nyomorultjai. — De ugy játszik velünk a' sors mint a' Fata Morgana, melly türhetővé teszi előttünk a' tikkasztó nehéz levegőt azért, hogy ennek kitéve bámulhatjuk varázsjátékát a' gyönyörködtetve csaló kettős világ máguszi tükrében. —

Egy közönséges pillantat a' nyers hajdanra tüstént tudatja velünk, mint rontá-el az uralkodni és viszálkodni vágyás a' csendes polgár boldogságát, midőn csak a' durva haderő osztá a' hírt és a' hasznot; a' komolyabb vizsgálo azonban még számos példákat lel arra, mint tört magának gyakran utat a' sötét kor rémei közt a' valódi erény az önség fenyegetései daczára is a' belső érzelmek szavára figyelvén; — mind egyszersmind szánakodva veszszük észre miként sietteték ön megbukásokat olly fami-

liák, mellyeknek örökül igazság szeretet 's hös indulat jutá — az által, hogy vagy önhelyheztetéseket magok elesmerék, — vagy másoktol magas vágyaikban balra értetének. — Mind a' kettőnek szomorú példáját adja a' Frangepáni ház, mellyről emlékezik ez iromány, 's mellynek érdemei a' hazában örök fényel fognak égni, midőn gyászos vége igen is esméretes.

Veglia szigetén nem mesze a' fiumei öböltől éltek a' Frangepáni grófok majd egy század olta csendes házi boldogságban, mi által a' Guelfákkal és Gibellinákkal volt sok boldogtalan czivakodásoktol olasz országbol e' békes magányba vonván magokat — mentek lettek. — Mert mindennek részt kelle venni e' nyomorúságos viszálkodásokban, ha az ellenpárt barátjának nem akart gyanítatni, 's mind a' két résznek haragját 's gyülölségét szenvedni nem kivánná. Fredrigo és Bartholo testvérek birák most közösen a' szigetet, 's uralkodásokat ennek lakosain vetélkedve ohajték kímélövé tenni. — Ha az emberekuek társasága, czélokra lett egyesülésök azt kivánja, hogy sokak az egész kedvéért csak alsóbb rendekben maradjanak, 's az elsöség 's a' fő hatalom csak keveseket illethetnek, — ha igaz az, hogy a' boldog társaságos élet czélja csak ugy elérhető, ha némely személyes igazak elvesztése az áldozat:

ugy nem kellene a' hatalmasoknak a' kezekbe jutott uralkodó pálczát kinzo korbácsá forditani, nem kellene méltóságokat elnyomásra lealacsonyitni — sőt a' hol a' társaság czélja megengedi, le kellene alattvalóikhoz, kik tulajdonkép velök egyforma jussal birnak, nyájosan ereszkedni, hogy velök elvesztett édenöket elfelejtessék inkább mint megsiratassák.

Ebben a' hajdani Görögök mesterek voltak, kiknek mivel a' néptől a' földi mennyet el kelle venniök, helyette égit adának, 's a' nép szokott jószívüségében a' színt valónak tartotta, 's csak akkor kele tyránjai ellen ki, ha még e' képzelt jótol is meg akarák őt fosztani.

Új lakhelyökön magyarország nagyjaival 's a' szomszéd tartományal közelébről megesmérkedének a' grófok. Az erkölcs egyszerüsége az igazságszeretet 's egyenes nyiltszivüség, mellyekre itt lelének, 's mellyek az olasz pártoskodó czivakodásokkal az ő hasznokra éppen ellenkezének — csak hamar megkedveltetik magokat a' grófokkal, hogy utolsó összeköttetésökkel is olaszországban felhagyának egészen a' Magyarokhoz hajolva, kiknek hírök András királynak a' szent földre vitt keresztes hada által még inkább nevekedett. Fredrigo nötelen lévén jobbára vadászattal 's gazdaságával fogla-

latoskodék, Bartholót pedig leginkább elfoglalá reményel telt Lajos fiának nevelése.

2.

Közel oda hol a' mai Zágráb fekszik délre a' rhaetiai Alpesek között pompázott a' Zay grófok hatalmas vára. A' roppant épület nagyobb bátorság okáért egy hozzá férhetetlen meredek sziklacsúcson feküdt, hová csak egy keskeny följárás vive. Zay János az öreg vár birtokos, ki András királlyal a' szent földön vala, utálattal vevé észre megtérttekor mennyit vesztett a' királyi tekintet a' tartós távollét miatt, boszonkodott a' párton, melly az öreg király 's az korona örökös közt támadt, mert joszágai birtokához is csak hosszas 's unalmas tusakodás után juthata, mellyeket távollétében kapzsi szomszédjai elfoglalának, 's már több évek olta kelle javainak elébi jó karba állitásával veszödnie, mellyek a' rajtok czivodó uraknak háboruskodási 's sajtolási miatt tettemes csorbulást szenvedtek. — Róza fiatal leánya a' grófnak arra látszék teremtve lenni, hogy atyjával a' királyi udvar éldeléseit (Genusz) 's lármás örömeit a' városnak elfelejtesse. A' természettől minden testi kellemekkel, egy minden jóra hajló szeretetre méltó karakterrel felruházva nem csak a' szomszéd nemesség figyelmét 's atyja jobbágyinak szeretetét nyeré meg; hanem nem sokára messze vi-

dékekre is áthatá a' bérczek közt viruló kedves virágnak hire — 's nem kevés fiatal hősök kivántak az utnélküli erdős hegyek között eltévedni, hogy a' vendégszerető várba befogadtassanak, mellynek kisasszonya olly kegyesen nyujta a' fáradt vándornak élelmet 's nyughelyet, 's olly szívességgel igazitá utba az eltévedettet.

Az ifjak közül kik Rózának hodolásokat ajánlák, 's birása után törekedtek, leginkább kitünt Zenö Endre, szép külseje és gazdagsága által. Ez atyjától egy régi nemességet 's sok javakat örökölt, — de örökségbe nyeré daczos (trotzig) 's törhetetlen lelkét is öseinek, mellyért a' nemzetség inkább félve mint szeretve volt. —

Endre kora árvaságra jutott, 's ifju éveit a' kor durvább szelleméhez képest annyira tudá vinni, hogy belőlök akkor fényes származása, 's hős lelke kitetszhetének. De Róza előtt kevés sikere lehetett egy olly férjfi hódolásinak, ki a' szelidebb erkölcsöket 's finomabb magaviseletet mint férjfihoz nem illőket megveté, 's csupa megjelenése által győzedelmet gondolt, 's valóban ehez elég kedvező külseje volt.

Az ifju Frangepán Lajos egy örömünnep alkalmával, mellyet Zay Jó'sef Róza nagyatyja tartott, megesmerkedett Rózával, kinek jelességéről már sokat

hallott, 's ugy találá, hogy szépsége felülmulá az arról sokfelé szárnyaló dicséretet. A' nagy barna szemeket hosszú selyem pillák árnyékolák, mellyek a' pillantataiban égő tüzet szelidebbé, de egyszersmind olvasztóbbá 's hóditóbb fényüvé is tevék. Magas homlokát gazdag fürtökkel koszoruzá barna haja, melly gyenge nyakán mesterkéletlen bodorodásokban folya-le. Arczán liliom és rózsa váltogaták egymást olly szépen mint a' legvirágosabb réteken láthatni — 's egész testének gömbölyün teltt idomzatából a' legvirágzóbb egésség látszék. Beszédjében valódi gondolat, 's gyengéd érzelmek mutatkozának, 's ki csak hozzá közelíte, nyájas természetességétől el kelle bájoltatnia. Nem csoda hát, ha az ifju Frangepánra esmeretsége a' szépnek olly nagy benyomást tőn, 's képzeletét egy szeretni méltó lelkes leányrol, millyet Rózában lelend, sokkal felülmulá a' tündöklő való, melly őtet ez esmeretségben meglepé. A' mint haza tért 's szokott foglalatosságihoz akart látni, ugy vevé észre, hogy vágyai a' szép Rózánál maradának 's minden képzeletibe belopódzék a' bájló leányka képe; apja ki vele volt Zaynál, eszrevevé a' változást melly Lajosban történt, 's eltalálá ennek okát is; de tudván Róza jelességét méltánylani, nem vala ellenére vele fijának közelebbi esmeretsége, melly talán egy kivánt szorosabb ösz-

MAGYAR AKADÉMIA KÖNYV-TÁRA

veköttetést is eszközölhetend a' tisztelt nemzetséggel. — Róza teljes gyönyörét lelé Lajosnak nagybátyja házánál létén, mivel ott jobbára csak hadba őszült hösekkel lehete, kik öntetteikről dicsekedve, 's neki elég unalmasan regélgetének, vagy olly ifjakkal társalkodhata, kik csak nyers 's zabolátlan viseletökbe lelék kedvöket, melly társalkodás pedig egy leányka előtt, ki az erkölcsiséget 's illendőséget elégé tudá érezni — kevésé lehete kellemes; de hogy tisztelt nagybátyját meg ne sértse az illyes társaságoktól nem egészen huzhatá el magát, mellyekben különösen terhére volt Endrének jelenléte, kinek szintugy már jussa látszott lenni kezéhez azon kedvezésnél fogva, mellyel az öreg gróf mindég fogadá. Most már az ifju Frangepán ottléte kétszeresen is kedves volt előtte, kinek szerény magaviselete derék termete által is sokat nyert, helyes gondolkodása pedig a' becsületről 's szabadságról, melly maga nyilatkoztatásiban mindenütt tündöklék, arra mutata, hogy a' vadságot 's erkölcstelenséget a' hős lélek csalhatatlan bélyegének nem tartja; társalkodása Rózával könyüd és feszesség nélkül való volt, mi azt mutatá hogy ezen finomság benne természeti, midőn ellenben másoknak az ugy nevezett delibb (galant) viselet — ha nem tarták azt rangjokhoz illetlennek — mindég egy kis fáradságba került, 's az

erőltetett finomságot nem is tudák soká játszani. Különösen balul sültek el Endre probái, mellyeket tett midőn észrevevé, hogy Rózánál szokott modjával nem sokra megy, 's midőn egy egy pár édes szavaira 's esküvésre, mellyeket izetlen szájjal dadoga kivánt feleletet nem kapott, visszalépe ismét szokott kevély 's kérkedékeny módjába, melly elébbi szerelmes alázodásával egész a' nevetségig ellenkezék. Minde'mellett hogy Róza az ifju Frangepánnak adá az elsőséget, ennek lehetett valami más gyengédebb 's különös vonzódásból is származott indító oka is; azonban mentségéül szolgálhat az ártatlan lánynak, hogy ezt most még maga sem gondolá szerelemnek, hanem azt vélé hogy másban is, ki hasonló jelességekkel ékeskednék, hasonlóan elesmerné 's becsülné azokat. De hogy Frangepán nem maradt egészen idegen képzetinek, megmutatták azt azon kevéssé gondatlanul kiejtett szavai, midőn másnap a' mulatság után, apjának dicsekvék szép álmával, 's a' kérdésre — mi tevé azt olly kellemetessé? pirulva vevé vissza hebehurgya szavát, azon szín alatt: hogy ébredésekor tüstént az ablakra tekintve álmának tárgya kiesett eszéből, csak az édes ráhatás maradván meg belőle. — Tehát mindég csak azon kell panaszkodnunk, hogy az ember előitéleteitől, mellyeknek ugyan semiségit eléggé esmeri soha meg nem szaba-

dulhat, és azon ijesztő vázat, mellyet maga is kinevet, önhaszon vadászatra fordítja, mig csak az tart, ha mingyárt egy mélyebb belátás róla a' csinált rém babonás rongyait letépi is. Ugy vagyunk sok hibás véleményekkel, mintha tarka álorczát tettünk volna fel, melly eleinte ugyan esméretlené tesz bennünket, mellyben még is már régen csalhatatlanul kiesmertük egymást; de azolta is csak ennek pillangói alatt járunk szanaszét, 's az elesmért Domino vagy Policinello örül a' beburkoltatáson, mintha a' bál a' világ végéig tarthatna. — De még is ezen tettetni vágyás ugy tetszik magában gyenge emberi természetünkben alapodik, midőn egy egyszerű lyánkát is látánk, már olly hajlandóságot palástolni akarni, mellyről tiszta esmérete magának sem volt még, 's melly magában éppen nem volt kárhoztatandó.

Azonban nem csak Rózát nyeré meg Lajos, Boris az idősb gróf leánya hasonlóképpen igen szeretetre méltónak lelé őt, 's ez okoza minden szerencsétlenséget, melly az irígylett sorsú Lajost éré, — de egyszersmind alkalmat is nyujta neki bátorságát 's léleknagyságát a' legfényesebb tűzpróbában megmutathatni. — Boris most azon korában volt életének, mellyben a' leány még legjobb barátnéjának győzedelmét is irigyli. Ő nem középszerü szép vala, 's eddig férjfi lelket mutatott, a' melly neme-

nek gyengéd érzelmitől idegenek látszik. Ifjusága nagyobb részét szilaj vadászatokban 's erőt kivánó játékokban tölté, 's mivel egy leventa is, ki hozzá közelített, addig szívét el nem nyerheté, azt hivé, hogy az szép nem kiszabott belső rendeltetése ő benne nem teljesülhető. Megvetéssel nézé ő társnéinak gyengeségeit, 's örült képzelt szabadságának. Illy gondolatok közt több ifju hősök kosárral fordulának vissza a' negédes széptől, mig azt a' kort el nem éré, mellyben a' képzeletnek álmai ugymint az ész csalóka okoskodási is valódibb kinézésekké nem válnak. Az ifju Frangepánnal való esmeretsége visszahozá azon képzeletről, hogy ő hódíthatatlan, 's meg kelle magának vallania, hogy az elkésett szenvedély nem kevésbé indulatos. A' kedves kép visszahivá a' hijába hodolt aszonyiságot elébbi jussaiba, 's az ujonan ébredt érzemények hevültségökkel boszút látszának állani elébbi megvetőjökön. Ő az ifju Frangepánt már elébb esmeré mint Róza, 's kedveltető udvarisága 's a' finom tonus, mellyel iparkodék a' véle társalkodást kellemesítni, elhiteték vele, hogy Lajos eránta nem éppen egykedvü (gleichgültig), 's ezen reményében a' boldog jövő bájló képeivel mulatá magát. De a' mint Lajos Rózával megesmérkedék, felébreszté őt álmából féltékeny szemesége, mellyel a' szerelmes lyányok többnyire

birnak, 's csak hamar észrevevé, hogy a' gróf Rózával kitűnőbb részvétellel bánt mint sem ohajtaná, de távol lévén, hogy ez által mintegy megintve reményeivel felhagyna, még inkább felébrede benne a' szerencsétlen szenvedély e' reménytelen 's nagy akadály által, 's elhatározá magában a' grófot bár mibe kerüljön is, részére megnyerni. Mint egyetlen egy örököse a' Záy grófnak olly nevelést kapott, melly a' nevendéket az által akarja boldogítani, ha nagy kincseket hágy neki. De életünk egy komoly tanító — 's azon szükségek alól, mellyet előitélet nélkül osztogat, a' szerencsének legválasztottabb kedvencze is ki nem huzhatja magát. 'S ha illyenkor az illy szerencse gyermeke pályáján ritkábban bár mint más közönséges ember valami gátra akad, annál érzékenyebb a' fájdalom, mellyet az illy szokatlan baj okoz, 's vagy vakmerőségre vetemedik, vagy — tökéletesen megbukik. Azon fenségig — hogy lemondva az el nem érhető gyönyörről tűrni, szűkölködni tudjon — soha sem emelkedhetik.

Boris midőn a' választottat nem teheté bizonyossá kedvezéséről, mivel ez ismét az asszonyi erkölcsök ellen lett volna, legkönnyebben gondolá czélját az által elérni, ha Róza egybekelését Endrével egész erejéből iparkodnék eszközölni, igy akarta ő a' féltt

vágytársnét eltávoztatni, hogy majd senki kétségessé ne tehetné neki Frangepán birtokát.

3.

Lajos, ki kettős győzedelmét nem is gyanitá, első látogatása után Zaynál sétálás közben észre sem véve a' szomszéd hegyekbe vivő utra indult. Lakhelye kerülete szűk vala, annak szebb vidékei előtte igen esmeretesek voltak, 's ált akart menni a' szomszéd száraz földre, mellynek képirói helyezetű hegyei között gazdag 's kedves éleményt gondola lelni vágyainak. Korán elhagyá hát a' szigetet egy szűk csónakon, mellyet maga hajta a' part felé hol egy tölgyhez kiköte, 's magát most az uj világban kényére ki akarta sétálni. 'S mint meglepeték midőn az alpesek között, mellyeknek százados bikkjeit szigetjéből bámulni szoká, völgyekre talála, mellyeknek buján nőtt fűvei 's gazdag virágai a' fáradt vándornak nyughellyel kinálkozának, 's mellyek fölött a' sziklákat hasgató éjszaki szél lenge szellővé szelidűle. Vígan mászа föl a' létének örülő Lajos egy emelkedettebb pontra, milly a' gazdag vidéken elég vala, 's őt bájló kinézésökkel csalogaták.

Továbbra fekvék a' hegysor, túlláthatatlan hegyekkel váltogatva a' völgyek, 's virágokkal a' fák. Szemérmesen terjedének tovább több falucskák közepökben alacsony kis tornyaikkal, mintegy bizony-

ságánl milly nyomorultak az embernek gyarló fáradozási az természetnek colossalis műveivel öszve hasonlítva. — Azonban e' kellemetlen benyomást elfelejteték a' megjelent pásztorok 's pásztornék, kik a' beggető nyájjakat a' tetőkre vezeték, mert csendes képeiken megelégedés üle 's emberi alázódás a' természet nagy országa előtt. — Balról terülének el a' zőld rétek meghintve tündöklő gyöngyeivel a' harmatnak, 's kinyulának egész a' tengerpartig. A' csendes tenger kék tűkrével kedveskedék, 's Lajos kedvtelve keresgélé benne a' némelly esmerős csigákat és klárisokat. A' serény matrozok sürgődének a' megterheltt kereskedő hajókon, hogy nyerekedjenek a' hatalmas elementumon, melly dühébe még soha nem vala megzabolázható. Elbájolva e' sokféle gyönyörtől lejött Lajos a' szikláról, hogy fáradt testét a' lágy füvön kipihentesse, — 's lázzadt érzékeit elragadtatásokban lecsillapítsa. — De bár melly belső örömmel melegité is e' dicső látvány kebelét, nem tudá még is tiszta éldelését érzeni pompájának, szokatlan epedéssel ohajtott ő mind e' szépségekben egy rokon kebellel osztozni, 's féle, hogy ez édes vágynak még is teljesületnűl kell maradnia, — le akará lelkéről e' lágy aggodalmát rázni, az által, hogy e' hatalmas tündértől elfordult 's a' nyugalommal kinálkozó csendes völgybe lesietett. Le-

heveredék itt a' lágy gyepre 's azon tetteken eszméle, mellyeket egykor majd ő is végbevivend. — A' nemes lelkekben felgyujtá a' nagy természet megtekintése, azon hozzájok méltó vágyat hasonló mértékü nagyságra törekedni. — Most a' nagyságos eget vizsgálá Lajos, mellynek tiszta kékje rá vigasztalón néze le, 's a' mint megfordult magasan a' sziklák köztt egy épület hátúlsó részét vevé észre, melly szélesen kiterjedéséből itélve, valami nagy urhoz látszék tartozni. A' hegy oldalon, melly az épűletet nyugottra környelé — a' lejárásnál felvék egy kert, mellynek soknemü növevényei olly szűk térben szorgalomra mutatának. — Két asszony személy, kiket kosárkákkal karjaikon ott fent láta, de kiknek arczvonásit jól nem veheté ki, eszébe hozá neki Rózát, 's a' határozatlan epedés megelevenité képzelmiben drága képét a' kedves leánynak. A' nap már jó magasan ragyoga a' láthatár felett, 's súgári mellyek a' kopasz sziklákon mintegy tűzgomolyba gyülének öszve, égetve lövellének az ifju fejére és emlékezteték a' haza térésre. Lassu léptekkel halada egy keskeny uton melly a' parthoz vezetett, arról eszmélve miként juthasson Rózához közelébb; nem messze ment, midőn Endrével találkozék ki éppen Zay látogatására mene. Lajos jól tudá, melly hévvel törekedék ez Róza birtoka után, 's melly ked-

ves vala hódolása a' grófi háznál, de Rózát mélyebb belátásúnak esméré mint sem félt volna, hogy e' hódolást elfogadja egy embertől, kinek minden érdeme gazdagságában 's őseiben álla, 's kinek szilaj 's zabolátlan élete az ő csendes magában vonulásával olly ellenkezésben álla. — Valóban nagy jótétemény az a' szerelemnek, hogy mindég biztat a' szeretett tárgy megnyerésével, ha mingyárt nehéz akadályok fordulnak is elő, 's Lajos annyival inkább hizelkedheték ezzel magának, hogy Róza hajlandóságának Endréhez legkissebb jelét sem tapasztalá. 'S most ez édes reményen andalogva, hogy nem sokára Rózának szerelmét 's érdemét is rá megmutathatja — eloldá csolnakát 's a' tenger sima hátán lakába eveze.

Endrét ugyan e' napon Boris magához hivatá, mert csakhamar átláta a' cseles leány, hogy ő segíthetné leginkább planumaiban Frangepánra nézve — 's nem akart semmi időt veszteni, mellyet Lajos az irigylett Rózával szorosabb egyetértésre használhatna. Endrével együtt lévén ugy közlé vele a' dolgot, mintha ez csupa az ő javára, 's vágyainak pártolásából történnék, és ezt ő mind olly könnyű ovakodással el tudá rendelni, hogy az effélékben kevesé jártos Endre észre sem vevé, hogy mennyi-

re forog tulajdon haszna a' hamis leánynak a' dologban.

„Igen sajnálom, így kezdé imámmal hogy egy „kellemetlen felfedezést kell kegyeddel közlenem, „'s felszólitanom nagyobb tűzzel leendő végbevite„lére egy feltételnek, mellyet örömestebb hagytam „volna a' maga utján.

„Intésére figyelni 's tanácsát követni fogom ke„gyednek, mihelyt megtudhatom, miben telyesít„hetem akaratját" viszonzá Endre.

„A' mi közleni valóm van, fajdalom igen is ke„gyedet illeti, 's rajta áll felhagyni a' dologgal — „vagy észrevételimet követni. — Ha magaviselete „nem csal, Róza mélyebben érdekli, — 's vágy is „birtokára.

„Hasztalan akarnám titkolni a' szép Rózáért „égő szerelmemet, 's reménylem is álhatatos töre„kedésem gyümölcséül kedvező érzeményit erántam „megnyerhetni.

Boris, ki Endre hiuságát elégé esmeré, egyenesen ezt akarván megérteni, igy felelt: „Nagyon „becsülöm bár azon jelességeket, mellyekkel „mások felett ragyog, ugy hiszem, még is „nem titok többet kegyed előtt, hogy Rózának egy „ifju emberhez kit nem rég esmere meg, nem ép„pen egykedvű, 's ez kegyednek iparkodását, melly

„által a' czélhoz már olly közel áll, könnyen meg-
„semmisítheti.

„Azon egykedvesűget, mellyel Róza eddig hoz-
„zám viselteték, annak komolyabb és érettebb ka-
„rakterének tulajdonítám én — de ha akad olly
„vakmerő, ki utamban probálna állni, vagy Róza
„birását nekem kétségesé tenni — meg fogja az
„nem soká tudni, milly veszedelmes légyen neki ve-
„lem mérkőzni.

„De ha a' vágytárs fényes születésű, és ha
„meg kell vallani, „teve utánna pirulva“ nem cse-
„kélyebb miveltségű, tanácsosnak tartanám, hogy
„egy illy haszontalan öszvetalálkozást akadályoztas-
„son 's magát apja jóvahagyásával védje.

„Senki elől nem térek én ki, 's szeretném es-
„mérni azt a' ficzkót, ki hivatlan bele elegyedésé
„által igazságos haragomat magára vevé.

„Az ifju Frangepán az, ha éppen kivánja
„tudni — gróf Lajos — ki Rózával ennyire
„ment, 's ha azon hajlandóság mellyet Róza keblé-
„ben eránta ápol — ő benne szerelmes viszhangjára
„akad, ugy valóban nem könnyű vitája fog
„vele lenni. De ugy látszik, hogy kegyed is
„mint minden férjfiak, hevességével csak azt akarja
„megakadályoztatni, hogy kegyeltjéhez más senki
„ne közelítsen a' nélkül, hogy azt igaz szándékjá-

„ról 's szinmutatást nem esmérő hajlandóságáról bi-
„zonyossá tenné. — Különben tegye ugy kegyed
„mint tetszik, én ugy véltem, hogy kedves szolgá-
„latot teendek az által, hogy megmutatom a' ve-
„szélyt, ha mingyárt azon ut mellynek kikerülését
„tanácslám kegyednek nem kellő is.“

Ezen csipkedő vádolás kivánt foganatú is vala. Endre a' kétszínűséget, mellyet Boris szemére hánya, le akará nyakáról rázni, 's ment tüstént Róza apjához leánya kezét megkérni, kinek szívét, a' mint gondolá, már e' nyilatkozás által meg kell nyernie. — Midőn Lajost utjában szemközt találá, haragos pillantatokkal méreték általa, 's e' környület, melly Boris észtevételeit megerősítni látszék, elhatározá őt kérelmét tovább nem halogatni.

Zay szokott szívességével fogadá Endrét 's kérelmét hallva reményeitől nem lepeték meg, mert Endre szándéka előtte már tudva volt 's ámbár Endrének életmódja 's magaviselete nem éppen egészen is tetszék neki: ugy hitte mindazáltal, hogy az ő nyájas szelid lyányával való társalkodása majd éretebbé, 's engedékenyebbé teendi; jol esmérvén a' látott példa hatalmát, Endre rendetlenségeit társalkodásának tulajdonítá, 's ha attól elvonatik, azt vélé sokkal mérsékeltebb leend. 'S ámbár leánya akaratján semmi erőszakot tenni nem akart, sem

őt olly házasságra kényszeriteni, mellyhez semmi hajlandósága nem lenne, feltévé még is magában, hogy Endre érdemeit a' legtisztább színnel fogja leánya előtt rajzolni. Ezen igéretével elbocsátá Endrét, hogy harmadnapra jönne ismét Róza határozását hallani.

4.

Lajosban utóbbi kisétálása olta ége a' kivánság azt minél előbb ismételni, — mellyre kiváncsisága a' várkertben látott szépeket megesmerni nem kevésbé ösztönözé, mint a' kitűnőleg szép táj. Egy reggel siete barátságos hegyei közé, de most a' sziklák fáradságos megmászása helyett egyenesen a' völgynek tartott, mintha valami kedvező csillagzat integetné arra, 's nem hiába engede ez intésnek. — Róza ma fontos beszélgetésben vala a' kertben Dorkával szobaleányával, a' ki bizodalmára hűséges hozzá rágaszkodása által méltóvá tevé magát. Apja tudtára adá neki, hogy Endre valóságosan megkéré, — 's bár ő még semmi elhatározó választ neki nem adá — mondá, mindazáltal fontolná meg e' választás hasznait, hogy okos feleletet adhasson. — Gyermeki engedelmességében — melly leginkább ékesité — ugy vette Róza apjának ez észrevételét, mintegy bizonyságát annak, hogy Endrével öszvekelését ohajtaná, 's már meggyőzte volna

idegenségét Endre eránt, megnyugodva apjának akaratján; ha csak Lajos képe egész valójában, mellyel még a' lappangó szerelem is díszes benne ujra fel nem éledt volna, 's őtet hebehurgya végzésében még fel nem tartóztatta volna. — Most elébe állítá Dorkának Endrét minden fogyatkozásival együtt, 's kéré hogy a' veszedelmes szövevényből egy menekedő utat ajánlana, 's alig gondolhatni, hogy érdemeit is Endrének az igazságos mértékbe vetette volna. De a' kérőnek becsmérélése csak hamar az uj esmerős dicséretébe mene ált, 's egyiknek színeit a' másiknak árnyékolásával olly ügyesen tudá egybekötni, hogy az öszvehasonlítás Lajosnak igen kedvező vala, 's Dorka könnyen észre veheté, hogy asszonya inkább az érdemest mint annak érdemeit dicséré. E' beszélgetés közben a' kert kőfalához közelitének, 's bámúlva látának illy korán lent a' völgyben egy embert andalogni; Róza figyelmes megtekéntése után ugy találá, hogy azon ember Lajoshoz igen hasonló, 's különös felgerjedése ez észrevételnél bizonyossá is tevé őt, hogy ez éppen maga. — Mikor valamelly leány kezét olly férjfitól meg akarja tagadni, kihez hajlandósága nincs, 's kinek karakterét nem tisztelheti, 's csak azért fogadná-el hódolását, hogy apja akaratját tellyesítse vele, — ezen pillantatban a' kedves ifjunak megje-

lenése kinek birtokában boldog jövőt reményl, — olly harczot ébreszt fel benne, melly a' kevéssé gyakorlott szemnek is igen észrevehető. — Róza sem titkolhatá el a' gerjedelmet, és Dorka nem akart semmit próbálatlan hagyni, mi által kisasszonyának egybekelését Lajossal eszközölhetné. Felvevé hát azt a' kendőt, mellyet Róza a' kőfalra tett 's leveté a' völgybe, de ugy mintha nem készakartva tette volna; mint minden szobaleány igen gyönyörködvén a' szerelmi szövevényekben. Ez által ki akará ő esmerni a' grófot 's kisasszonyához közelebb hozni, ha az, a' mint reménylé a' kendőt visszahozná, ha pedig semmi vonszódása eránta nem volna, ugy hijába történt az egész dolog. Róza átlátá czélját a' czéltalan esetnek, 's nem tudá megpirongassa e értte a' cseles leányt, vagy megköszönje neki, — 's azon feszes várakozás, mellyel a' várttnak megjelenését lesék, félbeszakasztá beszédöket. — A' szerelem felmagasztalja az asszonynak lelki erejét 's különösen élesíti annak eszméltetét, — midön ellenben a' férjfiban minden tehetség veszt bizonyos tekintetben valamit általa erejéből, — hogy ez édes szenvedélynek alapul szolgálhasson; és így valami felségesnek kell lennie, mellynek formálására minden szép az emberben öszvegyűl. A' szerető férjfiban több az érzemény (Empfindung) a' leányban

az érzék (Gefühl) 's belátás; 's ezért sokszor meglepetünk olly lelkes asszony által, kit elébb együgyünek esmerénk, mert most a' szerelemtől lelkesítetik. — 'S innét van, hogy a' férjfi, ki már szeretett, — ez érzeményen mint valami kellemes emléken andalog — 's a' lelkes asszony érzékeit egy boldog multból kölcsönözi. — A' szerelmes ifju csak a' most virulo boldogság gazdag éldelésén kéjeleg, a' szerelmes leányka örül hogy él, 's hogy ez élet fontosságát 's rendeltetését érzi.

Róza kendője — pedig zöld-tarka színváltagotásban mint valami jó jel esék Lajos lábaihoz, 's mingyárt gondolá, hogy az a' fent sétálóké legyen, 's ezt nekik valami jel által tudtokra akará adni, de ők a' faltól visszavonultak, — ő hát vissza akará azt helyére tenni, de nem lévén semmi út melly a' meredek csúcsra vinné, — a' közel fekvő faluba ment elébb hogy megkérdezze kié ez a' vár? 's magát oda vezetesse. Egy csinos paraszt gyermek megmondá ott neki, hogy a' vár az ifjabb Zay grófé, 's ajánlkozék a' szép urnak kalauzúl. Melly nagy vala Lajos öröme, midőn illy reménytelen 's illy közel látá magát néma vágyainak tárgyához, — 's melly sokszor meg akará kérdezni a' leesett kendőt nem Róza ejté e azt ki kezeiből? midőn felérve a' hegyre a' vár előtt valának, az ajtót zárva lelék, 's Lajos-

nak dolgát nem végezve kellett volna vissza fordulnia, ha kis vezetője az kert ajtót is nem tudta volna, mit Lajos annyival is inkább szeretett, hogy örömest maradt volna ösmeretlenül. A' gyermek kopogata az ajtón, 's nem sokára Dorka kinyitá azt, 's az ifju hőst beereszté, ki vezetőjét most már megajándékozva visszaküldé a' faluba. Dorka elvezeté Lajost, kinek szép külsője neki igen megtetszék, 's Róza izlését vele helybe hagyatá, kisasszonyjához, — ki egy levélszínben fejét kezére eresztve űle, — mintha épen az érkezőről gondolkodnék. Itt átadá neki Lajos a' kendőt azon észrevétellel, melly igen örül ő annak, hogy a' sors eránta olly kedvező volt, neki ha csak e' csekély szolgálatot is tehetni; azonban legyen róla meggyőződve: hogy ő igen boldognak fogná magát érezni, ha legfontosabb kivánságát is végre hajthatná, 's gazdagon jutalmoztatnék, ha ez által kedvezését megérdemelhetné. — Bár milly csendes és visszatartózkodó akart is Róza feleletében lenni, de a' szeretett ifju mellett azon részvéttől, mellyet az eránta mutatott, 's azon kellemetlen jövőtől, melly rá Endre társaságában várt, — annyira meglepeték most, hogy azon egykedvű hidegséget nem játszhatá, mellyet akart. Lajos ez édes zavartól, 's bájló pirulatától a' leánynak, mellyet hogy érzelmeit el

ne árulná, fedezni akara — neki bátorodék, indulatit mellyekkel értte ég, megvallani, 's őt kívánságainak kihallgatására kérni, mellyekre magát méltóvá teendeni igéré. Róza szemébe pillanta az égő ifjunak, mellyben nyiltt szivének ragyogó tűköre a' legtisztább szerelemmel fénylék, — szívét melly értte 's neki dobogott, le nem csillapíthatá, 's viszonszerelmet valla. — Dorka elég szerény volt, jelenlétével a' boldogakat nem akadályoztatni, 's mingyárt beszélgetésök elején a' szint elhagyá, de asszonyi kiváncsisága a' legközelébbi bokorhoz voná még is, hol a' bizodalmas beszédet kihallgathatá, a' nélkül hogy észre vétetnék. Lajos a' barátságos kis ajtón, melly életének édenébe vezeté, eltávozék, minekutánna ugy egyezének hogy Róza apjánál magát bemutattassa, 's bejárását a' házhoz kieszközölje; mert két rokon érzelmü lelkeknek az egymás nélkül valólét mindég ijesztővé teszi a' sivatag és üres magányt. Dorka visszajött kisasszonyjához, 's elbámula hogy az elébbi félénk vonásokon most nyájos bizodalom mutatkozék. Jótékony ereje az az első szerelemnek, hogy minden kétséget, melly elébb megzavart, barátságosan elhárit. Legelső következése az egyetértésnek volt, elhatározott megtagadása Endre kérelmének, 's a' gróf, kinek egyedűl való törekedése volt, leányát elégedettnek látni,

nem is akará őt olly egyességre eröltetni, melly mint maga kijelenté, őt boldoggá soha nem tehetné.

Lajos csak hamar erre Róza apjánál bemutattaték, kinek okos és illendő magaviselete által nem sokára kedvezését egész mértékben megnyeré, 's a' szerelmesek óhajtott czéljokat a' kivánt öszvekötetésben minden esetre elérnék már, ha csak irígység 's rágalom útjokban gonoszul akadályt nem vetett volna, melly által tiszta erényök ugyan a' kitűzött dicső pályáról le nem tériteték, de a' földi boldogság töredékeny sajkájának csakugyan sülyednie kelle. — Ugy látszik mintha a' történet a' magosabb a' nemesebb czélt szeretné üldözőbe venni, — melly munkájában a' gonoszokat segítőknek 's rúgo míveknek használja, 's míg ezek utálatos szándékjokat tellyesíteni vélik, nem tudva egy felségegesebb törekedést mozdítnak elő.

A' pusztító láng irtóztató elementum, 's még is az ember nem is gyanított erőt, 's bámulandó bátorságot mutat, ha az emésztő tűz közül egy kedves gyermeket meg akar szabadítani. Az erény istenі eredetü, 's mennyei boldogsággal ajándékoz, — mért panaszkodunk hát még is, hogy csak földi jóllétünk áldozatjával nyerhetjük meg e' felségesebbet? Én úgy vélem, telhetetlenség volna egy tündöklő palota birtokában a' nyomorult sárkalyibát sajnálni,

mellyet értte adtunk; 's az igazság tartományiban a' csalás himzése nélkül el nem lehetnénk? — A' jobb emberek földre nem azért küldettek, hogy itt a' gyengébbekkel egy hiu birtokon küszködjenek, mellyet könnyen megnyerhetnének; hanem hogy a' vakok szeméről a' kötőt levegyék, 's egy felségesebb világoság nézésére utasítsák.

5.

Vérrel jeleltt levelei a' régibb történeteknek — millyennek fájdalom sok helyen láthatjuk — egy borzasztó pusztításról emlékeznek, mellyet kegyetlen fiai Mongoliának a' nyúgoti Europában a' Volga vizétől a' Dnipperig, 's a' Kaukazustól egész az adriati tengerig terjesztének. Ezen szilaj csorda egy győzhetetlen tartományt tudott tűzzel vassal elpusztítani, mellynek egyesült ereje a' százfejű Hydrát leverhette, 's Europát ennek veszett dühétől megszabadíthatta volna; de az elrémült nép alig eszmélhete ellentállásról, a' kis szivű szomszéd fejedelmek pedig azt gondolák, hogy megmentik magokat az ostortól, ha a' szörnyeteget a' szép gazdag tartományba beeresztik, nem fontolva meg, hogy ha a' kövér zsákmányt fel fogná falni, ellenek csikorgatándja fogait — 's bételjesedett igy ujra a' gyá-

szos — — — — *plectuutur Achivi.* Az előre látó barbárok csaknem mindenütt hol keresztül mentek, kényszerítik a' fegyver fogható ifjúságot őket követni, 's igy megerősíték táborokat, mellyet a' néptelen tartományok nem fenyegethetének, mert a' meggyőzötteket uj győzedelmek kivivására használák. IV. Béla ez időben magyar ország királyja értesítetett a' Tatároknak lengyel országba áltjövéséről 's elküldé a' nádort északnyugoti szélére az országnak, hogy az ellenség mozdulatit szemmel tarthatná; a' szomszéd segedelmekkel pedig tanácskozék, miként kellene a' közös ellenséget egyesült erővel vissza tartani, 's talán igaz lélekkel tett fáradozási által a' vészt elfordíthatta volna honáról, ha egy hűtelen szomszéd a' véres háborút a' készületlen országra nem küldötte volna. — Demeter Kiew kórmányozója a' pusztitó sereget nem tudá másként nyakáról elhárítani mint ezen tanácsával, hogy menjenek magyar országra, mellyet nekik mint egy gazdag gabona tárt ajánla, 's mellynek birtoka után Batu a' fővezér igen vágya. Csak hamar erre sürgető követeket külde a' nádor, kik hatalmas segedelmet kérjenek, melly hogy elmaradt, az ellenségnek benyomulását fel nem tarthatva visszajött, azon szomoru hírrel, hogy a' Tatárok már betörtek az országba, és Marmatiát elborították. Kevéssel

ezelőtt 40,000 Kun háznépet engede Béla országába jönni bölcs előre látásból, hogy vitéz karokat a' Tatárok ellen majd használhatándja. Irigylék azt sok rövidlátó ország nagyjai némelly kedvezésekért, mellyeket Béla az idegeneknek engede azért, hogy szivességéről őket bizonyossá tegye. Egy boldogtalan vak történet, melly egy a' Tatárok közt harczoló Kunt mint foglyot kezökre játszá, azt hiteté el velök, hogy a' Kunok mind titkos egyetértésben állnak a' Tatárokkal, 's e' bé nem mutatott vád boszujából Kuttént a' kun fejedelmet megölék. —

Ezen gondolatlan 's igazságtalan cselekedet elkeserítette a' Kunokat, kik a' Magyar táborban egy borzasztó vérfördőt készítvén, áltmenének most már valóban a' Tatárokhoz. A' királyt mélyen megilleté lelkében ez iszonyú eset, de nem akart még felhagyni az ország megmentése reményével, és a' Sajó mellett öszveszedé kevés seregét, hogy nyakát törje a' rablóknak. De könnyű lovagai a' Mongol tábornak fáradhatatlan ménjein éjjel bőrtömlökön 's csolnakokon áltkelének a' víz csekélyebb részén, melly választá őket a' Magyar tábortól 's váratlan megtámadák azt. Kérges testöket vas panczélokkal fedezék, mellyek bőrrel valának bevonva 's ellent állának a' hatalmas szurásoknak. Szilaj arczok bor-

zas hajokkal vala körűlárnyékolva, a' hoszú szakál, az apró fekete szemek boglyas szemöldökkel kerítve, mellyekből álnokság 's kabzsiság néze ki, mind egyiknek egy viszataszító képet adának, mellyet a' dühös hadilárma, 's a' szilaj rendetlenség még iszonyubbá tevének. A' görbe kardokkal sulyosan vagdalának az erős karok, a' feszes húrokról fütyölve pattant le a' nyil, mellynek hegye mintha meglett volna mérgezve, halálos vala, és sisakot és vértet gunyolva ált lyuggatta. — Most már késő vala a' szekereket, mellyel Béla táborát körülsánczolá, elhagyni, 's az egész sereget kivezetni, mellytől lehete még az utolsó mentséget várni. Kálmán testvére a' királynak egy kirohanást tett elég vigyázattal, de személyes vitézsége a' várt segedelmet ki nem pótolhatá. A' hátra maradt védsereg a' sánczokba szorult, 's kétségbe esve futásnak eredt, magokkal vivén a' királyt is, ki a' futókat tovább fel nem tarthatá. Kálmánnak is fel kelle már a' hasztalan ellentállással hagynia, 's Dalmatia felé futott, de útjában sebeiben megholt; 's így a' barbarok vérengző útjokban nem lelének többé sem akadályt, sem ellentállást. Könnyes szemmel fordul el az olvasó ezen szív marczangló képtől, mellyen a' boldogtalan országnak története van rajzolva. Rablás és gyilkolás — gyujtogatás és pusztítás

váltogaták iszonyu rendben egymást, a' becstelenített szűz, a' lánczolt ifjú és a' remegő öreg hurczoltatának a' puszta ugarokon keresztül, — 's ki a' Tatárok dühét elkerülheté, vad farkasoktól tépetett szélyel, mellyek csoportonként törének ki az erdőkből, 's hallatlan kabzsisággal szaggatták szét a' boldogtalan polgárt, ki a' Mongolok távozta után remegve búva elő rejtekéből, 's zuzott szívvel keresé füstölgő ormait lakának — mintha e' szörnyetegek a' még szörnyűbb tatároktól tanulták volna e' kegyetlenséget. Sokan erős várakba takarodának, 's azt vélék, hogy ott elkerülhetik a' közös veszélyt; de a' tatárok bérontották faltörőkkel a' falakat, 's megtöltvén az árkokat magyar foglyok holttestivel — kiket ostromra hajtának — betörének az elrémült várba, mellynek ellentállása a' pogány győzőket kettős bosszúra is gyujtá. — Maga a' természet — ugy látszék, — hogy szövetségbe ált a' szerencsétlen ország ellen; az egy részét védő Duna, melly a' pusztítókat az egyik parttól elválasztá, olly erősen befagyott, hogy jegén a' tatárok áltkelhetének, a' borzasztó jelenést a' tulsó részen is megujítani. Béla azon szerencsétlen nap után a' Sajó mellett Posonyba ment, honnét Fridrik Austria herczege színlett barátsággal magához hivá őt. De midőn látná, hogy Fridrik az ő szerencsétlenségét

önhasznára akarja fordítani, 's minden felhordható jussaival kezde előállani, elhatározá mágát ez embertelenségen megboszonkodva szánandó országába visszatérni, 's elég szerencsés volt a' megerősített Szegedig mehetni. De addig is üldözé őt Cadán, második vezérjök a' Tatároknak, kit hogy kikerüljön, Zágrábba 's onnét Spalatróba kelle neki futni. De mivel még itt sem volt ment az üldözés elől, minden késéret nélkül tévelygett szanaszét a' hegyek közt, hogy meg ne esmerjék 's el ne árultassék, — gyászos példája az emberi gyarlóságnak.

6.

Mig a' haddühe, vagy inkább a' pusztítás, — (mert védelemről szó sem lehetett) egész az adriati tengerig terjedett, — több Magyar nagy urak, kiket még a' közönséges szerencsétlenség egészen meg nem semmisitett — jószágaikról kincseik egy részével Jadrába 's más velenczei városokba futának, csak a' Frangepánok maradtak békén szigetökön bízva a' jadrai polgárok igéretébe, kik oltalmok alá veendik, ha a' rablóknak még a' tenger sem vetne határt. Hanem a' férfias bátorságot némellyek egy nemtelen okból akarák megmagyarázni, — 's csakugyan nem is az volt az első, midőn a' gonosz-

ság 's rágalom ellenségének még virtusát is annak megrontására használta. —

Endre Rózának rajt kiadó féleletén igen megboszonkodék, 's azon gondolkodék mint boszulja meg magát vágytársán, kit e' megszégyenítése okának tartá. Bizakodva erejében 's bátorságában párviadalra akará Lajost kihivni, hogy a' mint fennyen beszéllé, a' hitván kis gyerkőczét megleczkéztesse. De Boris, bár Lajos egykedvűségén mellyel eránta viseltetett, hasonlókép mérgelődék, jobban félté még is életét, mint hogy azt egy illy veszedelemnek kitenni hagyná, 's más tanácsot ada Endrének, melly szerént vágytársát bizonyosabban, 's gyanu nélkül eltehetné láb alól. Azon tetsző mérészség, mellyel a' frangepáni grófok szigetjökben maradának, Lajosnak vakmerő koborlásai, mellyeket gyakran a' szomszéd helyekbe tett, de még sok jótéteményi is, mellyeket több szerencsétlenekkel éreztetett, mindannyi bizonyságok valának, hogy a' Frangepánok a' tatárokkal titkos egyetértésben vannak, 's Endre nem átallá még azt is állítni, hogy a' szerencsétlen ország zsákmányiból is kell nekik a' rablókkal osztozniok olly szembetünő pazarlás mellett. Ezen gyalázatos hír mesterségesen tovább terjesztetett, 's nem is csoda, ha azon közös gyász — 's nyomoruságos zavarodás korában még a' leghihetet-

lenebb dolog is hitelt nyerhete. Zaynak ugyan a' vegliai grófokról más és jobb véleménye volt; de hogy a' közönséges vélekedésnek eleget tegyen, melly szerént veszedelmes vala olly háznéppel társalkodnia, melly rágalmas vád alatt volt, — tanácsosnak tartá Lajosnak értésére adni, hogy házát addig kerülje, mig nemzetsége azon becstelen gyanuból ki nem tisztítja magát. A' ki valaha érdemetlen bántalmat (Kränkung) 's megcsalódott reményeket érzett kebelében egy fájdalommá olvadva — a' ki esmeri azon búsító aggodalmat, mellyet egy mérges rágalom hágy vissza a' kebelben, — annak Róza kinjait rajzolni nem akarom; de a' ki olly boldog lehete e' mérges kígyót útjába kikerűlhetni, — annak — nincs nyelv, melly ezen érzeményt elégé festhesse, — 's vajha azon boldogtól ez továbbra is esméretlen maradjon. Távol attól, hogy a' szeretett ifju becstelenségének hitelt adjon, kéré apját, engedne neki még egy öszvejövést a' vádolttal, hogy maga adja neki tudtára kárhoztatását.

Lajos semmi rosszat nem sejditve, Jadrába Zayhoz látogatásra ment. „Uram kisétált" e' szavakkal lépe Dorka aggódva elébe, „de kisasszonyomnak van valami közleni valója kegyeddel." Lajos megütközék e' szavakon, de csendesebb lön midőn Rózát derültt kedvel látá. Ő lelkének elébbi

egész csendeségét visszanyeré e' pillantatra, 's azért e? hogy a' kedvesnek jelenléte búját elfelejteté vagy örvendett neki hogy a' szeretett szerencsétlennek, kit minden esetre meg kelle szomoritania, egy boldog órát akart még teremteni, — Lajosnak ma bájolóbbnak, kedvesebbnek tetszék mint valaha. — Az érzékenyebb asszonyok gyanítják melly nehéznek kell lenni az életnek, nyájasan emelik hát le ennek terheit a' mérész férjfi vállairól, 's felejtetik vele a' sötét gondokat. — Róza jól tudta, hogy Lajos mindenét szerelmén kivül elveszté, és nehezebben mint gondolhatá, — hogy most azon mocskot megmutassa neki, melly nevét homályositá. — A' mint Lajos menni akart, fajdalmasan vevé szivére iszonyu veszteségét — 's nem tuda szóllani; már az ajtóba volt midőn e' gyengéd hivás: kedves Lajosom! visszasza inté. Most öszveszedve magát Róza igy kezdé: „szükség hogy egy hosszabb távollétre készítsd el magad. Egy becstelen gyanu fekszik nemzetségeden, 's apám — mig az alól magad egészen ki nem mented — távozásodat kivánja.“

Lajos eddig minden lehető megválástól félt, mint legfajdalmasabbtól, mellyel valaha érhetne, de most becsülete sértését kinosabbnak lele, 's egész nemzetsége gyalázatját elébe tévén személyes veszteségének hévvel kérdé: „ki merészlé a' Frangepán

grófok jó híröket szentségtelen kezekkel illetni?“ „„nem egyes rágalmazó — hanem a' közönséges vélemény vádolja kegyeteket, — 's az illyenekből csak tettek által tisztulhat ki az ember.“ „„Soha sem valék én rest nemzetségem becsületét védeni; de hát micsoda bűnnel mer minket valaki vádolni?“

Róza értesíté most őt azon árulásról, mellyet nemzetségére fogának, 's nemes pirulat festé arczait e' nemtelen vádnak kellemetlen előadásán. — „„És apád hitelt ád e' rágalomnak, — 's minket képeseknek tart egy illy ördögi játék űzésére?“ kérdé hévvel Lajos. „„Kevessé esmered ugy őt, ha azt gondolod hogy rosszul vélekedik ő a' felöl, kivel leányát társalkodni illy örömest engedé; de személyes bátorságba léte azt kivánja, hogy nemzetségeddel semmiféle viszonyokban ne álljon, míg e' veszedelmes gyanú el nem lesz hárítva.“

Lajos azonban megfontolá a' dolgot, 's hirtelen eltökéllé magát homályos hírét nemzetségének elébbi fényébe visszaállítani, „„'s megmarad nekem Rózám hő szerelmed, ha az irígység 's hazug hír becsületemtől 's nyugalmamtól megfosztanak is? 's a' fáradhatatlan gonoszság minden élet örömemet megkeseríti?“ „„ha mingyárt vak tévelyedésből utálatos gonosz tettekre ragadtattál volna is — szerelmem a' kedves bűnösnél megmaradna, 's ha vádol-

nám is magamban a' gyengeséget, melly a' méltatlant is még olly drágává teszi előttem, de erőt adna ez az iszonyú fájdalom elviselésére. — Annyival inkább az ártatlant kettős hévvel ölelem, 's üldözzenek bár a' gonoszok — szívem nálad van, melly gondjaidba barátságosan osztozánd.“ — 'S még több illy vágyak, több illy kérelmek 's reménnyi egy boldogabb jövőnek váltogaták egymást a' szerelmesek közt. A' hold felkélt 's tiszta képe pártfogást másolga elébök. De nem soká egy komor felhő sötét fátyollal voná be ragyogó fényjét, 's gyász sejtések némíták a' boldog csalodást, és némán rosz előjeltől kinozva válának meg a' szerelmesek egymástól.

Lajos a' szemtelen vád legillőbb megczáfolásának gondolá, ha a' magyar királynak szentelné szolgálatját, mig e' sorsváltozással járó romlásnak országában vége nem szakad, 's kéré atyját, engedné meg neki Spalatróba menni, hol Bélát tartozkodni gondolá. — Az öreg Frangepán alig halla meg az alávaló vádról valamit, mellyet megsemmisítni készűle fija, midőn őt feltételében megerősíté. Rég meggondolá ő azt, hogy két hatalmas országok köztt — millyen akkor a' magyar és a' velenczei valának — sértetlen nem maradhatnak, de mivel a' balsors magyarországot éré, még inkább vonzódának a' sze-

rencsétlenhez, mellynek helyreállítására mindent elkövetni feltevék magokban, mellyet az álnok vad most becsületeknek visszaszerző eszközévé teve.

„Eredj kedves fijam, így szóllt az öreg Frangepán — vidd meg a' magyar királynak a' veglíai grófok jobbágyi eskét, 's mutasd meg, hogy a' Frangepánok uj honjoknak hű fiai, ha mingyárt áldozatul életöket kivánná is.“

Lajosnak, apja akaratja szerént addig kellett volna még a' szigetben maradnia, mig kis táborának mellyet ő a' királyhoz akart vinni felfegyverkeztetése azt kiváná. — De e' késedelmezést nem várhatá megsértett becsületén érzett búja, 's megsemmisült reményein való fájdalma igen nyugtalanítá; 's csak a' fegyvercsattogás, 's a' szünetlen hadi foglalatosság köztt reménylé lelkének elébbi csendességét megnyerni, mellyet epedve küldött pillantati Jadra felé nem igérének. Atyja intésére nem hallgatva kevés késérettel indult ki Vegliából 's a' szép hegyek nézésébe sötét gondolatokba merűlt. A' pompás vár fent most üres 's elhagyatott vala, — a' falak kihalva 's félig árnyéká válva, nem legele egy bárányka is az Alpeseken, komor felhők tanyázának a' magas sziklák felett, egy közelgető vészt jövendölve, — az egész természetnek virágzása Lajos szerencséjével együtt sirban látszék feküdni. —

Két szaladó hős ébreszté fel őt most álmaiból, kik ugy tetszék mingyárt elnyomatnak üldözőiktől, kiket vad lármájok után Lajos tatároknak esmere el. — Kadan megtudá Bélának Spalatroból elszökését, kit telhetetlen dühvel veve üldözőbe, elállata minden utakat, sőt a' tengerpartot is őrizet alá akará venni, hogy rajta ált ne szökhessék. Béla egyetlen egy kisérőjével siete most a' part felé, 's vagy futásában, vagy az ellenség véres keze által nyerendő halál között lehete csak borzasztó választást tennie. Lajos nem gondolkodék sokáig 's sebtén ellenök rugtata a' tatároknak 's elfordítá őket a' megfélemlett szaladókról. De az erejét sokkal felülmúló barbároknak nem tudott volna megfelelni, kik sűrőn bocsáták rá mérges nyilaikat, mellyeket hogy kikerülhessen, szorosan az ellenség mellé nyomult, 's két legényének elvesztésével elég szerencsésen vissza tudá magát a' partig húzni; ott egy hatalmas csapással elvágja a' csolnak kötelét a' fától, 's beugrik izmos karjain vive a' királyt, ki hálálva öleli most szabadítóját. De e' pillantatban Kadan felgyulva királyi zsákmánya elvesztésén egy boszúló nyilat küld a' jó reményel úszók után, 's ez — halálosan találja a' boldog ifjú kebelét. — A' lapát kiesék a' haldokló kezéből 's a' csolnok Vegliába úszott királyi és gyászos terhével. A' fűzek

szánakodva hajták le bús fejöket, — 's az öreg Frangepán becsületét szeretett fiának elvesztésével visszanyeré. — 'S illy szomorú előjellel lépe e' nemzetség a' magyar királyok hű jobbágyai közé, hol szolgálatit a' szeretett honnak mindég elébe tevé ön hasznának.

Hogy Rózából mi lett — erről hallgat a' rege, de hihető hogy e' csapás után Végliába költözött, elvesztett kedvese apjához, mert ott egy mohos sziklán ezen lakoniai felirás vala később látható:

Rosaliae Zay virtuti sacra
Memoria Ludolphi digna
Obiit Anno Domini
MCCXXIV.

ZERED.

A' had csatája bár kemény:
Még is halála leng szemén,
Olly gyönge hös Zered;
'S mint a' verett nép ellobog,
Hozzája vérrokon robog:
„Öcsém, isten veled!"

Mint sors kezétől üldözött,
Ül hös Zered nagy kín között
Sok vér szivárg sebén;
Áthozza a' futó hadat,
Melly öt elhagyva megszalad
Szégyenhalom tövén.

'S ki az? ki járja a' mezöt?
A' szörnyüt, a' vérengezöt
Mint gyászhozó madár?
„Ne verd-föl a' tér holtait;
Ne verd-föl a' sír álmait;
Nyúgodj-le jó Omár!"

A' szó ez, és Omár tekint
Az est borús felhöjekint:
„Szép bajnok! élsz-e még?"
'S mellette már a' hív török,
Parancsa már távol dörög:
„Vitéz, e' kín elég!"

Pogány fiúk pajzson viszik,
Hajnalra meghal, úgy hiszik,
A' hős, ugy hervadoz;
'S kezén a' harcz villámzata,
Ajkán merész szó, a' csata,
Többé nem áradoz.

Csak ösz Omár szép csillaga
Sürögve irt keres maga
'S mond is „szívem vitéz!
Bár megnyilék csatán ered,
Elhulla villámfegyvered;
Ápol, ne félj, e' kéz!"

Nö 's lyány szemét könyü födi,
A' mint Zered sebét köti
Szép lelke szörnyedez;
Most ágyon ez mély sebben ül,
'S megkérdi a' mint viszsza-dül:
Aszszony ki vagy? 's ki ez?

Vélé, a' harczos halmokon
Fölötte őrkínt hű rokon
Virrasztgat éjeket:
De ágya mellett szűz lebeg,
'S olly édesen 's bájjal rebeg
Szerelmet emleget.

Még sokszor, ha az éj beáll
Sötét terem homályinál
Szép Zille megjelen;
'S nem költi szó zengésivel
Forró ajak csókolja-fel
A' höst vig éjelen.

Forró a' csók, forró a' kény,
Lágy ágyon a' tündéri lény
Álomra villan-át;
Álomra, melly csak egy szelíd
Angyalt szeretve idvezít
Ha birja szép honát.

De megy titokban hős Zered
'S mond: „szép leány! isten veled,
Honn mátka vár reám"
'S mint Zille a' hült ágyra dül
Ajkán panasz jajjal vegyül:
„Oh! árva nyoszolyám!"

Sír a' leány és nem feled.
Emléke szép Zered felett
Szárnyát lebegteti;
Csalt kedve' édes kínjain
'S a' mult öröm fájdalmain
Heblét bú rengeti.

Ne bántsd o villogó gyilok
A' lyányt, temesd-el a' titok
Éjébe képedet:
Sötét a' sír; sír a' halál,
Szán ő, ha szép arczidra száll,
Szép Zille tégedet!

Jő a' halál éj' rémekint.
Zered nem érez semmi kint
Tovább tovább halad;
'S elébe már kékülni lát
Erdőt, hegyet 's kedves hazát
És ősi várfalat.

Mély völgyön az erdő alatt
A' mint Zered bátran halad
Hozzá e' dal remeg:
„Éj fog körül 's nincs már napom,
Hol vagy szerelmem csillagom
E' kart ki oldja-meg?“

„Zárt a' torony, szük a' terem,
Bús életem tövist terem
És csak gyász képeket.
Oh szép vitéz, szivem vitéz
Hozzád reményem bár enyész,
Szüm még is emleget!"

„Zord hajdu áll ajtóm elött,
Vad szó riasztja a' kelöt
Ha künn a' nap pirúl;
Oh szép vitéz, szívem vitéz!
Késhetsz-e ha bús szüm idéz
'S szemem könnyüje húll?"

"De viszsza nem térsz szép vitéz
Szívem habár kín köztt idéz
Szép csillagom Zered!
Ne térj-meg oh szivem vitéz
Rokonkarokban vár a' vész
Ha Irma még szeret!"

A' szó ez, a' vándor vitéz
Bámúlva a' kövárra néz
'S megmozdul fegyvere,
'S a' miut fölebb fölebb halad
Elébe jámbor ösz akad
A' szent lak embere.

'S vitéz Zered hozzája zúgg:
„Ember ki vagy? ne légy hazug,
É' várban ki lakik?"
„Uram vitéz e' várban ott
Érthetni sokszor bánatot,
'S régóta hallatik."

'S rohan Zered mint lángözön
Föl a' magas vár-útközön,
„Vad hajdu, nyiss kaput"
Zárt nem nyít a' hajdu hamar,
De zúgg a' szóra mint vihar:
„Nincs bajnok! erre út."

De a' vitéz nem könyörög
Ezer fejü rémként dörög
Az ösi várkapún;
'S mint a' kapuszárny megropog
A' hajdu vészként elrobog
Röjtökbe szomorún.

Röjtökben ül zordon Kadár
Mint őre ajtót rája tár:
„Kadár, ma elveszünk!
Öcséd van itt vitéz Zered
'S megoldja hölgyét 's hölgyedet«
»»Fegyverre hát kezünk!««

Sötét az éj mint a' pokol
Zordon Kadár a' mint hajol
Csörömpöl érczmeze ;
'S halálosan 's dobogva jár
Föl 's alá zordon Kadár
'S fegyvert fen a' keze.

Sötét teremben kémleli
Szüzét Amaz 's ágyon leli
'S szól is: »Szívem szüze!
Rém üzi az álomtalant
Álmadni sem jó itt alant:
Kelj-föl szivem szüze!«

'S a' hős hiába mond panaszt
Szép Irma meg nem érti azt,
Jég már a' szüz kebel ;
'S hült arczait csókdossa bár,
Könyüje húll mint tenger-ár
'S bús szó sem költi-fel.

'S eljő a' kő szívü rokon
Rettent is átkos hangokon
Mint a' terembe lép:
De fölkel a' búsult vitéz
'S mond mint Kadár szemébe néz:
»Bosszúm ma összetép!«

Illy szó vadon 's rettentve hat;
»Szüvedbe e' véres nyilat!«
Zúgg még a' bús vitéz;
»Szüvedbe e' véres nyilat!«
Rémítve ordít mint a' vad
'S halált röpít a' kéz.

'S még sokszor a' gyászdomb felett
Irmát kiált bolygó Zered
A' puszta lak körén;
De öt rokon nem sérti-meg,
Alussza már éjfélileg
Álmát a' sír ölén.

TAKÁCSY JÓZSA.

HIT, és REMÉNY.

Mikor köny ragyog szemében
A' némán epedönek,
Mikor bánat ég keblében
A' szegény szenvedönek:
Mikor — sem édes csalogány
Szivét föl nem vidítja,
Sem báj völgy — sem csendes magány
Mikor nem andalítja
Nem mosolyog felé az ég
Örömtelen hervadoz,
Csak kesereg — csak sír mindég
Szomorúan lankadoz;
Akkor remény biztató,
A' hit legjobb oktató.

NYITRA ZERDAHELY LŐRINCZ.

Harcz és jutalom.

Lajosunk kit évkönyveink nagynak hirdetnek és tettei annak bizonyitanak, alapitá Buda fényét. A' büszke város sok kereskedő, sok külföldi lakja lőn. Számos üldözött kit távol hona viharja messze űzött ott lelt menedéket. Hol most Buda lakosai vígalmak között élik napjaikat, a' város úgy nevezett majorjában, magas nyár- 's egérfák árnyában állott akkor egy kicsinyded ház, különözve minden közösűléstől. A' lakosok azon hiedelemben valának hogy ott bűbáj gyakoroltatik, kerülték a' környet, mivel élő teremtést nem látva, napszáltával a' mint hivék, nem emberi édes éneket hallának a' csendelgő vidékbe szertezengeni. Cselnek vélték ezt, mellyel az ördöngös martalékokat kerítgete, kik legott eltünének. Nappal minden nyílás zárva volt, alig lelt résre napsugár.

Késő szent Mihály havi alkonyon egy deli ifjú andalgott az elhírészelt ház körűl, 's nem látszék észrevenni hogy a' kikiáltott bájkörűletben van, mert midőn szemeit fölüté 's a' közel házat megsejté, megrázódék 's ajtatos keresztet vetett magára.

Olly hatalma van a' balitéletnek, hogy világosodottabbra is képes munkálódni. Csak most hallá a' bájos éneket, 's azonnal távozni akart, de lábai földhöz tapadának, fülét elbájolá e' szelíd hangok hatalma, nem honi nyelv zengett a' tündérajakról, ezen ének azon szép hon szülöttjét árúlá el, hol arany narancsok pirúlnak, 's örök zöld fák virúlnak. Nem régtől tért onnét Apor Diénes (ez volt az ifiú) vissza, sok édes emlék röpülönge a' dal szárnyain elébe. Roma nevelte őt, rokonjai a' tiszteletes papságra szánták, 's szíve nem vergődvén kiványjaik ellen, tudatvágytól ösztönözve, örömmel sietett a' hajdani világ kórmányozójába. Távolléte alatt egy testvérét Rozgony síkján sujtá Chak Máté ellen a' halál, másikát gyilkos nyavalya ragadá ki szüléi ölelte közűl, 's már enyészettel látszék e' derék nemzetséget a' sors fenyegetni, midőn az elévűlt atya eltökéllé fia visszaidézését, hogy gyöngélkedő vénségének lenne támassza. Jött Dienes 's mint Lajos király apródja a' zsoltárkönyvet villogó fegyverrel cserélte, tudomány szelidíté benne a' kor nyers bajnokiságát, 's dísze leve az udvarnak 's fejedelmének kegyencze.

Neki bátorodva közelb közelb lépdegelt a' varázsolt lakhoz Diénes, nyomton a' hegyormok közűl föltűnik a' halvány sugáros hold, 's fenyje tel-

jét egy ablakba árasztja hogy megmutasson egy kegyalakot, melly bámulatot 's édes hevet költ Diénesben, ki minden vonalt könnyen megkülönböztethetett 's egészen szem leve, közelítni föl föl emelé lábát, meg elállott szándékától 's figyelt. Most megszűnt az ének. Homlokát kezére támasztja a' szép, 's arczliliomjaira hollófürtök borúlnak, ruhája gyászra mutatott, szeme a' csillagpályán függött, mintha ott keresné eltűnt kedveseinek szellemeit. Könyűk futák el a' halványló arczot, lassúdán törölgeté kis jobbjával, sohajtva felpattant, még egy pillantatot vetve az ég fényes betűs könyvébe, eliramlott, mint egy élet az ezredek tengerén.

Diénes megállapodék várván nem újuland é meg a' varázsló játék, de nem, 's igy ő is elsiete a' várba. Nem tündér ez, mond magába, énekelt, könnyezett 's sohajtott, nem tündér ez, mond még egyszer, hanem boldogtalan. Úgy érzé, hogy mind azt a' mit látott meg kell vallania, de csak hamar megsemmisíté feltétét egy belsugallat, gyanítatván, hogy kora nyilatkozata kelletlen kémeket csődíthetne a' szenvedő egyedűlségébe. Örült véletlen fölfödözésének, 's ezóta minden estel megjelent a' bájvidékben, de lakónéjához nem mert közeledni, vagy vele saját jelenlétét tudatni.

Lajos törvényt szolgáltatni kivánt, 's elejbe

idézé hűveit, 's birodalma nagyját, pórját kihallgatá, ekkor szolgálatjára Apor Diénes apród vala. Megnyilának a' leveles ajtók 's egy fejedelmi asszonytermet méltósággal lépett-bé vétlensége béható érzetével. Diénes a' szép közeltével eszméletén túlragadva fölriad: Ő az! a' király 's udvariak szemei az apródra fordúlnak, lángba lobbant arczal, lesüllyesztett szemekkel áll ez, maga feledtéből föleszmélve. Némellyek megmosolygták tettét, az ifjak érzelmiben osztakoztak, többnyire a' jelenet végét várták. A' gyászoló is csudálkozék 's Lajos reá forditá egy kisség szemét 's rajta visgalódólag pihenteté.

Valóban, mond a' fiatal szép fejedelem: szépséged asszonyom kimenti apródunk elragadtatását, 's ha ennek hihetnők — úgy nem először láttátok egymást. De mit kivánsz tőlünk?

Uram királyom felel a' szép, nem a' gazdag magyar földet hívom én honomnak, hol bölcs kórmányod alatt igazság és szabadság nyújtnak egymásnak kezet. Itália szült engem 's szegény szolgálód először hagyá el röjtekét, hogy lábaidnál védelmet keressen zivatarjainak közepette, 's ószást szivtelen zsarolója ellen. Méltasd e' bizonyitékait tenger bajaimnak figyelmedre 's igazolva lelended állításom, hadd reméllenem hogy a' bűntelen szám-

űzött békerévet talált biborodnál. Ezzel térdre hajolt a' szép asszony 's egy iratot nyujta Lajosnak. Montescaglioso küldi ezt.

A' mi hiv 's szeretett szolgánk, az igaz lelkű biró közbe vága Lajos.

Ő erősíté, hogy a' hármas liliom óvása alatt biztos maradhat az ártatlanság, 's hogy az andegavi vér, érdemesektől soha sem vonja meg segéljét.

Igazad van asszony, azért adá az Isten milliók boldogságát kezeimbe, hogy előmozdítsam azt, hogy a' siránkozó könnyét szárasszam, a' szükölködő inségét enyhítsem, 's jaj azon fejedelemnek kinek tévedéseiért csak egy fohász röpül, minden kínszúrás vádoló nemtőkint álland egykor a' királyok királyja bírószéke előtt.

Lajos felbontá a' szironyt. Diénes csak azt tudta hogy a' magánylak birtokosa áll előtte. A' többiek szemei váltva hol a' királyt, hol a' szép folyamodót nézelék.

Lajos arcza olvasás közben mind inkább inkább elkomolyodék, 's mennél tovább haladt annál szembetünőbb háborodás festé arczait, hirtelen lebocsátá kezét, úgy hogy kardja megcsörrent, szikrázó szemekkel fölkiálta: ez hallatlan! öngyőzésébe kerűle a' további folytatás, mindenki figyelme feszűl-

ve vala, csak a' könyörgő állott nyugodtan. Lajos elvégzé az olvasást.

Valóban, mondá: asszony te a' hold alatt valamint én a' legszerencsétlenebb testvér, úgy te a' legboldogtalanabb nő vagy. De esküszünk dicső elődünk Sz. Istvánnak koporsójára e' förtelmet boszszúlatlan nem hagyándjuk — hidj királyi szavunknak, 's elégeld — te véres elégtételt nyerendesz. Föl híveim! új tanúját Johanna marczonaságának ez asszonyban látjátok.

Nő, asszony? suttogá Diénes, mintha e' szavak egy mennyet röjtettek volna el előle, borzadozék.

A' király tovább folytatá beszédét; nyugtatásodra mondhatjuk, hogy seregeink készülőben vannak, magunk intézendjük Zára ostromát, hogy agyafúrt lakóitól a' tengeri átmenetet kicsikarhassuk. Követeink Siciliaba sietnek Lajos királynak 's Rindazzo Jánosnak frigyet ajánlani. Addig szép asszony udvaromban lész menedéked. — Apor! tiszteddé tesszük, ezen szerencsétlen fölfogadása iránt mindent véghez vinni. Közelb lépe most Lajos Erminiához (nevezzük így őtet) 's kezeit vállára téve, mondá: bizonyosá teszünk királyi kegyelmünkről, 's ha van még valami kérelmed, vagy leendene, tudd meg soha sem idegenkedünk azt kihallgatni.

Alázattal, viszonza Erminia: ismerem meg nagy kegyelmedet hatalmas király, de az óvakodás, 's árúlástól való félelem magányomba parancsolnak engemet, nem lehetnék fejedelmi udvarodnál is ment a' fölfödözés előtt, 's érdemetlennek vallom magam arra, hogy gondjaid örzetemmel szaporítsam; engedd azért hogy visszatérjek csöndembe, hogy mint ekkédig, úgy tovább is megjátszhassam elleneim sarkalatit.

Bár mint fájlaljuk hogy nem akarod használni fejedelmi kínálatunkat, sokkal nagyobb tisztelettel viseltetünk még is nemedhez, magasbra becsüljük okaidat, 's érezzük sorsod mostohaságát, mintsem kivánatid daczára, kérelmed megtagadhatnók. Vidd azonban ha vígasztalásodúl szolgálhat, azon bizonyoságot hogy a' magyarok fejedelme minden esetben hű ósszód leend.

Lajos kezével intett, 's a' szép gyászló mély főhajtással eltávozék. Diénes akartalan tőn egy pár lépést előre, de magához térve helyén veszteglett. Megsejté ezt a' szemes Lajos. Diénes úgymond te bajnoka lész e' szépnek, szívedre kötjük örzetét, 's hizelkedünk magunknak hogy választásunkban nem csalatkozánk, azt nyilvánzá hogy fejedelmi udvarunknál sem bátorságos, kövesd nyomtọn, ne hogy valami kellemetlen érje, akkor, midőn hű ka-

rodat nem emelhetnéd védletére. Mit késsz? siess hű Paladin.

Zavarodottan, nem tudva teljesítse é ura parancsát és szivének vonzását, vagy helyén maradjon é? nyelvén elakadt a' szó 's haragvék hogy kitörő szenvedélye ura nem lehete, inte megint Lajos 's Diénes ment. De hasztalan keresé szépét, már nyomát nem lelé, 's bár tudta röjtekét tisztelettől tartoztatva nem akará elvonúltságát háborítni. Titkos előérzettől ellepve sohajta: Ő a' másé! eltökéllé egyszersmind a' veszélyes környék kerülését, de alig alkonylott, szavát szegte, 's ott hová szíve idézte múlatott. Sőtt nevekedék bátorsága, mert a' titkos hajlékba bélépett, megrettent Erminia, 's csudálkozék, alig kezde szóllani Diénes, egy szerecsen termett elővont handzsárral kezében — de egy pillanat egy intés asszonyától hüvelyébe tériteté fegyverét. Diénes mentőleg ismérteté magát, jelenetének örvéűl királyja azon parancsát, hogy lenne az üldözött védelmére, hozá elő. Néma bámulattal függének Erminia szemei a' szóllón, Ausonia kedves nyelvét hallván magyarajakról ömleni, 's csak most idvezlé édes nyájosan hivatlan vendégét.

Vitéz, úgymond: kinálatod hálálva hálálom, de sorsom rakvást sanyarral, pribékek őrzik lépte-

im, 's akartlan árúlóm lehetnél, körülményeim röjtélyt parancsolnak, 's hidd szavamnak körűltem nem virraszt az öröm, boldogság és szerencse. Nem titkolhatom azonban, hogy vágynám tudni, mi szűlte ma meglepésed királyodnál, holott hű emlékezetem bizonyítja, hogy mi még nem találkozánk egymással életünkben.

Gyónás 's hű gyónás legyen első közelítésem, viszonzá Diénes 's pontiglan elbeszéllé kalandját, melly személyje ismeretségéhez juttatá, el mint vélekedik a' város csöndes röjtekéről, kéré hogy néha néha engedné magányját vele megosztani.

Mosolygott Erminia. — Érzem, ugy szóll: mennyibe kerűl társalkodásról lemondanom, közömbös ugyan nekem az élet minden ajándéka, 's csak elvesztetteim siratásával töltöm napjaim, de emberektől egészen elzárva nem élhetek, mert mindenről lemondhat az ember, csak az emberekről nem, ha hát jelenésed észrevehetlen történhetik, nem gátlom azt, sőtt részvétedért lekötelezettnek vallom magamat, de engedd hogy kettős kérelmet intézzek hozzád, nevem 's sorsom ne kérdezd, 's hű szolgám ezeknek kivallására csábítani ne iparkodj. Az elsőre igazán nem felelhetnék most még, 's álvéleménnyel szívességedet nem akarnám jutalmazni. Szolgám pedig forróbb éghajlat fia lévén, tántoríthatlan hű-

ségében 's együgyű jószívűségében balra magyarázhatná tudakolásod, kelepczének tarthatná, 's heves lévén mint a' nap melly bőrét feketíté, könnyen fegyverével felelhetne.

Mind ezek teljesítését fogadá Diénes. Most elbeszéllé Rómába való mulatását, 's olasz országnak több vidékeit festegeté. Nyiltszivűleg előadá ifjú korábbi rendeltetését, 's ennek reménytelen megváltozását. Most, ezt tóldá beszédjéhez, úgy látszik csak valóban fegyver szerzi meg nyugalmam! kisiet seregünk Nápolyba, 's ott asszonyom érted is harczolok, — királyom Paladinodnak nevezett, 's ím — szellemesűlve mondá ezt, kezét ragadva a' szépnek, ősim hamvaira fogadom e' nevezetre érdemesítni fogom magam — nevezd meg zsarnokod 's nem veszteglek mig kivánt elégtételt nem szerzek neked. A' szelid ifjút tüzes hősnek kené fel szerelme — 's egy pillanatig ajkai szép kezeken égtek. Most látszék Erminia a' mái hirtelen zavarodás okának nyomára akadni.

Vedd fiatal hős hálámat, — én asszony vagyok — 's egyesűletem csapásit sínlem, ha többet találtam mondani mint eszem javall, ohajtom, feledd el. Lánczaim szerte tépendem! elégeld ezt, isten veled! hirtelen megszabadítván kezét, a' mellék szobába osont.

Boldogtalan! mond Diénes homlokára csapva,

tudja most hogy szeretem, átkozott sziv miért szaltál nyelvemre, hamvadj megvetve tőle.

Rögtön a' várba sietett elzárkozék minden társaság elől, 's csak sérveit fájlalta. Szembe tünék némasága soknak. Maga Lajos megkisérté, de ez alázattal felele: Uram királyom! te, titkaiba nálamnál mélyebben vagy béavatva, én szavaiból gyanithatám, hogy férje, ellensége, kitől fut 's kitől megszabadúlni ohajt.

Diénes mélyebb visgálatra vevé szivét 's olly szerelemtől lelé ezt ellepve, mellynek tárgya más tulajdona vala. Lánczaim szerte tépendem! súgá hű emlékezete 's szárnyra kapott reménye a' kedvest karjai közé ringatá. Meg ismét letiprá kinézéseit elméje, 's elkomolyodék. Tapasztalásához folyamodék, orvosolni vágyván baját, ez mondá neki hogy az olaszok szenvedélye változó, habár olly forró is mint az éghajlat, melly paradicsomokat varázsol honjok vidékire, 's ah! Erminia őt még nem is szereti, ugyan azon tapasztalása mondá: hogy az olaszok ármányosok mint a' tenger, melly hazájokat mosva hullamai viharjában zúgja a' bölcső-dalt nevendékeinek, vagy olly elzártak mint a' katlana mélyjében vészt koholó Aetna és Vezuv, mellyek legszebb napok után öntik el tűzárral, mintegy bosszúlólag, a' legviránylóbb téreket, ismére hallásból a' gyilokra

kapó szerelemféltést, 's elvégre hinni kezdé, hogy szerelmével mellynek viszonzata felette kétséges személyjét veszélyezteti.

Apor László az erdelyiek egy ágának törzsöke óhajtá fiának feleségedését, de sem ösztönözni, sem kényszeríteni nem akarta, 's annyira szerette egyetlen magzatát, hogy készebb lett volna ősi kardját, mellyet dédőse a' tatárharczban nyert, elveszteni, mint nekie legcsekélyebb bánatot okozni.

Santa Pietra a' művészetet kedvelő Robert Károly udvari festője, mesterséggel 's az elevenségig hasonlóan festé le Diénes anyját, élte tavasszában. Órákig mulatott ezen kép előtt Diénes, minden vonásban Erminiát látá, 's az eredeti veszteségét a' másolattal törekvék kipótolni, ettől kért tanácsot, 's mint a' szerelmesek hiedékenyek, elhiteté magával hogy anyja javallja szerelmét.

Erminia sem maradt ezeknél érintetlen, de szíve nem fogadhatott föl minden bényomatot olly elevenen mint hajdon, telten telve volt ez a' legnyersebb fájdalommal, megviselték a' sorscsapások, inkább hivé hogy hamar sírnak, mint nyugalmas jövőnek érlelik napjai, elég vala egy pillanatra méltatni a' melyén függő melyképet, hogy köny förössze arczait. Várta még is Paladínját, de nem akarta tudni miért, 's sinlé elmaradását, önkényt-

len megvallá magának, hogy Itália kellemes égöve alatt nem sok olly kellemes ifiú él mint Diénes, nyelvében nem dagályoskodék a' troubadouri szógyártás, és még is szívhez szóllott és elmés 's nyájos vala. Szomorúan haladtanak órái, 's napokká válának, napokból hosszú hetek levének 's ő még sem jött. Esküje ollyanhoz köté kit nem csak nem szivelhetett, hanem gyűlölt, 's szíve ollyanhoz tetszék hajlongani, kit jelenkép nem birhatott, vagy bírhatni csekély reménye volt. Szerelem és kötelesség keltenek keblében harczra, 's győznie vagy alásüllyednie kellett. A' mit az okoság most javallt legott megczáfolta az engedékenyebb szív. Szenvedélytől 's vágytól hányatva borúlt-le Madonnája elébe. — Siennai Simon festé azt, 's benne Petrarca Lauráját azon zöld öltözetben miként először megjelent lelkes imádójának örökíté a' novellai Santa Maria 's a' siennai templomokban is. Ez volt egyetlen kincse, mellyet hajótöréséből megmente. Küszdése könyözönbe olvadott. Nyugottnak látszék, de csak látszék, 's ha lett is volna mi haszna? balúl ítél az, ki azt vitatja, hogy nyugott elme korlátozni képes a' szív láng habozását, — tűz, vagy vízár ez, melly erejével szerterombol mindent, 's rabjává teszi az embert, ki látja pusztitásait, 's még is kedveli.

Diénes állapotja semmivel sem volt jobb, engedve szive szavának és vonzatának meglátogatá Erminiát. Meglepetve, szótalanúl, röpűlt inkább mint sietett a' jövevény elébe a' szép, de útja közben hirtelenkedését megbánólag megállapodék, — de csak hamar feltalálták szíveik a' rokonhangokat, 's minden tekintetben kellemesen tölték idejöket. Ismételte Diénes ezen látogátásait, a' mi által újabb meg újabb tökélyeket födözének föl egymásban, óráikat leginkább Petrarca heves dalljainak olvasása fűszerezte. Rómában írta le ezeket Diénes nagy szorgalommal, 's most felette kedvesek valának előtte, mert szíve érzelmei szóllaltak meg bennök. Sorsát Petrarcaéhoz hasonlítá, lángra olvadott midőn a' költő szavai leple alatt saját szíve állapotját vallogatá Erminiának. Illy foglalatoságoknak közepette megfeledkezének a' veszélyről, melly naponnan szorosabbra szövődék köröttök, bizalmok saját erejökhez nevedett, 's a' mitől egy ideig mindketten tartottak, nem képzelék most már lehetőnek. Egykor délest Diénes a' koszorús dalnoknak azon canzonéját olvasá, melly igy kezdődik:

Gentil mia Donna i' veggio — nem végezheté, elkapá lángja, 's közepette ellöké magától a' szirony nyalábot, Erminia súgárzó szemébe nézve elnémúlt. — Most ébredett föl a' szép nő lelke alél-

tából és teljében látta a' bajt, mellyet meghaladottnak hitt már. Félt is, örült is, mert a' szépek mindenkor örvendenek az erősebb nemen vett diadalnak.

Nem hizelkedek, félbeszakasztá végre Diénes a' csöndet, ha azt mondom, hogy szép vagy, megtiltád titkod leleplezését kivánni, hiven teszem azt, de szívem' titkát tovább nem röjthetem. Fa 's márvány nem vagyok, hogy lelked 's külsőd ritka tulajdoninak ne hódoltam volna. Én egy gazdag nemág végsarjadéka vagyok. Atyám mind azt akarja, a' mi fiát boldogíthatja, 'z így szívem vonzatát, sorsom soha se gátolja. Szép 's jó asszony! én szívem első lángzatával kimondhatlan szeretlek. Szava tüze árúlója leve 's elragadtatása fokról fokra emelkedék. Erminia pirulongva hallgatá, határozatlan végig kihallgassa é, vagy fussék é tőle? de a' szó kiejtetett, birálatra szóllitaték, 's feleletlen nem akará hagyni az őszinte bizalmat. — Diénes lesve leste a' viszonzatot, de a' habozó szenvedély nem engedé legott felelni Erminiát. — Meg ismét hevűltebben folytatá az érzelgő ifjú szavait, bizonyost homályos nyilatkozatod szerint nem merek kérni, — csak azt mond szabad é reméllenem? én érzem siriglan foglak tisztelve szeretni.

Megilletődve hallgatá Erminia az ábrandozót,

nem gátlá forróbb ölelteit, nem csókjait, szivében minden Diénesért szóllott, mert ugyan azont érzé, a' mit nekie mondott. Egy rövid perczig lehajtá a' kedvelt ifjú vállára fejét. Nem, igy szóll: most nem felelhetek. Megölném e szép pillanat örömeit, mellyeket olly kajánúl derűltet a' sors, 's fölpattant Diénes mellől, mind két kezét szívére tette, mintha elnyomni akarná sebes dobogását, fájdalmasan tekintve a' merengő ifjúra, még egyszer súgá: most nem!

O most! most! kiálta Diénes, 's neki hevűlten új erővel vonzá keblére. Halványodva belküszdelemtől, kifejté magát karjai közűl Erminia. Két nap múlva, mondá, 's a' mellékhajlékba suhant.

Nyomton utánna Diénes. — Egy vérbe mártott kendőre látá Erminia fejét lehajtva, 's zokogni hallá. Két nap múlva, mondá Erminia, 's szeme minden festő nyelvnél édesdebben kérte az eltávozásra. Diénes engedett, megzavarodva tért atyjához, 's önként födözé föl titkát. László ki András megöletése óta, néhány gonoszért az egész nemzetre kiterjeszté haragját, boszonkodék, 's ki is nyilatkoztatá, hogy egy olasz hölgyel nem egészen kedve szerinti volna fia egybekelése, de csillapodék hallván az akadályokat, 's az ifjú szívek fogékonyságá-

tól remélve, elhitette magával, hogy fia első szerelme a' föltorladozni kezdő akadályoknál könnyen 's hamar kihűlend. Diénes atyja hosszas beszédjét szótalanúl hallgatá, az idő szárnyaira fűzte reményjét, két nap mulva, gondolá: meggyőződöm Erminia hajlandóságáról. Egész teljében átadá magát fájdalmának, úgy hogy ez, az egyébként nem lágy öreg szívét is kezdé edzeni, 's önként ajánlá fiának, hogy vele meglátogatja. A' kiszabott határnapon sietve ment Diénes, atyját szűntelen előzve a' kedves lakához.

De mennyire hűlt-el midőn lakát szögtől szögig megvisgálván üresnek találá. Azt hivé, hogy üldözői fölfödözték, elrablák, 's e' gondolatra elszörnyedett, magát kezdé e' baj okának tekinteni, ekkor egy szironyiratra esik szeme, 's remélni kezdi hogy ez Erminia hagyományja, 's útmutatásúl szolgálhatand. Mohon ragadja, sietve bontja föl, 's tüzét gondos atyja nem vala képes fékezni. Az irat foglalatja ez vala:

Itt éltem viszontagságainak leírása, kivűled olly híven senki sem fogja tudni, zárd szívedbe. Távozásom rény parancsolja, köteleség kivánja. Ne itélj elolvasások előtt, 's ha nyugtod megtérhet azon gondolatnál hogy Erminia szeret, halld e' vallást,

melly egyszersmind a' legkinosb lemondás, de a' legszebb diadal is. Én téged nem boldogíthatlak, de megbékűlendek sorsommal, ha neked ád az ég minden boldogságot, 's a' mint kezdé, reám halmoz minden keservet. Isten veled! te léssz éltem védangyala, 's a' sirtúli viszonlátás reményénél fogva kimúltom enyhítője. Az az élet átka, hogy hosszú folytában karcsún méri az idvességet. Isten veled!

Ő szeret téged? mond csudálkozva az öreg 's még is eltávozott? ez a' viadal a' nemes léleké.

Diénes a' vátig lesújtott, most tért magához. Itt a' lapok, 's legott olvasásokhoz fog, ha atyja hazamenetet nem említ. László dúló fájdalmának vigasztalgatás nélkűl átengedé fiát, tudván hogy a' kín magában szokott sarjadozni 's hervadozni. Alig értek föl a' várba, Diénes legsürgetőbb foglalatossága a' szirony fölbontása 's átolvasása vala, foglalma a' mint következik ez volt:

Nápoly szűlt 's nevelt engemet. Sokaknak örömforrás a' jeles vérségből való származás, mert kéjekre nyit útat, mellyeket a' közrend nem ismerhet, nekem kíntenger forrt belőle. Nevezetes és tisztelt vala honosaim között a' Guerramonte név, 's történetink több lapjain jeleskedik. Legjelesben

kitűntek a' haza védelmében és müvészek ápolásában, bölcsen tudván, hogy egyedűl általok örökűlhetnek. Messze terjedő virágzattal kecsegteték magokat feleim, 's most mindnyájan mint háborgó tengertől elnyeletett gálya nyomatlan eltűnének. Én egyedűl vagyok ki e' nevet viselem, hogy mindnyájokat megsirassam.

Guerramonte Felice, az atyám több fejedelmek kegyencze valá, 's a' sikámlós udvari pályán sokan szerették, 's a' kik nem szerették féltek egyenességétől, mellyet néha néha rendíthetlen keménységgel páríta, képzelhetők tökélyjei ha azt mondom, hogy a' szél szeszélyű Johanna is több évig kegyelmére méltatta.

Atyám birtoka nagy volt, 's nevedett Venturini Chiarinával egy florencziai széppel való egybekötése által bátyám kettős viadalban esett el, elgondolhatni hogy szorgalmas szüléim semmit sem mulattak el nevelésem mint jövendő szerencsém alapja körűl, a' mit jónak, hasznosnak találtak. Anyám legnagyobb reményel vala, hogy fáradtságokat koszoruzándom, 's midőn leginkább iparkodék váratinak megfelelni, élte delében ölelő karjaim közűl kiragadá a' halál. Szomorú napok következének most reám. Atyám sok foglalatosságai miatt a' mint kivánta volna nem ügyelhetett nevelésemre, 's azért egy kolostorba

hol az apátné rokonja vala, zárt. Nyílt karokkal szeretettel telt kebellel fogadott Dominica, 's minden iparkodása oda czéloza, hogy anyámat kipótolja. Én elöjáróim 's társnéim szeretetével gazdag, épségben serdültem, 's az ifjú szív első ábrándozásaiban a' kolostori szük körben hamar meghonosúltam, 's olly boldognak érzém magam hogy a' fátyol fölvételéről gondolkodék. A' magány vonzani szokta a' lágy szívet 's nekem tetszett a' testvéri megegyezés, melly külsőleg a' szent falak között uralkodni látszék, ah mind ez tetszett mondom nekem, mert még magokban röjtezének érzetim, 's a' világ tavassza nem költé nyilatra. Nénémnek kinyilatkoztatám vágyomat, arczsimítva mondá ez nekem: Erminiám! tanuld ismerni a' világot, tedd próbára szíved, hogy megismerjed gyöngéit 's erejét, 's ha hajlandóságod változatlan marad, akkor fogadd anyai áldásom, csak akkor bízhatsz valódi hivatásodban, ha fénytől körülölelve érdékletlen maradsz. Tizenötödik évem számlálám, az élet tempéje előtt állék; midőn képzelmeim gőzvára, egy magában csekély eseten szerteromlott. Ez eset sok könnyümbe telt, 's máiglan ellágyúlás nélkül nem említhetem. Egy jelenet költé föl szívemet, 's elhiteté velem, hogy a' világ, 's egyedül benne nyujthat az élet valódi boldogságot.

Szerzeti rend férjfiakat a' záron túl nem bocsátani. Egy délután lehívtak a' szóllószobába. Belépek, és egy deli ifjút látok előttem; nyolcz szöglétes keresztel czímezett palásttal, megzavarodtomban hol elpirúlék, hol színhagyottan állék. Én ki keveset valék még férjfiak körében, annyi kellemet még nem láttam egyűlve. Csuda hogy érzelmim hirtelen és véletlen föllobbantában karjai közé nem rogyék. Könyüket tolt a' szemérem szemeimbe, de ezek csak hamar megszikkadának, szemeit keresve össze ütközének velek az enyímek, 's nyelvem helyet szóllának viszonozva.

Bocsáss meg, mondá remegő hangon. 'S im mögöttem egy elévűlt szerzetes anya állott. Haragtűz villámlott ősz pillái alól, az idő 's szokás megtompíták érzékeit, 's nyilván bűnhödnöm kell, ha az ifjú ki nevelésben lévő hugával kivánt szóllani, az önkénytlen tévedést, legszelidítőbb móddal meg nem fejti. Nekem távoznom kellett. Még egyszer fordítám reá lopva szemeimet, 's az övéire akadának. Szótalan súgáraik mint az isteni légyen a' homályt, eloszlaták szívem 's zavart érzelmim éjét. Én fásúltságomból föléledék, érzettem és éltem. Érzettem mondom, de mit? azt még nem tudtam. Azon falak mellyeknek környezete csak kevésel ez előtt olly kedves vala, minden terhökkel

keblemre látszának sullyosodni, lebilincseltnek tartám magam, szárnyakat óhajték, kiröpűlhetni onnét, hol további maradásom bizonyos halál lett volna.

Láttam még én az ifjút az ájtatoság órái alatt mindennap, eltávozék a' csönd keblemből, imádságot nem rebegett nyelvem, egész lényem körűle lengett. Látám még egyszer egy kedvező eset által a' szóllószobába, — félelemtől alig maradhaték egy rövid perczig, de elég volt ez szíve fölfödözésére, elég valóm fölvilágítására. Naponnan minden törekvésem a' kolostorból való megszabadúlásra fordítám. Szándékom kijelentém az atyámnak, 's ő nem ellenzé azt. Csudálkozék ellenben hamar változásomon Dominica, de nem gátolt akaratomban. Könyűs búcsút vevék a' kolostortól, hol mint gyermek játszodozék, 's mint szűz érzeni tanultam. Paulina a' keresztes ifju huga kisére le, 's midőn magam karjai közűl kiszakasztám, egy heves csókot nyomott ajkaimra, csak nekem érthetőleg súgá, ez Guidótól! Rózsa lőn arczom, 's ez vallá meg előttem, mi vonz ki a' szűk rejtekből.

Azon édes remény biztatott engem hogy életem Guidoé lehet. Pezsgett az ifjúság atyám házánál, szebbnél szebb, delibbnél delibb jelent meg, de egy sem volt Guido. Bár mint hizelkedének, mint hó-

dolának közepette a' fényes űdléseknek, szavaik nem érdekelték szívem, 's ha nékik hű, tiszta 's való érzelemmel közelítének is, nem viszonhatám, mert szívem csak eggyért vert, csak eggyet keresett.

Üdlést üdlés váltott föl, szárnyakra kelve röpült az öröm, 's nem hatott reám. Fiorebello Lorenzo gazdag Marchese Guidom atya fia eltávozását fényesen akará üdleni. Tudván hogy több fiai vannak nem gyanithatám Guidóban a' menendőt. Nem festhetem megdöbbenésem midőn megjelentemnél szívem kedveltjét nevezék a' távozandónak. Kár hogy rhoduszi vitéz suttogá mellettem egy lyántársom, 's e' pillanatban szemeim meglelték őt, 's ő engem, eggyikünk sem győzheté meg a' szenvedélytüzet a' körűlállók csak hamar megfejték néma nyelvünket. Sok irigy száj suttogá könyörűletes mosollyal: szegény Erminia! szegény Guido! Mind ezekre nem ügyeltem én, mert mennyemben valék. Atyám állapotom észrevevé, feddőleg inte, korlátoznám érzetim, mellyeknek tárgyát sohasem nevezhetném enyímnek, fogadalma miatt, melly kizárja mint szerzetest a' házas élet örömeitől. Csak most értém, hogy választottam az Ivaniták vitéz szerzetének tagja. Villámsujtat volt ez, vidámságomból mellyre magam kénytetém, a' legélénkebb fájdalom

sirt. Ne csudáld Diénes első lángzatom nagyságát, nálunk az asszonyok forróbban szeretnek mind a' hidegebb égövek alatt. Kertbe szélledt a' társaság, ez illatjaival füszerezte az alkonyt, melly éltem alkonya 's szívem halála leve. — Ah szíve változhatlanságára ne építsen vakmerően az ember! tapasztalásom bizonyolja azt, hidj nekem Diénes, 's reméld a' tiéd is megváltozik. — Követém társnéimat, de enyelgéseikben nem részűlhettem. Kedvesb vala nekem a' magány, 's a' mint szerét tehettem, egy odor (Grotte) hűsében akarám hűteni az aetnát, melly melyem szerterepesztéssel fenyegeté. Alig hajtám bánat ellepte fejemet könyökömre, Guidó termett előttem elválási fájdalma halványságában, 's minden vonaljában epedő szerelem szóllott. Szemem rajta nyugvék 's üdvet szívtam láttából, küzdék maradjak e avagy távozzak? győzött ott néma kérelme, hol szívem érte szóllott.

Erminiam! bocsásd meg hogy így szóllítson a' világnak haldokló, érzem szerelmem nem lehet titok előtted, tilalmas felőle szóllanom, de elébb iktattaték az emberi szívbe az érzés, mint lekötő fogadalmak társasági életbe. Ha hízelékeny önbizalmam nem csal, viszonzást olvastam szemeidben, ó! hadd ezt értem élni keblemben, vígasztalat lész számüzöttségemben azt tudni, hogy a' világ örömei

között egy drága lélek néha néha rólam gondolkodik. Te fogsz kísérni a' tenger álnok őrvényein, te a' csatarobajba, neveddel győzendek, 's a' haláltól kivívlak magamnak. Diadalmason térek rendem nagyaihoz, 's mint pályáját dísszel futotta tag kérendem jutalmam, 's az te fogsz lenni. Róma hatalma föloldandja fogadalmam lánczait, 's annak ki a' hitért vérzett, meg nem tagadja az emberiség legméltóságosb igazát, 's birni foglak örökre. Addig te lész vezércsillagom, te reményem, te imádságom, 's a' te imádságod az én védangyalom. Csak most, most add ideigleni síromba azt a' bizonyost, hogy szeretsz.

Örökletig halhattam volna reméltető szavait, szerelme első áldozatját. Diénes a' mit én e' pillanatokban érzettem, nem festhetem, 's ha nem érzed hasztalan lenne minden fáradásom. Én egészen legszentebb, legtisztább érzelem valék. Karja reám simúlt, 's bennem lángár folyt. Egy tűzcsókja, mellyet elragadtatásomban viszonoltam szivem örökre leköté szivéhez. Enyím! tiéd volt mindenható nyelve lelkeinknek. Lépteket hallánk 's a' kénytelt rövid egyesület szomorú búcsúvá vált. Mélyen röjtettem szívembe boldoglétemet. Vidámabb arczal 's azon bizonyossággal hogy viszont szerettetem tértem a' reám váró körbe. E' percztől fogva a' gyer-

mekes lyánkából komoly szűz lett. Lelkem esztendeimen túlemelő erőt nyert. Szerelmem megérlelt. Vége lőn a' mulatságnak. Ezután esak egyszer láttam még Guidót, midőn tőlem a' hajóra szállandó búcsúzék. Engem saját szemeim előtt azon gondolat dicsőite, hogy kedvesem a' hit bajnoka, én magam hőstettei eszközlőjének tekíntém. Nyugalommal néztem messze jövőmbe, Guido állott myrtuszfüzettel a' pályaponton. Lényemet senki meg nem foghatá, én kimondhatlan boldog valék, úgy hogy boldogságomat egyedűl Guido valódi birtoka nevelhette volna.

Múltak a' holnapok 's én folyvást egyedűl szerelmemnek 's kedvesemnek éltem. Találkozának sok kérőim kik külsőm minden kecsei mellett egyedűl vagyonom és nem szívem szerették, esdéseim azonban reá bírták az atyámot, hogy hajlandóságomnak szabad választást engedjen. Visszavonúlásomért nékik kevélynek neveztek, a' rosszabb szívűek kaczagtak, 's kiket való érzet vont körületembe fagyoságom okait kémlelték. A' sokak közűl végre csak egy maradt álhatatos, kit mennél rendíthetlenebb álhatatoságot mutatott, annál kevesebbet szívelhettem. Ekkor horgányozott fokhelyünkben egy gálya, mellynek padronja az én hű Hasszánomat mint Guido zsákmányát hozá ajándékul, megkinál-

tam szabadságával, de nem győzvén dicsérni ura szelidségét, hasonló sorsot remélve, tőlem távozni nem akart, és sohasem lőn okom ottmaradását megbánni. Órákig áltam ollykor lakom erkélyén, órákig nézdelék arra, merre Guidom távozék. Ott hősem! sohajtám 's boldogító ámultomban a' szél lengeteg szárnyaira biztam csókjaim! én most a' szó legszorosb értelmében magányan valék. Paulina még a' kolostorban volt, 's így Guidoról senkivel sem szolhaték. Ha minden elhagyott is, nem vágyaim, nem könnyeim.

Terlizzi gróf volt a' feljebb említettem állandó, de kelletlen imádó. Ez hidegségemtől meg nem ijedt, nem távozék körömből, minden időtöltésnél kísérőm vala, 's fájdalommal tapasztalám, hogy őt atyám másoknál jobban kedveli, 's igy az illendőség tilta, tőle egészen elvonulni, de semmi alkalmat sem mulaszték el, hol értésére adhatám hogy terhemre van. Ollykor arczán borúlatot láték, 's ez engem kimondhatlan kellemetlenűl illetett, úgy hogy a' legközelebbi pillantatban már helyre hozni iparkodék keménységemet.

Közelgetett Rosalia ünnepe. Gyermekségemtől fogva sokat hallottam mi fénnyel ülik a' szomszéd Palermoban e' napot, megkérlelém atyámat lehetnék tanúja ezen napnak, szívesen teljesíté kíványom.

Válogatott társaságot gyűjtött, 's a' mint képzelhető Terlizzi sem hibázott. Kimondhatlan öröm mosolyga ennek indulat hervasztotta vonásain, 's ez annál inkább szembetünék rajta, mennél inkább komolyságra vala hajlandó.

Terlizzi termete szokatlan magas, apadt, arcza redős, sápadt vala, 's csak néha néha fölvillogó szeme sugára, a' szunyadni készűlő élet végső fölvillanásának látszék lenni. De mind ennél sebzőbb vala ajka környéki gúnyló vonása, ez minden kiesre, szelídre, irígységet öntött, napkeleti puhasággal mindenhol olasz ízlést egyesített. A' világ gazdagnak hirdette, sokan fényűzését alakos mesterkélésnek tartották. Semmi fáradságot sem sajnállott, hogy szivem 's ezzel kezemet megnyerhesse. A' mit én csak távolról kívánni látszattam ő teljesítette, 's a' mit lyányszeszélyem változékonysága álmodott, leg meglepőbben valósúlva lelém. Ő a' legundokabb szert melly czéljához vezeti, szentnek jónak tekintett, 's ezért rettegtem tőle. Hízelkedett 's imádott, 's nem volnék asszony ha olly határtalan hodúlás némelly pillanatokban nem tetszett volna, azonban szívemben más kép röjtezett eredeti szentségében, 's minden idegent messze tiltott onnan. Gyakran föltevém magamban, hogy szelíden 's gyöngédséggel megvallom hidegségemnek okát, így aka-

rám eltávoztatni, 's ha lehetséges szívében erántam a' részvételt eloltani, de többnyire midőn nyilatkozni akarának gondolatim, egy ismeretlen erő tartóztatott.

Fölkészűlénk Palermóba, sájkánk csöndesen simult a' békés habok fölött, 's a' búja természet leggyönyörűbb képei mellett el, ezek kies különséggel körűlövezék anyavárosomat, hol St. Elmo kastélyja egy királyi koronaként messze kilátszék, az egész vidék hódúlni látszék Nápoly ritka díszeinek. Váratlanúl mintegy varázs erő által fölszóllítva emelkedének ki a' hullámok öléből Caserta kastélyja 's Gaeta vára, meg ismét Capri 's Ischia szigetei. Midőn szemeim vi'sgálódva az új tárgyakon függének, Terlizzi fölkiáltva mutatá Pellegrino hegyét. Gyermekded öröm fogott el, midőn útunk czélját megpillantám. Ezen hegynek egy rideg barlangja nyújta 1159 a' szűznek, kinek ünnepét ülte az egyház, lakhelyet. 'S maiglan áhítatos buzgalommal és sok reménnyel tolong a' nép sírjához. Az új tárgyaknak látása reám, ki még anyavárosomból künn nem valék, különös bényomást tőn. Atyám nyomton követett, elvezetett Theocrit és Diodor sírjaikhoz, 's mind azt a' mit tudni vágytam, vagy tudnr méltó vala, megmutatta.

Tiszta napfényben díszelgett a' hegy, hatalmas

harangzúgás hirdette az ünnepet, a' kövek fölelevenedni látszának, minden mozgásban volt, a' pompás városban. Az aggság fiatalsággal párúlva, fölvirágozva, mennyiglen szárnyaló zengemények között sietett a' szirtre. Bámúlatot szült bennem e' látmány, elandalodva elmaradtam kísérőimtől, egyedűl Hasszan maradt mellettem. Atyámot keresve szemeim egy kisded lyánkára akadnak, ez kért követném lépteit, ajándékkal akarám kielégíteni, de ő bizalmasan megfogá kezem, 's olly ellenálhatlan könyörgött, hogy kivánatját teljesítém. Engedtem kérelminek, lemenék a' corson, azon tájra, hol a' szegény hajósok 's halászok szoktak lakni. Egy kimondhatlan ronda kunyhó előtt állott meg a' lyánka, 's bémenetre intvén elosont. Hasszan nyomton követett engem, 's mielőtt béeresztett, kémszemmel megvisgálta a' kunyhót, és semmi veszélyt sem sejtvén bébocsátott. Rendetlen zsúprakást láték a' szobában elterűlve, 's erről hallék hangos zokogástól félbeszakasztott szózatot.

Ó mi szép! nyögé a' szólló, lehetlen ezt meg nem mentenem. A' homályos és alacsony hajlékban alig akadtam a' beszéllőre, végre megpillanték egy asszonytermetet rongyokkal béfödve heverni a' nyomorú terűleten. Borzadás és irtózat fogott el, megijedten hátráltam egy két lépést. A' legkönyö-

rűletesb szív is megretten senyvedő embertársa alakjától. Hangosban zokogott az elhagyatott szegény.

Nem valék én mindig illyen! nem futottak tőlem úgy mint most. Csak bátran közelebb ki látja a' jövendőt? — a' ki nekem okozta e' bajt, könnyen nagyobb bajba döntheti Signora, nálam magasb ponton áll, 's tudja a' villám magasb fákot hamarébb 's hatalmasban sujt. — Elfáradtan kapdosott lélekzet után. Végre megerősödve fölsikolta. Terlizzi! meg innét halkabban Terlizzi, ki most a' Signora bájai körűl röpös, átok reá! rablá el mindenem! mindenem a' mi szent 's becses vala, 's még akkor sem szűnt meg üldözése. Ismét pihent, 's kevés vártatva így folytatá: szegények, de nemesek valának szüléim, engem Cavalanti Angiolinának hívnak, a' leány legnagyobb veszedelme, szépség vala egyetlen gazdagságom. Sokan hódúltak külsőmnek, de legállandóbb Terlizzi vala, deli külsője ékes szószólló volt előttem, 's minden tette rény bélyegét viselte, nem csuda hát, hogy a' heves szív első kifejledtében, mind azt a' mit boldogitónak hitt, benne álmodta föltalálni, ő szűzi álmaim ideáljaként állott előttem, ő vala mindenem, 's én a' legtisztább szerelem. Cselesen távolról mutogatá azon boldogságot, mellyet egykoron kar-

jai között elérendőnek reméltem. Örömmel hisz mindent a' vétlen szerelmes szíve, 's ha feddett is az ész, örömmel föláldoza mindent szerelmem. Ő addig élvedezett, a' mig megúnt, későn ah! igen későn kezdék fölébredni álmodásaimból, 's midőn ő holnapoktól holnapokra halasztá igéretei teljesítését, aggódni kezdettem, állapotom 's a' szégyen intettek eskei említésére, ő biztatott eleinte, végre könyelműségem kaczagva, elhagyott. Szüléim meghaltak. Nem látták egyetlen lyányok szégyenét. Midőn a' kétségbesés leselkedett életem után, inségeimnek közepette, midőn a' hit, remény, szeretet elhagyának, mások könyörűletesége tartott a' végsüllyedéstől föl. Én a' törvényhatóságok előtt lyányomnak táplálót kértem, az arany csöngését ismerő birák nem hallották a' nyomorúság siralmát, Terlizzi megunta unszolásim, napról napra mélyebben sűllyedett a' förtelemben, 's hogy alkalmatlan panaszaimtól megmenekedjék a' legádázabb tetthez folyamodék. Egy alkonyattal a' tobzódás 's fajúlt toborzás eleven képe lépett-be hajlékomba, kaczagva jött kórágyamhoz, mellybe nyavalyám lebilincselt. Kövess engem! mennydörge, de látván lankadtságom 's erőtlenségemet, megragadá csecsemősemet, erről én gondolkodok! kiáltva elrohant. Hasztalanok valának rimányaim, tünelgő erőimet össze-

szedve utánna iramtam, de nem bírtak lábaim, a' küszöbön összerogytam 's álélás vete véget foganatlan erőlködéseimnek. Mi történt gyermekemmel máiglan sem tudom. Más nap ismét megjelent Terlizzi, ekkor néma bátyám otthon volt, ez dühöngő bosszúval szivében már régtől kereste csábítómat. Borzadtam e' véletlen találkozás végétől. Hegyes tőrrel rohant a' bélépőre bátyám, viadalra kerűlt a' dolog, Terlizzi vérzett, én a' küzdés végét nem láthattam. Bátyám öleltei között tértem magamhoz, ez látván hogy Terlizzi előtt bátorságba nem lehetek, ide röjtett, ő vala egyetlen ószóm, 's őt is elvesztettem. Két esztendeje hogy élet halál között lebegek. Betegeskedésem szükséget hozott reám, ebből nagyobb elerőtlenedés származott, 's most hitten hiszem nem messze vagyok a' rég óhajtott békerévtől. Signora már mindent tud, tudja kitől kell őrizkednie, ezennel eleget tettem szívem unszolásának. Ne csudálkozzék miként idézhettem ide, mint tudom Terlizzivel való állapotját, bátyám vagy is inkább nekem egy hű de szegény barátom, ki hajdon külső kecseimnek valódilag hódúlt, nyomorúságomban is hívem maradt, ez figyel a' förtelmes minden lépteire, ez látta meg ma Signora, itt létéről tudosíta, 's kérelmemre utasitá ide hivására gazdasszonyom unokáját.

Én minden pénzemet egy komoly agg hajósné-
nak ki éppen az ajtón dörmögve lépett be, vetém
markába, azon utasítással hogy a' legközelebbi
osteriából jó táplálatot hozzon az elhagyatottnak,
megígérém; ha hogy jó gondját viselendi a' beteg-
nek, bőven megjutalmazom. Szomorú tapasztalás-
sal, 's ijesztő kilátással gazdagodva hagyám el a'
nyomorúság küszöbét, mellyet mögöttem, ki min-
den közeledhetéstől el valék zárva, csak Hasszán
tapodott meg adományaival, de egy holnap múlva
védenczem halála hírét hozá. Semmi szorgalom sem
vala képes tűnő élte páráját föltartóztatni, gyer-
meke iránt sükeretlenül tevék minden visgálatokat

Ha eddig óvakodtam Terlizzitől, most gyűlöl-
tem és mintegy halált terjesztő váztól rettegtem
bünének óriási alakja kisértett ébren, üldözött ál
momban. Éles szeme hamar megsejté a' velem tör
tént változást, mellynek okát haszontlan törekedet
kitanúlni. Ő nyájaskodásokhoz folyamodék, d
enyelgései, hizelkedései képtelenek valának bána
tom fellegét szerte oszlatni. Atyám aggódék fölö
tem, de kérdéseire kerűltem az egyenes feleletet
's két napi mulatásunk után Palermóban, tartvá
hogy egészségem változni találna, sietteté Nápoly
ba való visszatértünket.

Kevés napok múlva hozzám jött Paulinám Gui

de húga, de nem mondhatom ki mennyire elszomorodék, midőn zavarodással vallá meg, hogy a' közhír Terlizzit nevezi jegyesemnek, én megrázódék, néma könyűkkel felelve húltam részvevő baráti melyére. De el nem csüggedék, mert bú éjjeimnek még egy csillaga, Guido ragyogott. Mindentől elhagyottnak tekíntém magam, állandó szerelmemen 's biztató reményemen kivül, de midőn atyám hallgatott, 's Terlizzi magát ki nem nyilatkoztatá, 's így bízni kezdettem atyám szeretetébe, hogy egyetlen leányát nem dönti önkényt veszélybe. Számtalanszor akartam atyámmal fölfödözésem közölni, de számtalanszor hol egy, hol más eset akadályoztatott szándékomnak véghezhajtásában. Hangosan hirdeté a' hir Guido bámúlandó vitézségét, 's nekem minden hangjában új új reménye éledezett, a' valót olly közelnek sejtettem, mint álmaim festették. Egykor reggel halványan röpűl szobámba Paulina, szerelmem 's kínjaim meghittje. Szívtompító hangon kiáltja, Guido meghalt 's melyemre húll. E' szavak elszakaszták szívemet a' világtól, 's utálva utáltam a' kietlenült életet, melly Guidom első 's utolsó csókjánál eddig még több boldogságot nem adott. Első gondolatim zavartak valának, roppant fájdalmam nem engedett könnyezni, de tán magam vetek véget életemnek, ha hit nem súgárol vígasz-

talást szívembe, 's meg nem tart hogy fenékig kiürítsem a' csordultig telt élet kínkelyhet. Most kezdődött legszomorúbb időszaka szívemnek, 's lassan lassan az inség legmagasb fokára emelkedék. Még lesujtva Guido kimulta hírétől rövid napok mulva az atyám szobájába idéz, méltóságos hidegséggel fogad, ezt annál sajnosabban vevém, mennél elérzékenyűltebb vala szívem. Röviden tudtomra adja, hogy gróf Terlizzi tőle kezem megkérte, 's ő atyai kegyelme elvesztésénél akarná, hogy kérését meg ne tagadjam, annyival inkább, mivel eddig szeszélyes sajátságú kívánatomnak engedett, 's férj választásra nem kényszerített, de látván hogy szabad választásommal nem tudnék élni, kénytelen vala számomra egy derék férjet kiszemelni, vagy azért is, hogy letűvén ne szépségem aranykora párta alatt maradjak siriglan. Oh ha atyám úgy tudta volna, hogy egyetlen szerelmem soha sem halhat meg szívemben, olly tettetett hidegséggel nem kínozta volna szívem, szóllani akartam, nem engedett ő. Gondold meg, úgy mond: holnap eljegyzésed akarom üdleni, mert születésed napja. Holnap már sohajték. Úgy van, mondá: a' vendégek már híva vannak, 's minden rendelések megtétettek. Most, vagy soha, gondoltam magamban, szóllásra nyíltak ajkaim, de atyám eltűnt, utánna tevék egy két lé-

pést, atyám kiálték, de hah! csak a' falaknak, atyám egyetlen magzatját nem hallotta. Új zaj támadott most bennem, de nem ragadt el, hiszen még életemnek legkiesebb reggelén állottam, az esztendők mellyeket reám mért egy magasb hatalom, még nem valának fogytokon.

Alig tértem magamhoz, Terlizzit látom magam előtt ünnepes öltözetben, futni akartam a' szörnyeteg elől, de ő megragada haragot villantó szemekkel, 's undok édelgéssel mondá: ne úgy szép mátkám! én a' Signora nélkűl nem élhetek, sokat és sokáig gúnyolta szenvedelmem, 's gondolja meg kimondhatlan szerelmem könnyen eltemethetett volna. Nyugodjon meg rendeltetése fölött. Az együtt élés szokása hozzám csatolandja szivét, 's hidegsége a' szeretetnek hő karjai között forró viszonzatra olvad.

Soha! soha! nyögém, alávaló csábító!

Ő egy iratot nyujtott által, meredten néze szemem közé, 's kezeimre vadtüzű csókokat tetézett, 's gúnymosollyal kígyókint sziszegte: kezem, vagy ezen sorok következését választhatja, ó a' Signora legszabadabb akaratja teljesítésében, 's kevésnek van azon szerencséje. Nemde Signora kezem választja? én halaványodni kezdék az olvasás alatt. O mi szép szerelmi szín borítja arczait — tudtam én

azt, hogy szeret, ó miért palástolá ekédig e' kedves lángzatot? mi boldogok lehettünk volna mi, ha ezen hajlandóságot hamarébb fölfödözöm. Úgy e Signora az én szerető nőm lész? Körűlfogának karjai, 's ajkaimra csókjait akarta halmozni. Ekkor bosszonkodásom, útálatom, 's méltó haragom a' legfőbb pontot érték-el. — Haszontalan fecsegő, gyalázatos árúló! kiáltám, 's lábaihoz vetettem a' nyomorúlt irományt.

Ha! ha! ha! Signora, vendégség lész, atyja lész az étek, hollók gyülnek a' torra.

Nem, soha, ezt atyámnak látni kell, 's lenyúlék az irásért, de egy villámként kiragadá azt Terlizzi kezeimből és keblébe rejté.

Lassan, lassan szelíd galambocskám, a' sas nem előzteti meg magát.

Fagy futotta el tagjaim. Terlizzi én hölgye leszek. Ki volt ejtve a' rettenetes szó, megtétetett az ígéret, de atyám szabad volt általa, minden baj melly fenyegeté, eloszlott. — Ezen gondolat könnyebbítette, sőt édesítette hősi áldozatomat.

Nem kételkedtem én szerelméről, 's íme tapasztalatom bizonyíték, hogy igazam vala. — Semmitől se féljen Signora, de mind arról a' mit olvasott, hallgatni fog, mert én hidje ügyesen tudok némítani, egy tört vont villogatva mintha döfni

akarna, ijedtemben fölkiálték, reszkettem és ő hahotára fakadt. Signora, jól megértsen, néma legyen mint a' sír, mert az én szemeim, füleim ott is vannak, a' hol engem nem lát. A' viszonlátásig szép Erminiám! édes Erminiám!

Szív dermedve állék, minden gondolat kifagyott agyomból, most már nem egyedűl felőlem, de atyámról is forgott a' kérdés. Terlizzi gyalázatos koholmányú írásában fölségsértéssel és honárúlással vádolá, 's azon esetre ha kezem megtagadnám a' gyönyör 's bújaság árjában eltompult Johannának, kinek kegyelme azon szerencsétlen naptól fogva, midőn András a' piarczra azon zászlót, mellyen egy tőke 's bárd vala festve viteté, fogyni kezdett, készűle föladni. Atyámra is gyanúskodott, hogy tanácsait meg nem vonja a' gyűlölt férjtől, e' vélemény megczáfolására, ígérte oda atyám a' királyné kegyenczének Terlizzinek kezemet. Késő volt már, midőn megtudtam hogy Terlizzi szép vagyonját, őrjöngő tobzódások 's lakomákra pazérlá, vagy nemem salakjával fecsérlé el, 's annyira jutott, hogy már nem birt annyit, mivel mindennapi élelmét szerezhette volna, most már alásüllyedte közben egyedűl vagyonommal remélte veszteségét kipótolhatni, 's tekintetét a' világ előtt föltarthatni. Ha Terlizzi atyámot bévádolja, Johanna a' thron mocska, 's

nemének szégyene, lelkiesméretétől üldözve visgálat nélkűl halált mond reá, hogy attól ki kicsapongásaiban némi neműkép fékezé megszabadúljon. Megholt kedvesemért bánat, gyűlölség leendő férjem iránt, gyermeki szeretetnek félénk aggodalma, 's örömtelen jövőbe való kinézet gyűltenek egyszerre lelkemre. Ezer föltétel röpűlt el lelkem előtt, minden lehetőséget megvisgáltam, miként akadhatnék menedékre. Végre eltökéllém, hogy az ármányos fondorlást minden kiméllet nélkűl fölfödözöm atyámnak. Siettem atyámhoz, de őt nem lelém. Minden percz új gyötrelmet szűlt. Olly állapotban képzelem az elítéltet ki feje fölött a' hóhérpallós suhogását hallja. Sok nyugtalan kérdezősködések után, mondották a' szolgak; hogy atyám Terlizzivel visszatért. Halvány arczal de elszánt lélekkel léptem bé. Az utált szörnyeteg néztei, scorpiók mérges csípéseiként hulltak reám, 's mozdulatlanúl függve maradtanak rajtam, mintha lelkemből szándokom akarnák kiolvasni.

Atyám! szóllék végre töredezve, egy titkot vagyok kénytelen fölfödözni.

Mig ezeket mondám, Terlizzi mellém lopodzva keblébe röjtett tőrre mutatott, mert gyanítá a' következetet. Csak egy szó súgá, 's ő is — te is oda vagy.

Signor! folytatá tovább beszédjét, engem' Sig-

nora Erminia béavatott egy édes titokba. Ő szeret, — 's az a' boldog kit tüze tárgyául választott — én vagyok. Ma nyilatkoztatá ki, hogy egybekelésünk nincs ellenére, 's hozzám való vonzódását ekorig csak az asszonyi gyöngédség tiltá nyilvánosban kimutatni.

Én szemem elfödém, jégé vált a' vér ereimben, látván hogy a' tőr után nyúl, alig érthetőleg rebegém: úgy van! Atyám nagy örömét nyilvánozta, 's valódi lágysággal megcsókolá homlokom! tegye boldoggá Terlizzi, ő egyetlen gyermekem. 'S kínzó kisértetem karjaiba vezetett. Hevesen megölelt ez. Én csak azért élek ugy mond: hogy á' szép Erminiát boldogítsam, 's karját nyújtva kivezetett szobámba.

Ott kérdé meg, készen volnék é a' vendégek elfogadására, mivel atyám még ma kivánja bizonyos okoknál fogva az eljegyzést, 's három nap múlva menyegzőnket ünnepelni. Tönkre zúzva, önkénytlen rebegé nyelvem a' rettenetes igent. Röpültek az órák, tolongtak a' vendégek. Lesték már a' mátkát, 's ez fölékesített áldozatként másoktól apolva lépett a' fényes gyülekezetbe. Látásomnál némaság lepé meg a' kört, 's ezt csak hamar suttogás váltotta föl. Atyám örömhangon jelenté eljegyzésem, 's Terlizzivel elővezetve bémutatott a'

jelenlévőknek: gyűrüinket váltottuk, 's minden oldalról ömledeztek szerencsekivánatok, lelkemért való fohászkodásoknak tetszének ezek, 's önmagamról semmit sem tudtam.

Elmúlt az ünnepes szertartás, el az éj. — Terlizzi mától fogva házunktól nem távozott. Bánása módja más alakot vőn, 's mondhatom szelíden igen szelíden bánt velem. Az egyház áldása csak hamar egyesített bennünket, és én saját házába követtem férjemet, kinek minden nyájossága mellett is a' legszerencsétlenebb nő valék. A' sok lelki szenvedés megviselte testemet, 's ágyba szögezett, sokáig tartott nyavalgásom, 's tudom sokszor valék eszmélet nélkül. A' fiatal természet meggyőzte a' halált. Én fölépültem, szolgáim és szolgálóim szeméből legérzékenyebb könyörületeség sugárzott. Terlizzi palotája most fényt és pompát mutatott, mellyeket hozzájöttömkor nem lelék. Barátjai tobzódásokra gyűltek, és én örvendettem, hogy körökbe nem kényszeríteték megjelenni. A' fölgyógyúlt beteg, csak a' szabad levegőt óhajtja, de én csak atyám palotájába kivántam menni, hogy boldog gyermekségem színhelyét, 's szerelmem meghittjét, csöndes erkélyemet lássam, 's nézhessek arra, merre Guido ment. Cselédjeim nem akartak oda követni, magam még erőtlen valék, 's mennél in-

kább kivántam segedelmöket, annál inkább megzavarodának. Végre nem boldogúlhatván, magát Terlizzit szóllítám meg, eleinte egy napról másra halasztá, de midőn unszolatim megunta, gúnykaczaj lön felelete, mikor e' méltatlan bánás miatt boszonkodásomat mutattam, a' leghidegebb vérrel mondotta: hogy ha kedvem tartaná, bátran mehetnék az aversai tömlöczbe atyám unalma elűzésére, mellyre a' nélkűl is ritkán kaphatna ott alkalmat. Elfásúltam, 's azt hittem hogy gyermeki szeretetem teszi ki játékra. De fájdalom! csak hamar megszerzém a' legrettentőbb bizonyosságot, nem ügyelve lankadtságomra, minden gyámol nélkűl őseim' palotájába siettem, idegen képeket láttam ott és félelmem alapúlni kezdett. Végig futám az egész házat, melly sikoltásaimtól viszhangozott, de a' szeretett atyja meg nem jelent gyermeke sirámira. Most már a' gondviselés ellen zúgolódék, nem emberi vállakra való volt e' teher, melly minden türelmet megviselt. Oh ha azt tudom, hogy egyedűl vagyonom után ásítozik Terlizzi mindenről lemondottam, 's átadtam volna, midőn ezt atyámtól sürgeté, 's ez kérelme teljesítését későbbi időkre halasztotta volna, daczosan bánt vele, 's ezt is sükeretlennek látván, más módokhoz folyamodék, 's atyámnak heves és bizonyára foganatos fenyege-

téseit megelőzvén, bévádolá őt Johannánál, mint fölségárulót, makacs álnoksága, 's czinkosainak konoksága, számtalan bizonyítékokat koholtak. A' fejedelemné ki saját árnyától mint bosszúló angyalától rettegett, mindennek vak hitelt adott, kapva kapott az alkalmon és minden előleges visgálat nélkűl elfogatta atyámot.

Én nem ismérvén tökélletesen e' póki mesterséggel szőtt szövevényt, Aversába, hol férjem az udvar örömeibe úszva, 's mintegy jeles vadászat részvevője mulatott, siettem. Még mindig reméltem Johanna asszonyiságától, nem hitethettem el magammal, hogy képes lehetett nemünk egész szelídségét kivetközni, sokat reméltem gyermeki szeretetemtől, görögország hölgye emlőivel tudta atyját táplálni, kit éhel halálra itéltenek, mért ne hihettem volna én atyám bilincseit könnyeimmel fölolvasztani, sokat reméltem végtére atyám érdemeitől, azt hivén hogy a' fejedelmek 's igy Johanna sem feledheti el végkép hűveik szolgálatjait.

Körűlvéve szemvakító pompától fogadott Johanna. — Ó de arczának láttára, reményem elillant. Azon vonások büszke szépsége nem érthette már a' szív szavát, elfeledte a' thron fényjében az emberiséget, csak választottjai karjai között becsülte életét, szemei tüzéből, nem kegyelem de részvétlen-

ség sugárzott. Előterjesztém porba hullva kérelmem, sírtam és esengtem, de ő körűlállóival mulatkozék, mintha semmit sem hallott volna szavaimból, legközelbi udvarnokát kérdé, mi lenne kérelmem 's ki volnék? miért zokognék? értesítve előterjesztésemről, hidegen felém fordúlva, iszonyatos bizonyosságon szántszándékkal mondá: a' fölség sértőre 's hazaárúlóra halált mond a' törvény. E' perczben meggyőződék hogy lelkem egyes lény, mert e' szavaknak iszonyatos terhe még szerte nem zúzta. Johanna még egy kémlő nézetet villantott reám 's elment. Zokogva nyögdelém utánna, mint te most a' vétlenséget, úgy védjen téged angyalod végóráidban.

Reszkedezve, lábaim alig birtak, lépék ki a' teremből, tornáczában tettetett zavarodású férjemre bukkanék. Sajnálom, úgymond: Signora, hogy szántszándékkal veti magát a' veszedelembe, 's mind azt a' mit atyjáért tehettem volna, e' szerencsétlen lépéssel tönkre tette. Johanna el nem hiheti hogy atyja nyilvános bünében részes nem lenne, 's e' perczben parancsolá elfogattatását. Azonban bízzék szerelmembe, a' mit ez 's kimondhatlan gyöngédségem véghez vihetnek szabadítására, soha el nem mulasztom, — szivem repedezik, — de — 's egy kézdörzsöléssel elillant. Az őrök már vártak reám,

mint sas a' martalékra. Egy jó 's nemes szívű tiszt, ki kevés szavakkal iparkodott vígasztalni, kísért szomorú börtönömbe. Én egy perczig sem kételkedtem, hogy minden szenvedésimnek nyomorúlt férjem az oka. Tömlöczöm a' többinél tisztábbnak látszaték, de sok szerencsétlennek nyomát mutatta. Bízván födtelenségemben, nyugott szív 's lélekkel várám a' kimenetet. Minden kíványom atyám láthatására terjedett, de süketeknek tevém kérelmeim. Alkonyattal csak a' porkoláb jöve csekély eledellel hozzám, kérdém hű szerecsenemről, de nem adhatott tudósítást. Az éj rettenetes volt. Künn zivatar zajlott, nem alhaték, elmerűlve ültem kemény nyoszolámon, ajtómon való zörrenés ébresztett föl, bakóimat hivém közelgni 's bocsássa meg az Isten, én örvendettem közel végemnek, 's im hű Hasszánom lépett bé.

Asszonyom! asszonyom! kövess, kiálta a' hű pogány, 's késedelmem látva megragadá kezem.

Hát az atyám?

Csak te kövess, ez a' percz legkedvezőbb, ha te szabad léssz, akkor bátrabban munkálódhatsz atyádért.

Én engedelmeskedtem, minden lépéssel nevedett félelmem, mert zajt, zúgást, kiáltozást hallék. Hasszán kérelmemre hogy atyámhoz vezetne, nem

hallgatott, hanem a' legrettentőbb rövidséggel beszéllé el, mi történt az éjjel, 's hogy az első zavarodást használva, megvette a' porkolábot, 's tömlöczöm zárait megnyitatta. Johanna a' gyönyörűlt kéjencz, a' legirtózatosabbat, mitől a' szív borzadozik, elkövette. András a' szelíd ifjú nem élt. Megvesztegetett czinkosok ölték meg, kicsalták hütese mellől háló szobájából, 's azon selyem zsinór mellyet Johanna kezei tekertek, vete véget életének, ezt Ysolda dajkája kiáltásai, 's Páter Ferencz panassza vissza nem idézhetett. Sokan megszabadúltak ez éjjel. Atyámhoz nem férhettem, mert már Nápolyba szállítatott. Engem Hasszán egy nyomorúlt hajlékba vezetett, hol drágaságom nagyobb részét együtt lelém. Meg nem nyugtathatám magam atyámhoz vágyakodtam, Hasszán pedig azon volt, hogy követném nyomton a' kikötőbe, hol egy hajó várna reám, melly üldözőim elől messze partokra viendene, de bennem, elfeledve azt, hogy mind e' nyomort atyám saját tánthorithatatlan makacsságának köszönheti, teljes hatalmában fölébredett a' gyermeki szeretet, és elszántan megmondám Hasszánnak, hogy atyám nélkűl egy lépést sem teszek. Elszörnyedve bukott térdeire előttem a' hű teremtés. Asszonyom! arra kérlek kit ti imádtok, arra a' fölfeszített emberre, kövess engem. Én rendít-

hetetlen maradtam. Tudd hát atyád életének holnap pallos által vége. Ezzel megtelt csordúltig szenvedésimnek kelyhe. Őrültség homályítá eszméletem, kirohantam a' sötét éjbe, azon föltétellel, hogy atyámhoz sietek, de hűtlenek lettek lábaim, néhány léptek után megtagadták engedelmeségöket és én elgyöngűlve összerogytam. Hasszán bévitt röjtekembe. Mint folyt le az éj többi része nem tudom, virradattal készen állottam, 's Hasszántól kisérve a' gyűlöngő kíváncsi néppel tolakodtam a' vesztőhelyhez. Melyemben most csak a' határtalan bosszú lobogott, 's erőtlenségemet sirattam, hogy e' pillanatokban nem áraszthatám az igazságtalan kegyetlenekre, 's szívtelen árúlókra. Nem foghatom meg honnét szállott lelkembe erő, midőn hallám és látám a' vérpadra gyűlő csoportokat, midőn látám atyámot föllépni. — Reszkettem, kiáltozni akartam, hogy atyám ártatlanságát fölfödözzem, 's a' bámúló népet irgalomra gerjesszem, de nyelvem megtagadta a' szolgálatot, előbbre akartam tolongni, de Hasszán nem eresztett. Atyám arcza sápadt vala, kezein, mellyek a' haláért fegyvert és tollat ügyesen forgattak, bilincsek valának, fürtjei mind megőszültek a' bánat által, vonásaiból az ártatlanság méltósága szóllott, 's a' keresztyéni elszánás. Nyugalommal térdelt le, a' körben is csönd uralkodék,

a' nézők lábújhegyre emelkedének, hogy az iszonyú jelenetből egy mozdúlatot se vesszen el szemök. — Most atyám éghez emelni akará kezét, de nem lehetett, szánandó elkeseredéssel veté a' bilincsekre szemeit — 's a' nép között könyörűletes zúgás támadott. Isten áld meg szenvedő lyányomat, hallám hangzani, 's most csak Hasszánnak minden ereje lehete képes előrohantomtól akadályoztatni. Im a' bárd villogott, 's az ősz fő legördűlt. Magosan szökött a' vér, a' legjobb atya nem volt többé. Hasszán gyorsan vérébe mártotta kendőmet, 's midőn magamhoz tértem, nyomorúlt lakomba lelém magam. Első útam a' templomba volt. Belépek, halotti mise állott — Paulinára pillantok — gyászba látom őt, de annyira közömbösnek látszék, hogy kérdést se tettem. Guidóért súgá végre, ő a' hitetlenek ellen harczolva hullott el, de ez sem érdekelt, ajkaim hangos imádságot rebegének, de lelkem atyám körűl lebegett, a' fájdalom szorította szívemet, 's béfogta könnyeim forrását, csak fullasztó zokogás kínozott, imádságaim közben mellyeket rend nélkűl mondék enyhűlni kezdett gyötrelmem. 'S mondja most bár ki, hogy az hit nem legszebb legszentebb malasztja az életnek, az hazudik. — Hű szolgám unszolására legott elhagyám honomat, hogy bérlett hajón Velenczén kereszt-

tűl az igazságos Lajos thrónjánál menedéket találjak.

Nem kivánok mást, csak hogy Atyám ártatlansága fölfödöztessék azon nemzet előtt, melly koholt bűnökért látta lakolni, 's nemzetségemről a' böcstelenség levétessék. — Nem akarhatom Terlizzinek bár mint útálom, megbűntettetését, mert az oltár előtt holtiglani hűséget esküdtem neki, ő ugyan egy ocsmány szörnyeteg, de a' menny haragja hiszem azt, nem szunnyadozik, 's előbb vagy utóbb hatalmasan sujtandja. Mindentől elszakasztva, napjaimat méltányos fájdalmamnak szenteltem, nyugalmat nem remélhetve a' haláltól kértem édes elvesztetteimet, ekkor derűlél vígasztaló csillagfény gyanánt borúlt egemre, 's látásodnál egy hamvba süllyedt érzetvilág föléledett. A' kihültnek vélt szív, ismét dobogni, hajlongani kezdett, tiltott a' rény, 's előttem szent lőn magas tilalma, megtartám azt, mert másnak esküvém hűségem, nagy volt küzdelmem a' szív 's elme közt, kiállottam azt 's ha panaszkodik is szívem, még is áldom erőmet, a' nemes asszonyt nem oldja föl semmi kötelességeitől, nemünk koronája a' hűség, 's a' ki a' veszélyt nem iparkodik kerűlni, az magát általa édes örömest elragadtatná. Olvasd néha ha szükséges, emlékem fölélesztésére e' lapokat, 's tudd hogy semmit sem

ohajtok inkább, mint hogy távollétemben e' betűk nyugtodat visszatérítsék. Szép minden zivatar mellett is a' föld, 's kellemes fájdalmainál is az élet, 's csak akarnunk kell, meggyőzhetjük önmagunkat.

Diénes szíve konok fájdalmát egyedűl Erminia viszonszerelme bizonyossága csillapíthata néminemű leg, ezer gőzvárat épített reménye szivárvány szárnyain 's mindenikén földtuli dicsőűlés fényében tündöklött Erminia, 's dijpálmával integetett.

Lajos testvére halálát véresen megbosszulni, 's az avignoni udvarnak helytelen késlekedő tétovázását, vagy inkább kedvezését rá pirítni készülönge, minekutánna szelíd de méltóságos 's igaz keresetét visgálatlannak látá, Johanna bűntetését pedig napról napra halasztatni tapasztalá, nem elégelé ő, hogy Johannának czinkosa lófarkra kötve, más kettő pedig máglyán végzé gyalázattal tetőzött életét, Montescaglioso vizsgálatinak következésében, Lajos még magát a' koronás gyilkost, 's leginkább csak őt kívánta fenyíteni, példáúl hogy gonosztévőt a' korona szent derűlete sem képes oltalmazni, az igazság keze elől. Honi dolgok, és a' makacs Dalmatokkal való versenyje, melly harczra változék, tiltá szándoka azonnali véghezvitelétől. Hiveivel tanácsot tart tehát, és Konth Miklóst kit Tóthnak is nevezének, köztiszteletű vezért Nápolyba küldi. A'

nemzet jelesbje egy szívvel egy lélekkel ohajtá királyja testvérének siralmas halála megbüntetését. Felkért nagyjainknak több dandára dagadozék a' szelektől, sokan ellenkezének, mert már akkor is rágdosá az egyenetlenség veszedelmes férge a' magyar előhaladás alapját. Megnézegeté Lajos bátorítólag e' csapatot, 's hamar bő segedelmet igére nekie. Diénes ki királyját nyomton szokta volt követni, elejbe járúla, 's szíve homályos sugallatától, 's a' harczra vágyó ifjak tüzétől ösztönözve térdre borúl:

Uram királyom úgy mond az ifjú, engedd hogy a' bajnokság első virágit, ezen igazságos hadadban arathassam, hagyj hazám dicsőségéért, 's érted kiszaguldni a' csatasíkra.

Az öreg Apor is lassúdan a' nagyoktól körülvett királyhoz járúl. Lásd, így szóllott: Uram királyom! ez egyetlen gyermekem, én meg nem tagadhatom kérelmét, engedd meg neki a' vén atya könyörgésére, a' kérelmét, hadd a' csatába szállani, ha el is vész, megnyugszik a' világkórmányozó rendelésén e' vén fő, 's nem fog zúgolódni, Isten adta, Isten vegye, ha neki úgy tetszik, örömmel föláldozom folytatá reszkető hangon, a' haza dicsőségére. Megvallom uram, őt nem csak hírvágy, hanem szíve lángja is vonja, de nem volna Apor származék ha fegyverére szenny szállana.

Mi azt hisszük, hogy egy gyámolatlan atyának segédűl, 's királyja személye körűl lehetni, szinte dicsőség, 's megvalljuk, mi megszoktuk apródunk jelenlétét.

Én ugyan már többé nem harczolhatok felele az ősz, de gyámolra még nem szorúltam, lábaim még birnak, szemeim még látnak, 's ha a' purhadt csontok uroknak az akaratnak engednének, magam villogatnám fegyverem, magam vezetném dandárom, 's ontanám királyomért a' vért, de ne mondja nemzetségem felől az utókor, hogy Lajos harczra kelt, 's én tartóztatám fiamat. Csak a' nemes köteles nemzete diszét, királyja nagyságát fenntartani, mert ő a' nemzetnek fényes képviselője mindenben, mire a' haza szóllít elsőnek kell lennie, nem vesztegleni, 's az ég adományát restelgve pazérolni, költeni. Ah királyom! nekem most már fegyver helyett csak az Ávét és Patert kell forgatnom olvasómon, hadd hát ő menjen helyettem.

Lész még ideje fiadnak magát kimutatni, viszonza a' király.

Diénes arczán az elégedetlenség lángolt, megpillantá ezt az atyja, 's ujonnan fölszóllala: lásd uram királyom, vérzik tilalmadnál az atyai szív, te még nem vagy atya, o király! hidd el, igen nehéz egyetlen gyermekének valamit megtagadva

tovább e' harczra senkit sem kénytethetek, 's a' körhöz fordúlt, törvénytek paizsotok, — de kik szavamra fölkeltek, ügyem mellett, fogom tudni jutalmazni. Most csak a' megbántott testvérnek, nem a' honnak ügye forog föl, azért köszönve köszönöm a' megjelentek hűségét, és legyetek meggyőződve, e' napot Lajos soha sem felejti el nektek.

A' fejedelem ügye, a' hazáé is egyszersmind, a' király a' nemzet feje, a' fő kormányozza a' tagokat, igy felelt Konth; testvéred személyében nemzetünk mélyen megsértetett, 's e' bántalmat csak vér moshatja le.

Éljen a' király! harsogá a' kis csapat, 's a' harczvágy 's öröm, szívből szivbe röpűlt. Mert királyokat színről színre láthatták, ez maga buzdította tüzelte őket, maga köszönte buzgóságokat.

A' sok vidám között egy sem volt boldogabb Diénesnél, lelke Erminiával foglalatoskodék, mig gyorsan készülgete az útra, mit nem képzelt magának? mit nem gondolt előre? — mert ki 's mikép vethet gondolatinak 's képzelgésinek határt? — ki mondhatja ezeknek — eddig — 's ne tovább? — nem ismernek ezek tilalmat, megjátszák a' legszemesb kém figyelmét. Röpülnek ők mint szellő, emelkednek mint virágillat.

Harmad nap mulva alig köszönt a' nap felleg-

magát. Nem feledte el azonban szíve ügyét, a' merre járt és kelt, Erminia nyomát visgálta; de fájdalom! koszorútlan maradt fáradozása. Sulmona (Ovid született itt) nem akarta magát föladni, példáúl fenyítésre szánta Konth, ostromot rendelt, 's a' vívás nem volt vértelen, háromszor űzetett vissza a' maroknyi magyarcsapat, de csüggedetlenűl reáadta magát a' negyedik támadásra is. Diénes zászlót, magyarok asszonya képével ragadva rettenthetetlenűl előre törekedett, nem tartóztatá fegyver, forró víz, 's gerenda, mellyet a' lakosok védelemre gyűjtvén, öntöttek, gördítettek. Csak hamar a' bástya fokon térjengette nemzeti zászlónk szárnyait Diénes sisakja fölött, ő rendűletlen állott halált szóró csapásokat magától ellenzve, másoknak osztva. Éljen Lajos! igy kiáltozának diadalörömbe merűlten, a' megvívott városnak kipusztúlt útszáin. — Kont és Miklós Püspök Diénest választák, hogy e' szerencsés előmenetet Lajosnak adná tudtára. 'S nem volt, ki Diénesnek ezen megtiszteltetését irigylette volna, — mert egyetértés uralkodék nagyjaink között. Most hírűl esett a' vezéreknek, hogy Johanna is követeket siettet Lajos elébe, ki már elindult birodalmából, de zászlóját csak 1000 fegyveres követte, Johanna követei Lajos haragjának csillapítására megelőzni akarták jöt-

látni, ha kérelmemnek nem sükerűlne ezen kegyelmet megnyerhetni, nem élhetnék nyugottan, mindenütt ébren és alva fiam halvány fájdalma állana mellettem, halálom keserűbb lenne, koporsóm fedele szívem nyomná, ha fiamnak, hamindjárt képzelt boldogságát resteltem volna előmozdítani.

Legyen hát! mond megilletődve a' jámbor király. Adjon Isten igaz ügyben vont fegyverünknek boldog előmenetet. Mi apródunkat saját csapatunkhoz szerettük volna csatolni, de menjen csak ha szive vonja, 's legyen diadalmak hirnökje.

Áldjon meg az Isten jó király, hogy egy vén apa örömeit meg nem zavartad.

Diénes örömhévtől dagadozó kebellel csókolá meg a' nélkűl, hogy ellenzhette volna fejedelme kezét, az egész ember a' személyes vidorság lett, 's ez magát is Lajost annyira lelkesítette, hogy buzogva szemlélné a' megelégedés illy eleven kitörését. 'S leoldván saját kardját szívességgel és méltóságos kegyeséggel nyújtá ezt az ifjú hősnek. Emlékezetül királyodra, úgy mond Lajos, vedd e' fegyvert. Ha forgatod királyod igazságos bosszújáért, jussanak őseid eszedbe, légy hű, légy erős, légy nemes, királyod méltónak tart, hogy magány bosszújáért szállj szembe elleniddel. Tedd magad jelesé, 's ha a' haza hívánd, ne késs. Én folytatá

pályájáról a' földre, kürtök riadoztak, készen állott már a' sereg, 's nyugtalanúl várt Diénes, ha örömét azon gondolat hogy elévűlt atyját magára hagyja, zabolázta is, vigasztalólag bíztatta még is azon kilátás, hogy meglelendi Erminiát. Az agg atya menyre feszűlt könnyel telt szemekkel tevé a' búcsúzó fiú fejére ránczos kezét. Istenünk áldjon meg! vezessen útjaidon, oltalmazzon bajban, vezessen szerencsében. Többet nem szóllhatott, de szóllott nyelve helyett könnye. Isten áldjon meg, ismételé még egyszer, 's egy csókot nyomott homlokára, légy hű, légy erős, légy nemes, mondá halkan 's kiszakasztván magát az ölelő karok közűl, eltolta magától fiát, menésre intett 's Diénes eltávozott.

Szerencsével haladt Konth a' veszélyes pályán, Johanna rendetlen 's kemény országlását megunták az olaszok, és Cavalcante Jakab 's Lalli jeladására lemondtak Johannához tartozó hűségökről, 's nyilván Lajos kórmányát kívánták. Sükeresb lőn az előmenet, midőn Durazzoi Károly serege Aquilánál elszéllyedt, 's biztosabb győzelmi remény hajnallott, midőn Miklós a' Pécsi biboros csatolta magát Konth csapatjához. Diénes égett az ütközetben, mindenkor az elsőkkel terelt magának útat, de jeleskedésre még alkalom nem mutatta

tét, 's Udinában vártak reá, de megelőzte őket Diénes. Híven 's pontosan előadá, mik történtek ekkédig, mik remélhetők, 's mitől lehet tartani. Dicsérte 's magasztalta társainak példás bajnokiságát, de magáéról szerényen hallgatott. Csak akkor midőn megpillantá Lajos hive sebét, nyilvánzá, hogy Sulmona ostromának maradványja, mellékelvén hogy hitten hiszi nem leend ez az utólsó seb királyáért 's szerette hazáért. Ekkor követtársa szinetlenűl kinyilatkoztatá, melly része van Diénesnek Sulmona megvételében, minek hallattára Lajos nagyon örvendezett, 's a' fekete zászlót mellyen szerencsétlen testvére képe festve vala, 's melly készűlete czélját hirdeté, Diénes oltalmára bízta, 's úgy haladt csapatjával, szitóji szaporításán munkálódva, nyájos kegyesen bánván mindenütt, mindenütt szívességgel fogadtaték, sőtt Nápoly megszabadítója nevével tiszteltetek. Nem gátlá haladtát Folignonál Avignon czinkszövő udvarának követje, ki őt mennyetzáró rettenetes egyházi átokkal fenyegette. Ügyem igaz, ez volt felelete, 's Nápoly engem illet. Csak Capua zárta be előtte kapuit, de mind Tarenti Lajos, mind Acciajoli hamar megfutamtattak, 's Lajos a' makacs város urā lőn, ez nyita utat a' gyűlölt Aversába. Rövid napokig mulatott itt, Johannától elhagyott Nápolyba sietett,

hol magát királyjának nevezi, 's Nethke Dömötört kormányozójának, de testvére halála eszközlőinek megbüntetését azonban gyümölcstelenűl sürgette.

Nem tágított Diénes királyjától, hű őrje vala fennséges személyének, engedett még is szíve ösztönzetinek is, minden alkonyattal végig járta Nápoly útszáit, lesve, nem tünne e' föl szerelmének bájcsillaga, nem derűlne e' örömre hű fájdalma? 's mennél szerencsétlenebb vala kémsége, annál álhatatosb lett, annál inkább nőtt reménye.

Hosszas visgálat után kiviláglék, hogy Terlizzi a' Cassino hegyi kolostorban, az Isten büntető kezétől megsujtva, eszeveszetten szenyved. Alig tudta meg ezt Diénes, a' mídőn azonnal el is szánta magát a' szörnyeteg meglátogatására, haragja a' szerencsétlennek látásánál könyörűleteségre olvadott. Terlizzi hol gyorsan, hol lassan, torzadt arczal járdogalt. Halaványarczán tettei vádlói gyanánt nagy könycsöppek folytak alá, alig csöndesűlt le, nyomton vonaglatok között kiáltozá: gyilkos! hóhér! kevés vártatva ismét homlokát verdeste, csillapúlni 's magához térni látszaték, esdeklőleg fordult illykor a' jelenlévőkhöz, 's siránkozólag kérte: öljetek meg! ah öljetek meg! lelkem tűz lész, 's megemészt! nagy bűn éget engem! — A' jó szív bűnösökben is szánja embertársát, Diénes imádva

's csudálva a' büntető egeket, elaltatá bosszúját, sőtt Terlizzi meggyógyíthatásáról szorgoskodék. Naponnan megjelent a' kolostorban, alattomban azon édes reményt táplálva, hogy ez által a' kedves nyomát meglelhetendi, feledvén azt, hogy sajátjává nem fogja tehetni. — Azonban minden fáradalma sükeretlen vala.

Lajos Nápolyt elhagyni kéntelen lett, emésztő döghalál dúlt a' környéken, 's hogy személyét bátorságba helyezze, miután Apor Istvánt legjobb vezérét kórmányozónak rendelte volna, magyarországba távozott. Ezután a' szellő változékonyságú olaszok, megbánva első ijedelmökben tett hódulásokat, zúgolódni kezdének, 's vitézeinknek kemény munkát szereztek. Illy habozások között sem mulatta el Diénes a' Gueramonte nemzetség palotáját, de benne egyedül egy elévült kapust talált, ki vágyát semmikép sem elégítette ki. Kiméllet nélkül rablott az alatt a' halál, Apor legjózanabb rendeléseit kaczagva, holtakat halmozott, éjjel nappal zúgtak a' harangok, szűntelen máglyák égtek, mind hasztalan, az anya gyermekétől, a' férj nejétől könyörület nélkül elszakasztatott, az útszákon imitt amott halvány árnyak suhongtak, a' barát barátjától búczúza, minden pillanatban kimúltát várva, tömérdek ház volt fekete keresztekkel jelelve, fegyveres cso-

portok járdaltak egymással beszéllőket elválasztani, 's épeket ollyaktól kikre már a' veszélyes ragadály hatott elszakasztani, a' hol szó nem használt, ott fegyver munkálódott, kegyetlenséget parancsolt az emberi szeretet. Minden elkedvetlenedék a' legvidámabb szívekbe életutálat települt. — Midőn illy kínzó fenyítőleg nyugodnék Nápoly és földünk nagy része fölött az Isten keze, egy csöndes alkonyattal Diénes tisztjét teljesítőleg Nápoly útszáin csatangolt. Már a' ködös fellegpályán emelkedni kezdett a' hold halaványarcza, mellynek sugárai szinte eleven rémekre hultanak. Diénes épen a' toledoi útszába akar kanyarodni, midőn csöngetyűt hall, 's papot lát az utólsó lelki vígasztalattal menni, 's előtte egy szerecsent. Diénes legott reá ismer Hasszánra, megszóllítja, de ez a' felelettel adósa marad, 's könyűket törlöngve hű szeméből halad, Diénes utánna, 's ha eddig homályos gyanú tépdelé keblét, most sinlesztő bizonyoságra derült, midőn a' pap a' Guerramonte nemzetség palotájába lép. A' kapu bézárattatik. Diénes nem hallja társainak marasztaló kérelmeit, neki bőszülten a' kapunak rohan, 's betöri azt, föl a' pompás lakba, keresztül fényes puszta szobákon, termeken, mig hangos zokogás nem állítja meg útjában, 's a' hang nem útasítja egy titkos röjtélybe.

Halállal tusakodva fekszik itt Erminia, Diénes kedves nevét kiáltva lélektelenül összerogy. — Lesujták most az érzelmek, mellyek sűrűen lepék el melyét. Utánna siettek társai, egy közkedveltért nem rettegtek a' haláltól. Apolások között magához tért, de semmi erő sem vala képes őt onnét távoztatni. Hasszán Erminia feje fölött állva elbúsúltan nyögé: harczát végezte! Lotario mester, kit magával vitt a' csoport, a' lélekjel nélkűl pihenőt, szemesebben visgálgatá, feszűlten várák ítéletét, Diénes a' kedves ajkairól csókjaival akarta szívni a' halált — ekkor hosszas hallgatást félbe szakasztva suttogá az orvos: ha tapasztalásom nem csal, úgy ez az elfásúltság, gyógyúlás jele, mert a' szúnnyadni látszó természet most munkálódik legjobban, 's ha ezt zavartatás nélkűl meglábolja, alapos remény lehet életéhez.

Bosszonkodék a' kórmányozó Diénes tette hallattára, 's csak az ifjú jeles érdemei, példa nélküli hű szerelme tartóztaták, mind a' mellett, hogy rokonja vala, hogy önalapitott törvényei szerint keményebben nem bünteté. — Erminia veszélye inkább hozzá csatolta Diénest, most tetszett ki Diénes példátlan álhatatossága, szerelmének tisztasága 's szeplőtelensége. Szorgalom, szerelem és hűség téríték vissza a' szép szenvedőt az élők közé.

Nápoly tájának légje tisztulni indúlt, naponként kevesedett a' holtak száma, népesűlni kezdettek az útszák, hálaünnepek tartattak. Örömtelt kebellel borúltak egymás nyakába a' találkozók, templomokba 's onnét kedveseik fölkeresésére siettek, úton útfélen csak vídám arczokat látott az ember, mellyek az élet örömét sugározták, egy pillanatig elfeledvén, hogy sokakat kiragadt karjaikból a' halál. Kellemes alkonyat örvendezteté a' földet, midőn Erminia Diénes karjain elősször hagyá el lakát. Édes magas ihletéstől elfogódva borúlt vezetője hű keblére — Erminia, 's menny szált egybezengő szíveikbe. Diénes öröme nem maradt zavartalan, néhány lépést alig tevének előre, midőn Erminia elszörnyedve fölkiált — 's egy sugártermet böszűlt erővel nyakon ragadja Diénest. — Átkozott rabló! kiáltozik; — 's bizonnyára föláldozza bosszújának, ha erő nem siet segedelmére. — Terlizzi volt ez, ki elmeháborgásában is megismerte Erminiát, 's üldözve fölszóllaló lelkiismérete rémeitől, támadá meg Diénest. Mióta honába visszatért Erminia férje sorsáról semmit sem hallott, se nem tudott, megértvén ezt, azonnal rendelést tőn, hogy a' királyné elhagyatott kegyencze vigyázattal fogadtassék, 's nemes érzékeny asszonyi szívességgel ápolta őt. Naponnan Terlizzi betegsége más irány-

zatot vőn. Derülöngni kezdett elmeborúja, 's néma szomorúságra változni. Megszokta volt Diénest látni, 's a' mint eleinte vonakodott tőle, úgy kezdte ezután szivelni. Andalodva pihentek szemei a' szép páron, napokig nem szóllott, csak néha néha sohajtott föl nehezen, de egy illy sohajtás többet mondott, mint hosszas szókötetek, 's ollyankor béapadt szemeit törlöngve odahagyá őket, nem dühösködött, most szelídsége fokról fokra nőtt, 's lasúdan megtudá, mit szenvedett Diénes Erminiáért, — ekkor ellágyultan melyére vonta őket. O mi vagyok én hozzátok képest, nyögé halkan; angyaljóság 's ördögármány meg nem férhetnek. Szánjatok, szánjatok, bosszút áll helyettetek az ég. Bocsáss meg Erminia hogy letiprám élted örömeit, hogy megmérgesítém korod tavaszát. Térdre hultt, csókokkal hintette el 's könnyeivel öntözte kezeit. Meglepetve az illy gyöngédségtől, lágyédesen vígasztalta Erminia, ne hogy hallgatás, vagy feddés által szánandó állapotjába való visszabukását okozza. A' mint Erminia ajkai bocsánatot hirdetének, arcza fölvidámúlt mint hosszas borulat után a' menny, 's megragadván kezeiket, egymásba fűzé. Isten! ugymond ne tekintsd az én vétkeim tengerét — tedd őket boldogokká 's eltünt.

Semmi jót sem gyanítottak ezen elrohanásból,

's azonnal nyomoztatták, de minden fáradtságot kaczagott a' sors. Néhány napok mulva, a' Gaetai halászok egy a' tengerhullámtól kivetett testet találtak. Ismerte a' nép Johanna kegyenczét, kit fölébredő lelkismérete dagályos habsirba fojtott. Erminia mint embertársát sajnállotta, annyival inkább hogy midőn salakjától tisztulni kezdett, tisztulása áldozatja leve. Végnapjaiban tett jegyzeti között találkozék kivánsága, hogy Erminia 's Diénes egyesűljenek. Midőn ezt meglelé a' szép pár, pirulat borítá el arczaikot, 's csak szívök szóllott nyelvök némúltságánál. —

Lajos hallván országában Nápoly népe szertelen daczoskodását újontan fegyvert ragadott, annyival inkább mivel Róma alakos késedelmét látta, 's ámbár Nápoly alig üdült mostoha csapásitól, de megrögzött kicsapongását és hitszegését fenyíteni még is kiszagulda. Johanna törekvésire ösztönözésére, iparkodék lerázni nyakából magyar kormányt a' kicsigázott nép, 's feledve hogy röviden ez előtt hódúla, azt kit bálványozott, 's megmentőnek kiáltoza, üldözésbe vett, magyar fegyveres nem volt biztos előttök, méreg és fegyver hasonlag munkálódának.

Ezen nem reméllett pártulás gyakran megfosztá az eggyüttlét édes örömeitől a' szerelmes párt. Mert

Diénes nem kevésbé ohajtotta a' dicsőséget, mint Erminia kezét. Nyomorúság és döghalál annyira fölolvasztá a' magyar sereget, hogy bizonyos veszedelmet kerülve cselesen 's okosan iparkodnának visszavonúlni, hosy Lajost a' történtekről tudósítsák. Nem késett az útban lévő fejedelem, válogatott híveivel előrobog. Canossa tész első akadályt dicső haladásának fölhevült ifjú vérével, megvetve halált, személyesen vívásnak ered Lajos. Diénes nemtőként mellette harczol, csudálja tetteiket az ostromlottak vezére, 's az ifjú hős királyban feledvén az ellent, midőn köveket és gerendákat gördítet a' lajtorjákon fölmászókra, elsők között látja Lajost, megrettenve kiáltozza le: félre király! nem itt helyed, hogy élted veszélyeztesd. — Királyé harczban az elsőség, viszonolja Lajos, 's erős karral elrántatik helyéből. Diénes volt ez, ki a' király felé gördűlő gerendát megpillantván, elragadja a' vész elől 's magát teszi ki paizsúl. Le is veti lábáról Diénest a' súlyos gerenda, most Lajosra kerűlt a' sor őt fölragadni, ki tetemes sérelem nélkűl maradt. Diénes! úgymond a' király, e' napot eszedbe juttatom menyekződ napján — 's a' véres munkát folytatá. Meghódult végre a' daczos város 's Lajos seregét fölosztva, Melfi városának ostromára megy maga. Szerencsés előhaladtában

csak az a' hír gátolja, hogy Gileti Miklós Aversát Pignatelli ellen gyümölcstelenül ostromolja. Kitért azért útjából 's segedelmére siet, de hasztalan, mindazát sebe sem gátolja, hanem Sorrentónál magához szóllítja István Vajdát, hogy egyült erővel törje meg Aversa konokságát. Ez úttal is új meg új alkalma volt Diénesnek neve örökítésére, Sommánál az ostromlók lajtorják hijával valának, 's minden vitézség mellett is ez vala az akadály, melly a' szerencsés kimenetet tiltá, sok támadás sükeretlen volt, 's mindenikét tetemes veszteség követte, mintha Lajos eddigleni dicsőségét gúnyolná a' végzet. A' legnagyobb tűzzel, legnagyobb elszánással vivatik egy új ostrom, előre Diénes 's Hebinger német zsoldos vállain a' romladozott bástyák szélére fölhat, kezében a' rábízott zászló, rendületlen áll mint kőszál, győzelmet kiált, kiáltása lelkesíti társait, 's a' makacs Somma hamar préda áldozatja lesz. Aversa is urának ismeri végre a' magyar fejedelmet, 's innét fénnyel siet Nápolyba. Rettegéssel és elszánással várta az otti nép, de zendűlését elnyomta.

Legszentebb tisztje lőn itt az érdemnek megadni a' jutalmat, Laczkovics Andrást Nápoly fő kapitányjának, Drugeth Miklóst Salernoi, Fra Moriale auraniai pörjölt aversai várnagyoknak hirde-

ti, Diénesnek és örököseinek gazdag adományt nyújt, 's mosolygva mondja néki, hogy a' szabad Erminiánál maga lész kérője, a' canossai nap emlékére.

Kétséget nem szenvede hogy Erminia Lajos kérelmeinek ellen nem álland, 's midőn kedves igenét mondá, Diénes boldogsága a' legmagasb fokra jutott. Lajos Gaetába vonult, harmad nap múlva hívei ünnepes egybekelésökre megjelenendő. — Díszlő fényes készületű vitézsereg, kíséré szent Januarius templomába a' nászpárt. Előérzet futja el Erminia melyét belépténél, 's inkább megdöbben, midőn az árnyékot vető gothusz oriás szobrok között egy magas fehér köpönyegbe burkolt termetet lát sompolyodni. Megállapodik az oltár előtt a' csoport, 's a' félsötétben nyilván megkülömböztethető a' nyolczszögletes kereszt. Feszűl Erminia figyelme 's hűlni kezd vére, első ifjúsága elhervadt édene villan el lelke tűkre előtt. Letérdel azonba fogadni a' papi áldást, letérdel a' vitéz Ivanita is, 's midőn a' pap a' szertartást kezdi, alig érthető tompa hangon nyögi fejét a' márvány lépcsőkre lehajtva: áldás reád Erminia! áldás napjaidra! ismerte e' hangokat Erminia, minden szem a' szóllóra fordúlt, 's a' menyasszony a' beapadt vonásokban is megismerte Guidót, 's most Diénes kérelmei

sem valának képesek arra bírni, hogy az esküt elmondja, az ünnep félbeszakasztatott.

Guido alig jelent meg a' rendnél, már szerencséje akadt magát megkülömböztethetni, egy gálya parancsot vőn az elhatalmazó rablók ellen kievezni, 's csak hamar a' tengersíkon haladott a' sok vitorlás mint ugyan annyi hattyú szárnyú hajó. Hamar találkozott alkalom harczvágya kielégitésére, egy pogány gályát látának messziről 's legott felé tartottak. Uberti Caesar a' rendtől kiküldött kórmányozó szava lelkesíte mindent, — közelb közelb vonulnak egymáshoz az árboczos házak, eleve kémszemmel visgálva a' gyönge részeket, elébb egyes nyilak süvöltöztek, azután sűrűsödtek halálos idvezletök, 's már ürűlni kezdettek a' tegzek, de a' gályák olly közel állottak egymáshoz, hogy legény legényre ragadhata fegyvert. Villogtak a' damaski vasak, győzelem biztatá a' rend vitézeit, de egy vakmerő rabló áttör az ellenhajóba, megoldja a' gályarabok lánczait, fegyvert ragadtat velök, új mészárlásra kerűl a' dolog, Uberti Caesar kezében fegyverrel, sebekkel tetézve elesik, nincs rend, egy Ivanita a' másik után hull, Guido sem állhat ellen, tetemes homlok sebet vőn 's élet nélkűl rogyott össze. Az oltalom nélkűl maradt rendgálya, fennen kérkedő rablók zsákmányja lett, 's a' vité-

zek raboká. Csak hamar hirdette a' hír Uberti Caesar és Guerramonte Guido halálát, 's Nápolyban azért gyászolák rokonjai az utóbbit. Minden becsestől megfosztatva, tengerbe süllyesztettek a' holtak, gyógyúlás alá vétettek a' sebesek gazdag váltsági reményben, ámbár jól tudták, hogy a' magas rend pénzbeli váltságot szabási szerint nem adhat, 's minden váltság, mellyet ajánlhat csak egy késből, vagy szinte rabból állhat, de tudták azt is, hogy az atyafiak gazdagon szoktak fizetni. Guidót is már nedves sírjába akarták süllyeszteni, midőn észrevevék benne az élet jeleit, súlyos rabságnak közepette is megtért az ifjú testbe a' hajdani életerő, 's miután szüléit tudosítá hollétéről, nem csak szabadságát, hanem hatalmas baráti közbenjárása által, eskétől való föloldoztatását is kinyeré, Erminia távollétében. A' szerelem szárnyain röpülve röpült honába, szenvedései díját a' hű kezével megnyerni. Lappangva mulatott Erminia hűségének alattomos kémje Nápolyban, de lesujtatott reményfokáról hallván, hogy kedvesét törhetlen atyja kényszeríté gróf Terlizzivel egybekelni, 's ennek halála után most másod menyekzőjét, szándékolná egy magyar nemessel üdleni önkényesen. Guido inkább visszatért volna rabságába minden sanyart eltűrni, mint sem hogy e' csapást szenvedte.

Hol találkozék Erminia Guidoval tudjuk, a' versenytársak barátokká lettek, de ismervén egymásnak ugyanazon tárgyért égő szerelmöket, erről nem emlékezének, nemes törekvéssel iparkodának hajlandóságokat melly imadással vala határos megmutatni kedvesöknek, 's naponként jobban jobban tartottak egymástól, némán 's állandó tisztelettel közelgeténck Erminiához, ki e' helyezetben leginkább szenvedett, nem hitt a' férjfias keblek csillapatának, minden perczben rettegett a' zaj kitörésétől. Nem hitt annak hogy nyugottnak látszó nyájasággal borultanak egymás nyakába, örökös barátságot fogadva, könyűkkel szemébe fejté ki magát Guido ollykor Diénes karjaiból, 's nehezen felsohajta: te vagy én! oh Erminia! — Kettőnk közűl csak egy birhat, — meg ismét hallgatott de keble belharczát minden vonása hirdeté. Te vagy én! viszonzá viszhangként Diénes, 's Guido a' pápai föloldozást megsemmisíteni akarta, de tilta Diénes. — Öcsém! barátom, mond az első, bízzuk a' fegyver elintézésére, ki legyen kettőnk közűl a' boldog, azonnal rendelést tevének a' párviadalra, de Diénes vén szolgája lelke aggodalmában, mindenről híven tudosítá Erminiát.

Megjelentek a' vágytársok a' verőczén, ünnepélyes csöndel szótalanúl lépdeltek elő. Némaság

bilyegezte a' perczet, melly a' rövid életet az örökös haláltól elválasztá. Erminia! kiálták egyszerre, 's elfoglalván helyöket, sebessen csapnak egymásra, Guido szántszándékkal rösten védi magát. Látja ezt Diénes 's messze veti fegyverét, 's föllázultan mondja, öngyilkossal nem harczolok. Vívj, vagy leszúrlak mond Guido, 's kardját unszolólag elébe tartja; vívj mondom, 's tettetett dühöséggel megtámadja, csattognak a' kardok, csapást csapás ér, de egy sem ejtheti le a' másikát. Már már valót gyanít Diénes a' kezdett harczjátékból, 's Guidora fontoltabban méri csapásait, 's föl is áldozza, ha Erminiát ledéren függő hajfürtözettel nem látja előrohanni, 's eltompult hangon nem hallja kiáltozni, béke! béke! közöttetek, itt keblembe van helye fegyvereiteknek, ide! ide! arányozzatok minden csapást, ha csak a' halál olthatja el vérszomjatokat.

A' vivó izmos karok lesüllyedtek, földre szögezett szemekkel, tehetlen gyerkőczékként állanak egymás átal ellenében a' vágytársak.

Legyetek testvérek mint eddig, felejtsétek el a' mit változtatni nem lehet. Mondá kegyesen Erminia.

Diénes kezét nyújtá Guido késedelmeskedék.

Guido szerelmedre kérlek nyugtass meg. Reám a' fátyol vár. Én a' világról lemondok. Isten veletek.

A' barátok, a' versenytársak egymás keblére hultanak. A' látmány fölött megindult Erminia. — Így, úgymond nyugton lépek új pályámra, béke száll velem magányomba, egymás keblén láttalak titeket nyugodni. Ez lesz vígasztalásom. Mi hárman hidjétek ismét meglátjuk egymást. Ott, hol nincsen harcz.

Nem úgy Erminia! ha kérelmimnek van hatalma, úgy kivánatom teljesíted. Diénes téged szeret, te őt viszont szereted, ritka hűsége, csüggedetlen fáradalma, szebb jutalomra méltóbbak, mint nélkülezésre. Én nem tettem érted azt, a' mit ő tőn. E' perczben minden világos előttem és nyugodt szívvel mondhatom, légy az övé. — Engem esküm bilincsel — ha hátralévő napjaimra örömet kivántok, hallgassátok meg esedezésem. Legyetek boldogok, ez Guido imádsága, 's ez ajándéka, 's szerte tépve átnyujta a' pápa föloldozását, 's elsietett.

Nagy lélek mond Diénes, 's csudálását meg nem tagadhatta, föléledt benne azon gondolat hogy meg nem hagyja magát haladtatni 's keresésére sietett, Erminia Guido megtalálásáig halasztá a' fátyol fölvételét, de hasztalan volt minden szorgalom. Diénes keblét a' harcz annyira megviselte, hogy olvashatólag látszaték arcza vonásain, hogy illy fájdalmakat

tovább ki nem állhat, hosszas hatalmas kéréseknek ellen nem szögezhetvén magát, engedve szíve sugallatának is Erminia Diénesé leve. Guido látatlan tanúja leve az ünnepnek, rózsák helyett könyűkkel áldozik, 's Nápolyból eltünt. Erminia is kedvező szelekkel érkezék új honába, miután Lajostól birtoka becsét megnyeré, soha sem volt oka lépéseit megbánni. A' szép lelkű olasz nőt csak hamar megszerette az öreg László, ki nemzetségének új sarjadékait ringathatván térdein, édes megelégedésel költözék Erminia karjain őseihez.

Néhány esztendők lefolyta után, a' szép pár Nyitra kebelezte zobori monostorhoz szarándokolt. Ott egy cella melletti kis kertben, kaponya vésésével foglalatoskodék egy halvány szerzetes, kemény rendjének szigorú szabásai szerént sirját önmunkájával készűlgete ékesíteni. A' jövevények üdvezlék őt, erre föl akart a' munkálódó állani, de lábai már nem birták, lassudan keresztbe tevé fáradt karjait, 'sirtompa hangon nyögé: memento mori! lankadozni kezd, 's ültében összerogy — sietnek segedelmére, Erminia a' haldoklóban, ki senyvektől megviselve naprol napra közelb jött a' sírhoz, 's most az indulatoktól megrázatott, reá ismer Guidora, Guido! kiált Erminia 's a' szerzetes

atya fejét a' szép melyére hajtja, kezeit kis fiacskájára áldást rebegőleg teszi, arczait a' tünelgő nap felé fordítva, még egyszer nyögi: memento mori, 's szíve nem vert többé.

BORDAL.

Bort, fiu, bort! szomju lelkem
Gondüző kehelyt ohajt.
Egy kehely bor a' kebelben
Csendre hozza tán a' zajt.
Tölts sziniglen e' pohárba
'S e' kehelybe drága lét.
Éljen a' hon és szabadság!
Zengd, kehely! dicső nevét.

Érzem, a' bor jó varázsnok,
Kedvüditő e' pohár.
Üssük öszve! vesszen! a' ki
Észsugárt sötétbe zár!
Vesszen! a' ki nem barátunk
'S oltja keblünk szent tüzét,
Barna lelkét száz kinok közt
Vész, vihar tiporja szét.

Bort, fiu, még! szomju lelkem
Vágy, ohajt és lángol, ég.
Éljen! a' ki fényt derenget,
Hol korány nem érte még
Éljen! a' ki tiszta szivét
Hordja mindig hü szaván
'S a' Magyarnak szebb jövendőt,
Boldogabb jelent kiván.

Három istenit halandót:
Kék szem, a' bor és a' lant.
Nélkülök halál az élet,
'S nincs vigalmunk itt alant.
Éljen a' bor és a' kék szem!
Éljen! a' ki lanthoz ért,
Kétszer éljen a' magyar hölgy,
A' ki gyul a' dalnokért.

Bort, fiu! mig szomjú lelkem
Gondüző kehelyt ohajt.
Hon! borodnak dus özönje
Csendre hozza tán a' zajt.
Emmit a' sors elragadta,
Néma gyászba dült a' lant.
Bort iszom hát, még sötétbe
Nem rekeszt a' siri hant.

HAMVAI.

A' HITSZEGŐ

(Ballada.)

Ugrós magyart vigan járnak
A' várteremben,
Kedvre unszolást nem várnak
A' menyekzetben.

Pezsgő kelyhek kerengenek,
Az öröm hevül,
Ifjak, hölgyek mind lejtenek,
Veszteg egy sem ül.

Vig örömzaj messze hallik,
Fény és ragyogzás
Völgy' éjébe lecsillamlik,
Mint egy égnyilás.

És fáradva egy ősz dalnok
Hág a' várba fel;
Nagy szakállal, 's mint kórbajnok
Görbén lépdegel.

Feljut a' vár' ajtajáig
'S nézvén bé felé:
Kis-Idától Nagy-Idáig
Foly a' sárga lé.

Mord alakját észrevészi
Most a' vőlegény,
És hozzá e' kérést tészi:
»Jöszte bé szegény!

Hárfázzál 's dudolj mellette
Nékünk egyet, és
Majd áldomásod érette
Lészen nem kevés.«

Az agg dalnok igy viszonoz:
»Hagyj békét nekem!
Vőlegénynek csak bút okoz
Zordon énekem.

Hárfám a' csudák' csudája:
Varázs eröben:
Egy síron nött jáhorfája,
A' temetöben.

Én ott e' jáhort levágtam
A' minap, 's hogy azt
Ezen hárfának csináltam,
Hallat csak panaszt.

És akármit kezdek rajta,
Mindig egyre megy
Minden dalás 's bár mi fajta,
Hangja mindig egy.«

»Halljuk, halljuk azt a' csudás
Hárfazengzetet!
Melly szerinted komor dudás!
Felmul képzetet.«

Igy mindnyájan — és feszülve
Várják a' csudát;
'S ő a' hölgyel szembe ülve
Elkezdé dalát:

»Ó függeszd fel futásokban
Gyöngy hölgy álmidat!
'S tejjel mézzel folyásokban
Héj óráidat!

Emlékezzél te vigadó!
Bus temetőre,
'S ott föld' méhében porhadó
Hiv szeretőre!

Ott fekszik ő, rideg magány
Borong hantjain,
'S lelke fanyalg most is pogány
Szívbánatjain.

Ah jusson eszedbe, hogy te
Esküvél neki
Hiv szerelmet, 's hited szegte
M:nt végezte ki!

Most tudd ha esküvéd: élve
Halva léssz övé,
Ez esküd legyen betelve,
A' sors ugy szövé.

Az öröm, gyönyör, boldogság,
Hivség jutalma;
Hivtelenség és álnokság
Nem nyer illyet ma.

Nem derül hát reád öröm
Uj mátkád' ölén,
Hitszegésed' bére üröm;
Ezért jöttem én!

Hitszegésed' bündijjaúl,
A' menyekzödben
Halj meg tehát, és például
Légy jövendöben.«

Alig éneklé el e dalt,
Bübáj neszére
A' kecses nö már szörnyet halt,
Kapván szivére.

Lárma támad jajsirással,
'S im' az ősz eltünt,
Mihólyt a' rejtély dallással
Gyász hangja megszünt.

Torrá vált a' menyekző,
És a' hölgy nem él.
Volt kedvesével fekszik ő;
'S zárja egy fedél.

HARSÁNYI.

B é l a.

Szótalan ereszkedék karos székébe az öreg Szegfi, komoly redős homloka, földre meredt szemei, bokrosan füstölgő pipája, 's mintha valamit határozott volna megegyező igenre hajlongó feje nagyot valamit hagyának sejdítni. — Paff — — — 's a' kis Béla, ki egy ablaknál álló asztalka mellett a' besurranó irigy szél által megzavart hadiseregének felforgatott sorait szinte ujra rendelgeté, nyakontörött füstölgő pipát tart atyja elébe. Semmi, mond az öreg és csenget; Sándor és Lajos jőjjenek be. Egy szolga teljesíté a' parancsot. Fijam! igy szóllítja Sándort öregebb fiját, ki mintegy 18 évű lehetett, múlik az idő, hát ha jövendődről értekeznénk, én téged katonának szántalak; ha észrevételem nem hibás, kedved akaratommal nem ellenkezik — — — tested izmos, lelked jó, természeted? — — — vajha nagyobb ne rejtsen, mint kivánnám! rettegnék, valóban aggódnám sorsodon, ha ezredes nagybátyád minap nem igérte volna felőled minden tekintetben gondoskodni. Magadra vigyázz, szükségtelen hevedet mérsékeld, — de hiszem ezredesednél

rövid porázon szoktak ifjonczai lenni. — Készülj, felőled már végeztem vele, 's igy rövid idő mulva elmehetsz.

Ez intést, mintha neki szóllott volna, örömsugárzó szemekkel hallgatá atyja térdei között a' kis Béla, 's homlokáról fodros szőke haja hosszú fürtjeit ketté simitván, nem de apám én is katona leszek? lásd, ott áll seregem — az asztalkára mutatván. — — Nem fijam, te pap léssz, haldokló anyád kívánsága ez, illik teljesítnünk csak azért is, mert éltével adózék tiedért; — kedvesem! igy nyöge ő, midőn a' megváltó sápadt halálnak jégkeblére szoritni a' szenvedőt, mármár kifejlének fonyadt karjai, földi tudomány részemre segélyt imár nem teremt, — int a' halál, nyilik az ég, ró'sakoszorús angyali sereg menyei ének bájharmóniája között készül fejemre tűzni a' halhatlanság viruló koszorúját, itt az elváló ponton, hol minden szó drága, sirom szélén kérlek: e' gyermeket, kinek éltével lenni szűnöm én, szenteld istennek, — — köny reszkete bágyadt szemében, még egyet sohajta, 's el- örökre elaludt! könybe lábadának a' gyermek szemei, 's nem hallgatván az elhatározást, mellynél fogva Lajos mezei gazdának neveltetik, érzékeny piszegések között sompolyodék az asztalka mellé, holott katonáit várostrom készületben hagyá-el imént, so-

káig legelteté rajtok könyben úszó szemeit, még egyszer végig nézé az egyenes sorokat, és mintha — Napoleon Fontanebleaunál — búcsúznék magában eltakará szemeit. „Nem kelletek többé jó katonák! így szóll végre, én pap leszek! — könyei bövebben szakadának, 's öszvesepervén a' sereget az inasnak ajándékozá.

Sándor ezredéhez elutazott. Lajos atyja mellett a' jószágban fáradozék. Béla! neki talánot kell ölteni, bátor e' kinézést kedvváltozása, katonáitól olly érzékeny megválása, sőt egész belső alkatása kevesé igazolák; — de vidorabb is vala ő, midőn katonáinak a' réz-sipon várostromot harsogtata, mint most, midőn két égő kis viasz gyertya mellett misézget, sőt ollykor nehány elszórt katonákra akadván, örömmel állingatá őket ismét sorba, 's kedvesebb multjából édes képek tolongának ártatlan emlékébe, csak hamar elsepré a' katonákat, mert az ollyan játék papot nem illet, gondolá, de atyjának ollykor még is megvallá, hogy azokkal jobban mulatá magát.

Béla hetedik évét számolá kis éltének, midőn az atyai czélszeréntes nevelés a' városban a' Pater Priorra, egy valódi szerzetes öregre bizaték, kinek felvigyázása alatt a' monostorban lakván oskoláit is járá. A' monostori szent folyosók neki tetszé

nek, mert egy tekintettel mindent benyelni kívánó szemei sokat valósulva találának itt, mik honn csak eleven képzeletében homálylának, 's órákat tölte a' néma falakon külömbféle történeteket ábrázoló festések szemléltében, de gyönyörködtetőbb darabjai még is inkább azok maradának, mellyek csatát, ostromot tárgyalának. Mi édes vala neki itt kisded éveiről álmodozni?! — — — ollykor hangosan mondogatván leczkéjét a' folyosón, Kapisztrán képe előtt elnémula, 's ama nagy Hunyadynk barátjának bámulásába merülvén, nem győzé magában elégé dicsérni a' barát-vitézt.

Testvéri bizalommal, mint ártatlan szokott, ragaszkodék Béla emberfeleihez, mert ő igazán jó lévén, rosznak senkit nem tarta; ártatlanságában elkövetett nemes cselekedetei, de mellyeket őszinte ő nem ismervén semmi érdemmel öszvekötni nem tuda, szép lelke tanúji valának. Ró'sás élte 15dik tavaszát számolá, midőn egy levél Sándor testvére halálát jelenté. Tiszttársával öszvekapott, kettős viadal végzé a' pört, 's halál, melly a' kapott veszélyes sebre hamar következék. — Sándort, mint villám lelkével inkább egyező testvért a' szó legszorosb értelmében szereté az érzékeny ifju, a' legszentebb vonszódás forró könyekké olvasztá érzelmeit, 's gyakori sohajokkal áldozék a' szomorú

történetnek; a' gyászos emlék fejlődő szivének fogékony mélyében szenvedélyes gondolatokat szülvén, lényet uj időszakba lépteté; most hága ő azon létpontba, mellyben lelkünk bölcső álmaiból ébredvén, hasonlítni kezd, ísmerős boldog körét szükelvén, tágasb sphérába kerengni való vágytól elragadtatik, szárnyra kél, 's nem ismért világban idealis boldogság után kapdos; de Béla azért jó vala, 's reá amaz igazságok csak szebb értelemben illének. Kevés komolyság, melly neveltetésével nem ellenkezék; különös virág-szeretet, melly unalomig csendes falai között édes szenvedélyé kezde válni, 's ollykor magányos andalgás valának, mik az öreg Prior szemeit el nem kerűlheték; de hiszen az ifju láng csilapitását ő önszorgalmának tulajdonítá, 's örvendezék illy szépen közelíthetni a' czélhoz.

Béla most az ékesszóllás mesterségét halgatá. E' tudománnyal gyönyörű tér nyilék-meg előtte; — röpűlt a' fellengző lélek, 's a' klassikus hajdanti világ kies mezején dús bokrokban lappangó virányokat járatlan rejtélyikben szorgalommal felkeresvén, szép nyalábokkal rakva tére-meg a' pályáról; — az elválás alkalmával, melly a' tisztelt tanitó — 's szeretett tanitványoknak egy igen is érzékeny pillanat vala, hálát buzogva ömledezék szép lelke elváló beszédjében, melly Curtius azon helye után

vala dolgozva, hol a' világhódító Sándor többre becsüli atyjánál tanitóját, mert amaz csak életet adott ugymond, ez pedig élni tanitott.

Szikrázo szemekkel álla-meg a' heves ifju az útszán, melly a' tudományok nagy épületje előtt elviszen, keble egy világhoz hasonlita, mellyben csupa érzés, édes zavar uralkodik: egy kis leányt láta itt, szép alak ugymond, 's hosszasan rajta felejté szemeit, 's meg nem álhatá a' kis lélek lakja után társától nem tudakozódni. Utjában tudtán kivül a' kis leányal tépelődék, picziny lábai, mellyek a' lépést olly serényen aprózak, neki szerfelett tetszének. Fáradtan ereszkedék szobájában egy székre, mintha nagy útról érkezett volna meg, 's kedvetlenül bámula egy szegletbe, most juta csak eszébe, hogy a' piruló kis ártatlanságot egikék kalapka védé a' napsugárok ellen, 's mi bizalmas nyájassággal pillogának barátnéjára csupa életet sugárzó kék szemei, szokatlan érzelmektől feszengő kebelében édesen reszketének azon bájos hangok, mellyek kis szájából ugy olvadozának, mint a' szagos völgy távol ölén érzelgő pásztor sipharmóniája, mellyet a' hűs zephir halk szárnyain emel.

E' volt Bélának hasonló tárgy felett első andalgása. Láng képzete keletnek jászminbokrait kertosztályába teremté, illatos árnyok alá azt, kit szá-

ja imár nevezni sem tuda, de szivében az első pilanat nefelejtsekkel koszorúzá emlékét. Elvarázsolt lelke kedves egyetlenét ellentálhatlan követé, keze bátran de tudtán kivűl utánozá remek képe mássát, 's mint a' hüledező pásztorleány szeretett pásztora fövenybe kapart képét, az elragadtatott ifju édes meglepve bámula önmunkáját, de egyszersmind báj világától, mellyben kevés pillanati édeniek valának, mint kis halé tiszta folyam' halkan simuló habjaiban, hirtelen fosztá-meg egy gondolat; — — mert az atyai név szent, 's egy haldokló anya kivánságát csak gondolattal sérteni, szentségtörés vala előtte. — Isten! ellágyulva sohajt, két kezét ádáz érzelmektől feszített melyére szorítva, mintha azt repedéstől óvni kivánná, és nyugtalanabbúl mint valaha elhagyá szobáját, fris levegőre kisietvén.

A' város délnyugotti szélén hegyecskének mondhatni olly nagy vala a' domb, mellyről magas jegenyék között homájlék a' vén monostor kettős keresztű rezes tornyával, egy pár század fergetegi viharkodának ha igaz a' monda, felette; sűrű szilvás, majd terebély körösök tartának hűst körűlte a' várasi népnek, melly csoportosan tódula ünnepenként a' barátok erdejébe magát mulatni, — innét tovább puha-szálas rét simula el szélesen, mellynek vigzöld egyszerűségét sebes csavargásokkal vál-

tá-fel az ott elrohano sebes folyam, szomorú fűzek tekingeténck a' viz tiszta tükrébe itt a' partról, játszi habölelések között emelkedék tovább egy kisded sziget, közepette mulató kastély, félre a' sűrűben vad ró'sabokrok rejték tüskés keblekbe az együgyü remetelakot, melly Béla legkedvesb helye vala, miolta testvére önheveskedés áldozat leve, most pedig még egyszer olly becses lett előtte a' fakéregfedelű gunyhó, mi időtől vig nem lehetvén társaságoktól idegenykedék; — ide, ez alacsony hajlék csendes körébe, e' halgatásnak szentelt egyszerű kápolnába, mellynek egy fakeresztke vala minden éke, ide e' néma magányba rejté sokszor ő magát; térdre hulva könyben úszó szemei esengve függének a' Megváltón; majd tágulván szorongó kebele, felemelkedett lélekkel 's kitárott karokkal ostromlá az egeket, de miért?! — — — azt ő maga sem tudá. Több izben lelé a' Pater Prior, ki nevendékjét mindenütt szemmel tartá, illy buzgó helyhezetben Bélát, 's mit érze őszinte és csak Istenében szerelmes lelke?! — — — tisztes képe, mellyen idő és ordó nyomai mély barázdákban mutatkozának, egy megdicsőültéhez hasonlíta, szemeiben az öröm szelid könyei tündöklének, 's mint egy szent lélekkel telve rohanék az ifju nyakába, reszkető kezeit a' feszület felé terjesztvén, ajtatos buzgó-

sággal rebege háladó könyörgést az egeknek, mellyek fáradozási után — a' mint gondolá — gyönyörű virágot nevelendnek a' Mindenható oltárának. — Hasonló meglepések adának czélt Béla könyörgéseinek, 's nem valának ezek többé annyira szorongatók; nyugodt elszánással imádá sorsa elrendelőjét, — 's midőn a' szigeti magány keresztkéjétől téli hideg tiltá, szobájában buzgólkodék, készítvén magát a' nagy czélra — mellyet önkényje nem választa. —

Egy hosszas tél után, mellynek unalmai Bélának a' legkeservesbek valának, kifejlett végre a' kikelet, zöld gyep boritá a' téreket, Flóra koszorújában kék ibolyák szemérmeskedének, a' hűs ligetek philomela szivemelő keserveit édesen reszketteték, — kies völgyek puha téreit nyájas enyelgéssel suhongák végig a' ró'safonadékos kegyek. — A' természetnek legnagyobb barátja az ifju ártatlan kebel, — Béla magán kivűl vala az ujra éledt sziget virágos ölében, 's a' szomorú fűzeken ugráló madarkák énekzsibongásait elragadtatással hallgatá érzelgő hangokra fakadván maga is gyakorta.

Pünkösd vala 's a' szent Lélek napját ülő várasi nép ujongva csődüle a' barátok erdejébe, hol illyenkor ünnepi játékit tartani szokta; itt hinta röpült, ott muzsika zengett, örömrikkantás, víg

tapsok között tánczolának a' legények, sarkantyú pengések után fiók szarvasként forgának az ünnepre öltözött büszke menyecskék 's vidor leánykák; itt felserdült ifjak versenyezének, 's szilaj lárma között emelék izmos nyerteseket magasra nyert koszorújával; amott nevendék hajadonok cziczázának, mind ezt fűben heveredten szemlélék az öreg apák, 's tele poharak mellett vigan emlékezének lehunyt fiatal éveikre; — az alatt a' mozsarak durrogva tisztelkedének az erdő szélen, 's a' kiváncsi gyermekek hahotázva dobálák a' felkavargó füstöt kalapjaikkal; — majd hintón, 's gyalog sétálának az úri vendégek, majd csolnakokra kelvén a' szigetbe evezének. — Béla is meglátogatá a' szeretett szigetet, szivében öröm lángolt, keble repedni készült, — egyedül bolyongá öszve a' sziget sürüjét, végre remete lakjába tére-be; — de alig állapodék-meg, midőn éles sikoltás, minőt nagy veszély, vagy kétségbeesés szokott adni szánkba, riasztá ki biztos magányából; első pillanatja a' túl-partra esék, melly nyögni látszott népterhe alatt, — második egy éltes aszonyra, ki mintegy tizenöt lépést hozzája a' parton kétségbeesve tördelé kezeit, majd a' vízre mutatván segédért reménykedék; — felső ruháját eldobni, 's a' habok közé ugrani egy pillanat munkája vala, — rejteni készüle szép martalékját a'

sebes folyam, midőn Béla — vizek isteneként — ott terme, 's csuda erővel emele egy karjával egy elhalt leányt, a' másikkal majd erőhanyatlásig viaskodék a' gyilkos habok ellen, — csolnok röpül most 's az ifjut terhével befogadja. Lángoló arczal, — mint hajdant Róma vezére tengeri hadak kormányán — áll a' szabaditó, váltva csurgó ruháját 's a' halál vizes karjai közül kiragadott liliomot szemlélve, mintha most fontolgatná szörnyű vakmerőségét. Partra emeltetik a' szépség, ki mint béke-angyal, megyfa ágat tart kezében. Béla, ki mind eddig gondolatit rendben szedni képtelen vala, most látá csak, kiért küzde halállal. — Azomban orvos érkezik, 's hosszas fáradozás után felveté végre bágyadt szemeit a' szép Róza — 's elbocsájtá a' szorosan tartott zöld ágat, mellyről gyümölcsöt akarván tépni, leszakad a' part, 's ő a' mély folyam árjába. — A' jó anya, ki eddig vigasztalhatlan vala, most örömkitörésében magát feledve borúl nyakába Bélának, 's érzékeny könnyeivel áztatá az elpirult ifjut, mert érzelmeit csak egy szóval sem tudá magyarázni, — Béla égig magasztaltaték tette miatt, de némellyek szorosb észrevételeket is ejtének vakmerősége felől, ő pedig áldá gondatlanságát, melly nélkűl Róza — szíve egyetlene — azon drága melyképnek dicső eredetije nem élne. — Ró-

zának, ki ruhája által a' viz szinén tartatván az ijedtségen kivűl semmi kárt nem szenvede, nyugalomra vala szüksége, a' folyamon által tetetvén kocsiba 's haza vitetett. Caesar győzedelme, 's fényes triumphja álom volt Béla érzelmeihez képest; — lihegve dült ágyába, mert erejéhez mérve nagy munkát végzett.

Nehány nap mulva tavaszába lépe ismét a' bimbó Róza, 's első alkalommal anyja kiséretében Bélához siete. A' meglepett ifju hasonló vala az elpiruló ártatlan leánykához, ki első szerelmi csókján kapatott, 's gyönyörű vétkét nem képes védni; némán halgatá a' rövid de szivmélyből csergedező hálaömlengést, 's csak néhány percz mulva rebeghete néhány szavakat, — egyedűl maradván zajos örömmel rohanék tisztelt Alajosa szent képe elébe, de miért!? — — — majd hálát zengni, majd letiport virágként a' vizparton ájulva szenderegni látá Rózát! 's szivforralmában érette könyörge.

Sietve mulának azomban a' napok, 's Bélát mindenike közelébb vivé az elhatározó pillanathoz. Végre ütött az óra, megelégedés sugárzott az öreg Szegfi szemeiből; a' nagy lépés megesett, 's Bélát szentségnek komoly disze ékesité.

Szegfi Béla Jernyei Károlyhoz.

Már megesett, édes Károlyom! másfélhete, 's én testben, lélekben az előtt járok, kinek eredeti fény köritett thrónja megett fűzi rózsa koszorúját a' piros hajnal, 's szent zsámolyánál áldozik-el a' ragyogó nap, kinek szemeiben ezred multak 's század jövendök egy pontjelenbe olvadnak. Édes Károly! ám te is fijú vagy, ismered ama kötelességeket, mellyek minden jó fiú szivében szentek. Érzem, mivel tartozám egy halálért, mellynek közbevetlen, de vallyon szándékból e? mert kitudaklá, ha akarom e azon feltétel alatt kostolni az életet? oka lettem; — a' haldoklónak, — nyugodjon békével — kivánságára olly jussokról mondék-le, mellyek ég-föld törvénye szerént tulajdonim valának, — a' lépést, mellyet előmbe idegen kény szabott, megtettem, — avagy vétekért, mellyet a' természet zabolátlan kényje mivelt, nagyobb 's szebb áldozatot vihettem e anyám dicsőült lelkének engesztelésére? — én nem hiszem — Légy boldog.

Ugyan az ugyan ahoz.

Tilos után nyúlunk, 's a' mi nincs, azt égve kivánjuk; — — 's talán nem igaz? — — — A' na-

pokban sétálni valánk, — ez sem kedvtöltésből esik itt, törvények parancsolják, 's a' fiúnak puszta egyszerű köntösébe kell magát kitenni legcsikorgóbb idő viszontagságainak, — 's gondold! Rózával találkozám, most is ég ugyan pirultában képem, de az esés még is kedves marad előttem mind örökre. Előtte való nap az eső szüntelen esék, éjre kitisztulván kemény fagy kerekedék, 's reggelre ugy kisimitá az utszát, mintha üveggel lett volna boritva. Róza anyjával — messziről felismerém őket, — reánk szemközt templomba méne; nyájas mosolyal fidvözlének mindketten, 's én a' mint kalapomhoz nyulnék, egy elhibázott lépés hanyathomlok teríte a' földre, — Róza elsikoltá magát — homlokom vérzeni kezde, 's zavaromban észre sem vevém, midőn fejér zsebbelijével fejemet beköté, esdekve kére az ijedés miatt remegő leányka, — mintha ő szenvedett volna, — a' visszatérésre, engedék kérelmének, anyja pedig szorosan lelkemre köté a' további vigyázatot.

Csak a' bőr vala felkarczolva, 's néhány nap mulva alig látszék a' sértés helye. Nem képzelheted édes Jernyeim! milly kedves vala nekem azon esés. A' zsebbelit vissza kellett küldenem, vércsöppesen ugy mint homlokomat borítá, 's a' leánynak, ki érette küldetett, parancsolatjában vala, ha

igazán veszély kivül volnék e! alattomban kikémlelni, de a' hivtelen, aszonya titkát elárulá, 's én tökélyesen értesítve valék egy betűig a' felől, minek titokban kell vala történnie. Mit itélsz ezen esetről Károly?! igazán megvallom, — mert legkissebb titkot barátságsértésnek tartok, — valahányszor eszembe ötlik, elhülök, mintha a' pontban történnék, arczomot, mintha láng terűlne-el, rajta égni érzem, szivem lázadtában reszkető dobbanások között szorong, különös igen különös gyönyörű képek, édes gondolatok, mellyeket nevezni sem tudok, sem merek, tüneglenek elmémben, keblem pattanásig tele van, 's még is hijányt érzek, dolgomat — különös de igaz — olly sietve teszem, mintha valakit várnék, kinek jöttével végzettnek kell lennie; — 's mind ennek legközelébbi oka az esés azon esés, melly előttem örökké kedves, nevezetes marad, mert — — — Róza véresen kéreté kendőjét vissza; be kész volnék igy máskor is elesni! történnék bár nagyobb fő karczolással. Nevetsz ugy e? ám tessék, de nekem a' dolog olly nevetségesnek épen nem látszik, egyéb iránt hiszem majd tudósítlak. Isten veled!

Ugyan az ugyan ahoz.

Rettentő csapás! — — — az atyám meghalt, — — szegény atyám! — — mi gyenge szer az életvirág! egy pillanat, 's örökre oda a' remekmív. Sirnék, de tudok e? — e' szomorú jelennek reménytelen gyásza olly hatalmas lőn meglepett valómon, hogy képtelen fájdalmimat enyhitni könyeket sem önthetek. Itt állok tapasztalatlan én gyámol nélkül egyedűl, mint afrika sivatagjában magányos vándor. Sajnálj, mert ha valaki, én bizonnyára érdemlem szánakodásodat. De — — — nem ez e az ut, mellyen kiindult, 's halad szüntelen a' természet? virágot hajt a' fa, 's gyümölcsözik, — léte zsengéjében szorosan kapazkodik az ághoz a' még zöld gyümölcs, 's alig érleli meg a' nyár, alá zuhanik a' piros alma. Ez a' természetben mindennek képe, kevés változással a' nemesb teremtményé is; csak hogy itt a' munka fontosabb lévén, halkabban halad; — egy élettavasz hosszabb a' virágos kikeletnél, 's több közértelmű nyarak egyesülnek képelni az élet nyarát, — külömben egyszerü szinte 's éretlen alma az ember élete hajnalán, külső, később belső tökélyei fejlődnek bizonyos pontig, 's midőn élet delére hágott a' teremtmény, kevésé megáll, mintha munkáját szemlélné a' természet, de

egyszersmind erőt kivánna szerezni, annak mit hosszú idő alatt nagy szorgalommal épite, egy leheletteli leronthatására; — és igy minden csak azért lett, hogy ismét elenyésszék. — De még sem! te mennyei láng, istenség dicső szikrája, emberiség szebb 's nemesb része, halhatatlan lélek! győzve halált, enyészetet égi méltóságba emelkedsz poron felül az eredeti fényhez, visszahagyván azt, mi mulandó; — sőt földi részed is élni fog, jóllehet csak alaprészeiben, mert uj törvények szerint felbontatik a' mestermű, 's a' nagy természet teremtő keblében különböző alakot öltve teljesitik elvei az alkotó erőnek gazdálkodó kinézéseit. Nem szomorkodom tehát atyám! hunytodon, mert életbe léptél ismét, hol ugyan azon természet földfeletti törvényei uralkodnak. Ne csudáld édes Jernyeim, hogy az éretlen gyermekből érettebb kor beszél, higyj nekem: talentomot mindenütt találhatni, — és azt parlagon hagyni, — mint közönségesen történik — vétkes nyugalom, sőt kárhozatos henyeség, kifejlődését pedig előmozdítni, az ifju tűz szerény lángját gyámítni, 's a' gyenge kornak érettebb tekintetet adni, nem csak nem találom tilosnak, sőt dícséretesnek tartom; higyje bár valaki, hogy egy ifjúnak idején felül — csak vakmerően ne — emelked-

ni tiltva légyen, vele én nem tartok. Irj minél előbb, 's légy boldog.

Ugyan az ugyan ahoz.

Barátom! olly kemény tél van nálunk ekkorig, mintha az éjszaki póluson élnénk; alig ha földtekénk egyet nem biczenék, 's tengelye hozzánk közelebb nem esék, e' pillanatban is, midőn neked e' sorokat irom, annyira havazik, mintha az égi tartományok minden havokat mostanra tartogatták volna, — bömbölve csatázik magas házunk tetejével az északi szél, sürűen csapkodja félfagyott hópelyhekkel a' recsegő ablakokat, 's olly dühösen orditozik felettünk, mintha eget földet hegyünkbe kivánná röpintni. — Valyon nyugodtabb e' kebelem?! — Jernyei! irtózom mondani e' szót, de igaz, — — én szeretek — Róza! Szederjesi Róza a' kedves tárgy, kiért rég — gyanitám de nem hittem 's most tudom — hevülök. Tudom, jól tudom, mi szó lebbenék ki ajkamon, de — — — emlékezhetsz, első hevemben miként rajzolám melyképét mostani legdrágább kincsemet! mint vetettem meg már akkor világoknál becsesb éltéért a' hitetlen habok tekergős mélyében rejtező halált, de az ártatlan tudatlanság nem lele ekkor még nevet érzelmemnek; —

jóság, emberi kötelesség, legfeljebb szánakodás szülte vonzalom vala az akkor 's most — — a' lappangó szikra mint viz-gőz, minél tovább tartatik fojtva, erőszakosban dúl, 's fogháza vasromjain készit végre magának utat a' szabadba, ethnaként lángol, — — — de ugyan nem megvetendőbb vagyok e a' durvánál, ki vad könyörületességből tehetetlen atyja őszkoponyáját öszvezúzza, ha őt vizek áldozatjává hagyom? avagy ki kárhoztathat azért, hogy vérző fejem bekötésére kedvező végzésem őt rendelé? vétkem e, hogy ezek igy történtek? hogy érzelmem gyengéd szunyadtából felébresztették? de hiszem: tudatlan meri tagadni, hogy a' természet szerelem által él. Az alkotó szeret, 's az alkotmányban — az emberben — kárhozatos légyen az érzés, melly létében alapitatik? 's melly az egész mindenséget élteti? ha ha ha! — — Azonban távol vagyon tőlem csak gondolattal is érinteni az önkényvezérelteket, mert szabadságában áll' az embernek terhet magára válalni, — de valjon határozhat e ön élte felett az ember? vagy talán erejénél többet merni is vétek? a' reá kénytetett sulyt pedig hiszem mindenki leteheti; erről mindazáltal légyen elég.

Hej barátom! nagy erőszakot szenvedek én, a' jó ég tudja, mi lész belőlem; de már Isten neki,

az első lépés meg van, 's visszalépésre módot keresni sem akarok. A' mult kedden sétálni valék, — természetesen Róza házok felé, mert csak a' falakat, mellyek őt rejtik, látni, bizonyos édességet szűl nekem; — egész kikelet viríta egy ablakban, 's ő a' szép Róza, mint a' hold felhök közűl, édest mosolyga felém a' holnapos rózsák közűl; — mind a' mit e' pontban érezék, arczomon lángola, lábaihoz borulni, 's édes-kinos titkommal őt kínozni lett volna kedvem! — — — anyám! ó mit véte szerencsétlen fijad?! de hiszem ő ezt nem gyanitá — — Fájdalom 's bosszú váltogaták fel egymást kebelemben, 's kedvetlen pillantokkal méregetém az egeket. Mint átlás égterhe alatt, nyögve vetém magam egy székre, midőn haza érék, unott ablakomból az általellent egekig meredő bércz-csúcson elszórott magányos fákra bámulván ábrándozásimnak szabad utat engedék, — egy gondolat villanék eszembe, 's azonnal toll reszkete jobbomban, — ész, sors, ruha, szemérem, környülmények zajlongva kelének ki a' vakmerőség ellen, riadva futa vissza minden vérem szívforrásába, de az égő szerelem rózsaleple elfede mindent, 's én — minthogy tudod, itt sokan látják azt is, mi nincs, — rettegve elkészitém a' levelet, 's egy tallérral megbizott cselédnek adám, — ő elfogadá,

mosolyga, és halgata. — — — Mi lész ebből Jernyei! Isten veled.

Ugyan az ugyan ahoz.

„Én tüzet gerjesztek a' bolond szivében, hogy „ez általa megbüntettessék, a' bölcs életét pedig „a' legszebb örömekkel jutalmazom.“ — Venusz Daphniszban. — Szép mondás! de kevesbé vigasztal, mint gondolod; mert erős igen erős bölcs lenni ott, hol a' szív sinlik és pedig egy jobb reménynek még csillamjától is fosztva. „Lassan mennek messzire,“ ah te jég keblű! kitetszik milly üres légyen szived, — — — forró érzetimet hideg példabeszédekkel fogadni! — — avagy azt gondolod? — — — de minek érzéketlenre szavakat veszítni? maradj magadnak te jég keblű barát.

Jernyei Károly Szegfi Bélának.

Béla, Béla!! nagyon elvadita sorsod, valóban féltni kezdelek; — — kevesé ismersz te engem, ha hiheted, hogy valaki szivesebb részt vesz bajaidban nálamnál, — tudnád csak, menyire vérzik miattad jégkeblű barátod szíve! — — talán nem meglátogattam volna azolta Berlinnek fényes aka-

demiáját? nem jártam volna e rendre Jéna auditoriumait? tán nem gyönyörködtem volna Göttinga fölséges tudományiban, csudálva halgatván a' nyilt tudományú tanitókat, kiknek czéljok alapos tudományokkal legvilágosban megismertetni tanitványaikat? ha sorsod miatt nem féltenélek, — mert hiddmeg a' barátság közösé tesz bánatot örömet. Sajnállak igen, hogy magad anyira epeszted, 's levelem vigasztaló malasztjából búmérget szívsz. Hiszem, a' szerelmesek akkor búsulnak, midőn szerelmök egére fellegek vonulnak, — neked a' jövendő édes reményei legszebben virúlnak: leveledet elfogadá, — élte mentője eránt hiszed: Róza érzéketlen lehet? — — — de ha lenne is, nem javall okoságod jobb részt választani? — ha győztes lész, örvendeni fogsz, hogy helytelen bánatnak nem engedél; de ellenkező esetben sem fogsz az időből kimaradni. Légy Hollandus, ki nyájasan, édesen szeret, ne kövesd a' kétségbeeső Olaszt, a' jajveszékelő Spanyolt. Ha tudnád az életet használni, fölséges gyönyörökben részesűlhetnél, mert mi hat fölségesben a' lélekre, édesben a' szívre, mint a' boldog reményel páros, szép jövendőket igérő első szerelem tiszta sugárja? barátom! a' szerelem rózsája félnyiltában legkellemetesb; — — azért siess élni, 's ne csináld önkényt zordoná napjaidat. Egyéb

áránt nem teszem fel, hogy lehetetlenségek forogjanak eszedben, ha igy — — — sajnálni tudlak, de segitni képtelen barátod. Légy boldog.

Szegfi Béla Jernyei Károlyhoz.

„Élte mentője eránt érzéketlen nem lész.“ Károly! igazod lehet; halld csak, de röviden, mert nem sokára csengetnek, 's nekem olvasóra kell mennem. Néhány nap olta kellemetes tavaszi meleg idő járván, mindent új életre hoza. Társaimnak fris levegőt szívni kedvek kerekedvén, mindnyájan a' szabadba kisieténk; tudod minő a' fiatal ember! csak alkalom kivántatik, 's azonnal gyermek éveibe röpül vissza, — társaim is távol lévén a' város zajjától a' nyugodt völgy térén vigan dobálák egymást labdával, én a' természetnek inkább együgyű örömeihez ragaszkodván, a' patakcsa mentében, melly épen az út mellett folydogált, fákat oltogaték, szinte végezék egyet, midőn ismeretes hangon ezen felkiáltás: oh, oh! hangzik megettem. Szederjesiné vala, — én kevesé megrezzenék, de még jobban Róza, szemeit bátortalanul emelé reám, 's akkor is egész fülig elpirula. A' tavasz első kellemei őket is kiédesgeték, most majorjokba, melly egy puskalövésnél alig vala már tovább, sétálának; az as-

szony igen szépen kére, nem volna e e' kis utat velek tenni kedvem, — én igent mondék, Róza ki eddig oltványomat vizsgálgatá, most hirtelen reám tekinte, szemeiből olvasám, valamit akara mondani, de úgy látszott, szóra nem talál, 's igy némán pillanta másfelé. Károly! nem képzelheted mennyi kedveség lakik e' dicső asszonyban. Róza bal, én jobb oldalon ballagánk, ő nagy teste miatt fáradt lévén karomba akaszkodék, — nyájas tréfával gunyolgatá tartózkodásomat, én pedig tisztelettel csókolám kezét, -- mert anyámat forróbban tisztelni mint ez áldott teremtést, lehetetlen — 's nem csekély erőbe kerűle zavaromat, mellyet ártatlan enyelgései okozának, eltitkolni; Róza mosolygva halgatá szóváltásunkat, de belé nem egyeledék, sőt pillanatot is csak eggyest lopa reám, 's zavartan hullának földre szemei, ha ekkor tolvajságán kapám. Szives beszéd között végre elérők a' majort, 's én szorult szívvel búcsút vévén visszarándulék. — Valóban kedvem szeréntes jelenet Károly, bár csak tovább lett volna a' major! Róza derültsége elváltomkor ugy tetszett, kedvetlen komolyságá vála, egy pillanatig a' kapuból utánnam néze, 's eltűnt. Egy szó mint száz, Róza, miolta levelemet olvasá, sokat változék. Isten veled.

Ugyan az ugyan akoz.

Halgatsz? ugy e sok jót tart a' halgátás?! — — jól cselekszed Jernyeim, halálos méreg nekem ugy is minden szó, melly vigasztal, ötödik napja, élet halál között fetrengek. Sietve kell irnom, mert egy óra negyed mulva orvosi tanács fog tartatni felettem ———— de már itt vannak! — — Légy boldogabb mint én barátom.

Az orvos azt mondja, bajon tul volnék, de én nem hiszem; szin, erő, tűz hol vagytok?! hej barátom! be nem is ismernéd meg most Bélát. — — Nervosáról — ideges lázról — beszélle orvosom, 's igaza lehet, hogy egésséges leendek, de ha szomjasnak megtagadod az italt, szomjában vesz el; vajmi nehéz sebet ha benne a' tőr, gyógyitni! reménytelen szerelmem hevében fonyadok el, mint öntözetlen virág a' nap forró melegén. Háromszor irtam nekie, 's bár csak egy sugárt lövelne haldokló reményemre, de mint aczélról, pattanak le érzéketlen szivéről legtisztább indulatom lángló kifejezései, 's talán gyülölhetem? — sőt kétes szavakat ejtének felettem az orvosok, Istent, halált emlegete a' mellettem lévő pater, kezemben a' megváltó keresztje vala, szivemben még is csak ő, és egyedűl

ő éle; kinos andalodásba merülve ábrándozék, kezéért könyörögtem, de sükeretlenek valának szavaim, 's már kétségbe esve buczúzám, midőn ő indulattal ragadá kezemet, 's anyja elébe borulván, könycsillogó szemekkel rebegé erántami határtalan szerelmét. Károly hiszed e? legboldogabb ekkor valék éltemben! de álmom röviden tarta, orvosom kéznél foga, 's egy kanál orvossággal keserité meg a' pillanat édességét, de ő minden esetben derék ember is, nem csak puszta orvos; nem gondolná senki, hogy azon magos száraz, komoly külsejű barna orvosban annyi szelidség lakozzék; órákat tölt mellettem barátságos beszélgetések között, ollykor egy más tárgyról értekezik, de a' legszárazabb tárgyat is annyi kellemmel tudja ruházni, hogy csak gyönyörrel halgathatja az ember; szavait nagy belátás, mély emberi-isméret minőt itéletem szerént széles tapasztalás nélkül nem szerezhetni, czimezik; egyebeknél őt örömestebb hallom, 's alig ha többet nem köszönhetek egésségem dolgában szavainak, mint ama fanyar szereknek.

Kimennem még nem szabad, de azért — mert ugyan ki volna képes azt a' szoros rendet egy pontig megtartani — estvénként, midőn már mindenek az álom édes ölében szenderegnek, 's reám senki nem vigyáz, kilopódzom a' hosszú folyosókra, 's

édes-szomorú mélába merülten csusztogom végig a' szűken világitott tért; ah Károly, mi üres és szomorú itt minden! halottak országában vélnéd magad ez ünnepi csendben, a' magas boltozatok egyedül czipőm egyes csattanásait halkan sohajtozzák, 's köhentéseimet búsan reszketik el; — — ollykor túl a' sirom álmodom magamat, 's Rózát fejér koszorúval felém intve. — — — Már ez sok! fogod mondani; sőt ha mindent tudnál, igen is kevés, de — — —; az emberben szép vonás az állandóság, én őt nem, — még akkor sem gyűlölhetem, ha megvettetésem bizonyos, mert ugyan szenvedhet e a' sziv erőszakot? — enyém szabadon áldozik kedves kegyetlenének, és pedig állandón, kerüljön bár éltében. Róza! Róza! édes név! — mi gyönyört áraszt lelkemre! mi hatalmas erővel munkálkodik egész valómra! mond Károly, mi azon különös e' négy betűben, melly szivem kezem reszketteti? — érzem, ha más rendben volnának azok, ugyan azon hatalmat rajtam nem gyakorolhatnák, mert ám mennyiszer olvasom egy könyvben szinte azon betűket? — — nekem ugy tetszik, sőt bizonnyára azon bizonyos rend, mellyben egymás mellett állanak, lész azon csudatévő, melly bennem mind annyiszor egy varázs ideát szül, ez pedig Rózát tükrözi lelkemben. Te dicső, te hatalmas rend! méltán dol-

gok lelkének neveztetett! — — most vagyok először képes Szokrates láng eszét felfogni, most értem immár keresni vele az istenséget á' fő-szépben, 's ezt — — — a' legtökélyesebb rendben. De mindég ugyan egy tárgyról irkálni?! — — — barátom! ki minden dolog eránt imámos lehet, nem ember az; nem kétlem, van neked is kedvelt tárgyad, mellyről örömestebb szóllasz, irsz; iveket szivesen olvasok én tőled, csak soraimba ne unj; — — és mit tegyek, ha szivemben csak ő él, 's egész világom egyedül ő? hidd el, ugy látszik: csak pár pillanatig képzelődék felőle, 's hüledezve látom, hogy imár órák multanak legyen; felőle gondolkozni, lélekben egész napot vele által érzelgeni, 's mind ezekről iveket öszveirni leggyönyörűbb foglalatosságom, szigorú helyhezetem kellemetlenségei ekkor elenyésznek, 's édeni örömek szárnyain kéjelg elragadtatott lelkem egy boldogabb táj kies vidékén, melly bájt, fényt, elevenséget tőle, Rózától nyér.

Ah Károly! mi boldogságtól fosztaték meg barátod, — ha látnád ugy mint én, mert engem csak őt bámulni, kegyeit csudálni kárhoztata ide haragjában az ég, hogy annál világosb, tapogathatóbbá tegye veszteségemet; forr bennem az epe, tiporni vágynám egész világ romján, — — ah miért nin-

csenek menyköveim rettentően teljesitni boszúmat!! — — de hova ragadsz még szerencsétlen indulat?! hatalmast, kit ezerek rettegnek, illetsz te, tehetetlen vagyok én, legfeljebb könyeket önthetek mostoha sorsom diadalmát emelni; hagyj el szenvedély, boszús gerjelmek nem illetik e ruhát, — — oh tisztes ruha! szentségnek czímje! mért nem szivet is teremtél ujat balomba! Róza, Róza! mért kellett téged meglátnom! — — Isten veled Károly.

Ugyan az ugyan ahoz.

Ha egy ifju ember szép leányt lát, igen természetes, hogy miatta szivtáját szokatlan érzések bolygassák, nyugtalan álmai legyenek, talán épen ez okból a' hosszú éjek izetlenségei fellángolt agyában édes képeké is olvadjanak, 's gyönyörűvé tegyék a' disztelen setétség unalmait; és ezek következései az állati erőnek (tűznek) melly hasonló tünemények által szokta magát a' virágzó ifjuságban külölni valahányszor, — 's meddig ösztönök reáhatnak; — ettől voltaképen nem külömbözik, az úgy nevezett tiszta szerelem; ez is szinte ingerek által gyujtatik fel, 's égni szűnik az inger fogékonyság húnytával, az az: nem szerelmes többé az ember, ha bizonyos ösztönök kebelében ellenhatásra nem

találnak. — Ha ez igy volna, gondolkozásom eddig igen hejános vala! 's azon fölséges érzés helyett, mellynek e' bús falak között szomorú andalgásim édes keserveit köszönhetem, epesztő fájdalmak rágodnának kebelemben; de nekem úgy tetszik: tiszta szerelem — minő enyém — égi származású, mint a' lélek; mert ugyan mi az Isten, ha nem legtisztább szerelem? szerettetni kiván, mert ő is szeret. A' tiszta szerelem egyedűl a' szép-jóért lángol keblünkben; a' földi szép-jó pedig magának a' főszép 's jónak az Istennek gyenge vonása, tehát midőn az édes szerelem lángtüze hevít, lelkünk mintegy akarat ellen ragadtatik, szép rokonfeléhez, 's igy közelit eredetéhez a' főszéphez, kivel egykor eggyesülni főczélja.

Szeretve élek tehát én szerelem istene! bár csak szerettetve halnék meg, „de a' vad, kihez nyögésim szaggatom" talán gúnnyal tekint büszke fölségéből földig alázott imádójára, 's hidegen nézi le a' leghivebb érzést. Ám jól van Róza! földi menyemtől megfoszthatsz, kegyetlen kezekkel tépvén le első szerelmem fejledező bimbóját, de emlékedet a' legjobb szivből, mellyet érzéketlen visszataszitsz, nincs hatalmad kiirtani; viritni fog az ott bosszúdra, 's vélem szálni siromba, majd késő bánat fogja szomoritni kebeled, 's zokogva nevem

szerelmed szomjában, mint narcziszus epedsz te jég Róza, de én nem vagyok többé, árnyak országa hazám, hant fedi poromat, fű leng a' sziv felett, mellynek mindene te valál, a' halál hideg lehellete jégé fagylalák az édő szerelmet, 's némán enyészik a' boldogtalan érzés!

Im édes Károlyom! te türedelmes barátom! de tudom megengedsz kinjában andalgó Béládnak. Isten veled.

Ugyan az ugyan ahoz.

E' holnap elején egy külföldi vonult városunkon keresztül állat gyüjteményével, 's három napot mulatván, látni engedé darabjait. Magam is megnézém őket. Hím oroszlyány vala a' többi között; — izmos egy állat, úgy látszik: tudja, hogy őt állatok királlyának nevezi az ember, mert magatartása fogságában is nemes, mint egy méltóságos fogolyé; nyugodt megvetéssel vesztegel vas házában, csak nehány komoly pillantatra méltányolván a' néző kiváncsi csoportot, mintha többre érdemes sem volna, valóban szép vala látni, miként veszi magához eledelét; — 's mi nyugottan darabol öszve egy juhot. — De hogy érthesd mit akarok az egészből kihozni: az állat őrje egy szavával talpra állita

az állatot, 's használván az alkalmatos pillanatot, eledel-húsát hirtelen kapja el előle; szikrázva tekinte ez két oldalt, 's mint mikor csatára készül, erős helyhezetet vesz magának, majd rémhangot ád, szinte reszketének a' többi állatok, egyedűl a' ragadozó hyéna egy juhczombon rágódva borzongatá serényét, majd pattogva sujtogatá fogháza vasait bojtos farkával, 's ugrálva igyekezett a' vas rudakon fogaival utat készitni magának étke ragadója felé, de itt erő nem segit látá, 's csendesedni kezde, halkan ereszté hasra izmos testét, végre két első lábára fejét, 's megalázódva nézett, mintha erősb sorsának akarna hódolni; — különös gondolatot szült bennem ez állat, 's pirulék gyengeségem miatt; még utamban elhatározám 's haza érvén Róza melyképét szemhúnyva dugám irás halmom közé, emléke ellen kegyetlenkedém, nevét kitörülém mindenhol, tollamnak csak probából sem volt szabad ezután Rózát irnia, társaim közé vegyülék, rend kivül vignak eröltetém magamat, — — szóval: mennyire vitt légyen az oroszlyán, képzelheted, midőn már azt tartám, le volna győzve azon érzés, mellyet két 's fél év szentesite kebelemben. De erőlködjék bár tetszése szerént a' mesterség, természetének hive marad az ember, mint rigó természetes hangjának, melly ha kinozza is a' sip-lá-

dából eltanult melodiát, egy két fogás után magáéra ugrik, 's azon árián végzi, mit a' legjobb hangművész a' természet torkába teremte; bár mint büszkélkedett légyen képzelt nyugalmában szívem, egy látás, egy pillanat lerontá győzedelmi kapuját, 's már a' régi törésen vagyok.

A' mult héten hatalmas dörgéssel látogata meg bennünket egy zápor, kevés kár mellett, mit a' jég talán okoza, nagyobb hasznot teve, mert rekedt levegőnket annyira megfrissité, hogy szem látva ujult minden; mi használván az idő kellemét, sétálni indulánk; — messziről valakit sejditék, társam szemüvegét elkapom tréfából, 's csak nem guta üte ijedtemben; — az üveget egy kőre ejtvén, az porrá tört, társam boszonkodék, én pedig zavartomban zsebkendőmet nyújtám neki, erre ő elneveté magát, 's én majd elhaltam; — tüdeimet mintha valami szoritná, sohajok feszitek keblemet, inaim nyárfa levélként reszketének, 's mintha hideg víz folyna ereimben olly különöst érzék tetőtől talpig. — Sár boritá az útszát, csak keskeny láb nyomás vala, melly Rózát egyedülesen szem közt reám vezeté; — kényszeritett — hideg udvarisággal köszönve lépék félre, hogy szárazon mehessen, ő pedig szokása szerént nyájasan mosolygva száraz udvariságomat olly édes kegyel köszöné, minővel

csak ő bir; ránczos homlokkal akarám a' csendet balomban helyre parancsolni; de az ész komoly tanácsi olly kevésé lettek segéd, mint vigasztalás. Egy bájos pillanat felolvasztá a' szív mesterkélt jegét, egy kedves tekintet légbe röpinté erős határozásomat, — — — én csak a' régi vagyok ismét! felőle ábrándozom, utánna sohajtozom, pennát próbálva csak nevét rajzolgatom, áltomban, költömben tekintete mint árnyam szüntelen követ. Irtam neki ismételve, és a' mennyire tudom, szivesen vesz tőlem minden irást, de vissza se betű, se szó; hiszem ha érzéketlen, mint látszik, vagy épen megvet, mi gyönyört lel irásimban? nem rajzolná e minden vonás gyülöltje képét emlékében? nem nyugtalanitná e ezen unott emlék rémje valóját? nem tenné e rettentőké álmait? — — vagy talán — — — lehetetlen Károly! nem érett ő meg a' csalfaságnak; azon kegyes vonások, nefelejts szép szemek, nyájas derült mosolygás nem angyali lélek szónoki lennének? — gondolod, a' derék anya nem adott volna jobb nevelést egy leányának? nem barátom! határtalan bizodalommal ő vissza nem élhet, ezt még akkor sem hinném, ha irásod lehetőségnél többet mondana; annyi bizonyos, hogy itt valami lappang, de — — — nem mindenkor harag vagy megvetés az főkép a' szép nemnél, mi a' nyelvet lekö-

ti; — — édes Károlyom! nemde reám illik: a' szerelmesnek ott is virít, a' hol másnak szomorú szirt puszta homálya sötétlik; azomban e' halgatás már nem tarthat soká. Légy boldog.

Ugyan az ugyan ahoz.

Három ízben látám a' csendes hold néma pompáját halvány teljében, negyedszer újúl keskeny ezüstje; ott buddog sima-könnyen fellegek között, ritkán lopva reám egy bágyadt pillanatot, mint félénk szerelmes kedvesére; végtelen idő már ez! és te még is halgatsz? hát annyira üldöz sorsom, hogy betűk által sem szolhatok barátommal? — hiszen T—y azt mondja — de nexu mundi — az embereket tengerek, országok sem választhatják el annyira egymástól, hogy öszveköttetések legalább levelek által ne virágozzék; — engem tőled sem tenger, sem ország nem választ, leveleidnek még sem örvendhetem; — hej barátom! be különös az élet! mi szép reményekkel biztatám magamat egykor: gondolván szüntelen gyermek éveim tavassza fog viritni, piros rózsa előmbe mosolygni; — forró nyárra sohasem számolék, melly kellemetes keblű virágomtól megfoszthatna, 's még az egy is megtagadtatik, hogy kedves betűiden legeljem szemeimet; —

de nincs is itt öröm üröm nélkül! — jó — rosznak keverékje e' világ; mutatja az ember: benne a' halhatatlan lélek szenvedésektől ostromlott testtel egyesül; — úgy tartom azomban: van egy hon, hol jó rosztól válva él, hol ürömtelen boldogságnak legédesb nektárját issza a' testetlen ember; vagy ha testet öltne ismét, ez a' hon finomsága szerént könyű lesz mint lég, mellyen nem fog többé a' szerencsétlenség uralkodni; — milly örömest mondanék le e' vágyainkat nem elégithető világról, hogy ama boldogabb hazába röpüljek! de — — emlékezhetsz, mit tanulánk egykor: „semmi nem esik hirtelen, lassadan az az rendesen történnek mindenek" vallyon felhághatok e e' földről, melly emberi léttünk alsó pontjának látszik, azonnal az Istenséghez? — azt mondják: minél inkább tökélyitjük itt magunkat, annál közelébb jutunk a' főtökélyhez; hasonlók hozzája csak akkor leszünk, midőn a' tökély fő fokára felhágtunk, de ki hághat oda földi pályán? elenyészik a' halandó még virágjában? minekelőtte képzelődhetett volna a' tökélyről! úgy tetszik tehát ezután mindég nemesb életet fogunk élni, mig a' természet rendje szerént eredeti fényünkhöz az Istenséghez tökélyesek férhetünk; majd ama jobb életben kevesebb akadályt szenved nemes érzésünk; talán boldogitni fog ott ha itt nem sze-

relmem. — — De mi ötlik eszembe Károly! ha barátságod változhatnék!? — ezt tőled nem érdemelném — igaz, eleget kinozlak leveleimmel, mellyek kevésé érdekelhetnek, de azért igazolódnék e hidegséged? — avagy annyi is elég neked, hogy egy barátságról lemondj? illyet eddig nem is álmodék! — de ha ez igaz volna, barátságodat, mert könnyű lábon álla nem sajnálhatnám; mindazáltal előbb hiszem atyámnak hunytából ébredését, mint hogy Károly szűnt légyen szeretni Bélát.

Károly Bélához.

Végső szavai legközelebbi levelednek mélyen haták lelkemet. Minél nagyobb biztató reményünk, annál kinosb csalatásunk. — Ne ütődj meg e' furcsa kezdeten, egyedűl oda néz, ha valjon barátságomra olly bizalmasan építve nem hibázol e? — 's az ellenkező tapasztalás nem legnagyobb mértékben fogná e csalatásod kesernyéjét éreztetni? — mit gondolsz? nem elég ok e hosszú halgatásom kebledben leggyötrőbb érzést, a' kétkedésnek emésztő fáklyáját fellobbantani? baráti remény táplált szivedbe gyilkos tőrt mártani? — —

Szeretett Bélám! határtalan bizodalmad Nagy Sándort juttatja eszembe, 's ifjusága barátját Fülö-

pöt. Látom képzelődésben ama halálos beteg nagy királyt a' világhóditót, Fülöpnek nyújtani az orvost méregkeverésről vádoló levelet, 's rendületlen bizalommal inni barátja kezéből a' gyanúsá festett ital kesernyéjét, rejtsen bár, mint a' levélvád hamisan tartá, bizonyos halált. Előbb hiszed tehát elhunyt atyádat ez életbe lépni, mint közöttünk a' barátság vigasztaló kötelét megszakadni, szép tisztelet barátom, hizelkedésnek is jól illenék, ha illyes hozzád férhetnék, de — — szivem is igazolja mondásod, — 's kegyetlenül tépném ki üréből, ha benne a' barátság szent tüze tisztán nem lángolna erántad, vagy bizodalmadat csak egy dobbanással sértené; — igaz azon időtől, mellyben utólsó levelem vevéd, nálam a' barátság szerelemmel osztozik; mert nekem is van ha nem Rózám, de Ibolyám; Ernesztine egy szőke angyal, de a' barátság 's szerelem nem rokon érzések e? avagy a' szivnek elébe vannak e olvasva dobbanási? bizonnyára nem! — képes az ember a' szerelem édes piczinyjének, a' szárnyas gyermeknek oltárára, 's a' barátságéra is kedves áldozatot rakni, szerelmesének hódolni, 's barátját is ölelni; hidd meg szivem ámort az édest tisztelheti, Ernesztineért éghet a' nélkül, hogy barátságunk kötele, mellyet ártatlan gyermek hoza éltünknek meghitt órákban rózsabimbóból fűzött,

szenvedne. Kétled szavaimat? nyulj kebledbe kérlek, érezd ott Rózát 's Károlyt édesen egyezni mint egy pár csecsemő testvér anyai emlőkön. — Soká hagytalak várni igaz, de ezen halgatásért kárhoztatni barátságomat éppen olly vakmerőség lenne, mint Rózaéból itélni szerelmét, kegyetlenség; mert hányféle befolyások mivelnek az akaratra; — különben ügyem a' barátság szent neve által védve lévén, halgatok, ne talán érzékeny szived sértsem, vagy éppen e' miatt gyanits vétkesnek; Rózáról inkább egy pár szót: van bizonyos erő, mit — a' minden egymiben mint annyi középpontban olly bőven gyűjte, hogy lehetetlen legyen annak kedvező környülmények között magát nem külölni, ha tehát egy virágjában lévő szépnem — mondom bájos tulajdonokkal ékült, egyedűl nem rút, de csinos lelkével öszve hangzó ifjat lát, 's titkos kútfőből eredett gyenge pir nem lepi arczát, a' józan ész, — természeti alkotás, — leghelyesben a' tapasztalás bizonyitja, hogy már kialudt légyen azon erőnek csuda lángja, melly egy részt vevő pillanatra mint hamvában pislogó szikra a' lég munkálódó lehelletére felébred, ártatlan szemekben lángot, szűz orczákra rózsákat tűz; — de hát sérthetik e ezek félig nyilt Rózádat? bizonnyára gyúlni kell a' tűznek, minekelőtte kialudjék; kinyilni a' virágnak,

minekelőtte levelei elhulnának; — Róza még csak fejlik. Egy nyilongó keblet tűz nélkűl, vagy napot meleg nélkül képzelni, képtelenség. Jeget fagy nélkűl, Rózát élte mentője eránt legalább hála-érzelem nélkűl gondolni szinte egy; — a' háladatosság hányszor olvadt már szerelemmé? és hogy itt éppen hasonló eset légyen, hinni okaim is vannak, de — tehet e ő róla, hogy leány, kinek szoros törvényeket szabott a' szokás? azomban higyj nékem Béla, egyedül rajtad áll, hogy a' hegyes tövisek Rózát neked őrizzék, egy lépés — és attól senki nem tilthat el — téged egész más szinben tüntet fel a' szeretett leány előtt, ő azonnal felszabaditatik a' kinos halgatás igája alól; pirult arczal fogja elárulni édes titkát, 's kebledbe hinteni az örömeket; — különben ne kényszerits mélyebben érdekelnem e' tárgyat, úgy is félek, ne talán beljebb ereszkedtem azon dologba, melly különös következéseket szülhet. — Kérdezd meg szívedet. — — — Légy boldog.

Béla Károlyhoz.

Három egész órát ülök fötörve a' Schach mellett, társam a' királynak schachot mond, én pedig mattot kiálték, 's örömmel rugám hátra a' széket,

midőn a' levélhordó belépett. Robajjal ugrom elébe, jaj enyém! kiáltok a' levél, 's majd nyakába hullék az embernek, kit érzelmem zajos kitörése hatalmasan megrezzente.

Nem szégyenlem megvallani, szemeim örömkönyekbe úszának; de egek! már az első sor olvasása megdöbbente; jégborzalom futá végig valómat, midőn a' második sort olvasám; — társaim reám bámultokban elcsendesedének, én pedig egyedül gondolván magamat, leveled eldobám, 's törtt hangon kiálték: Isten! hát még ez is hátra volt? 's néhány pillanatig meredten állék helyben, fejemet két kezemre hajtván, mert ez, úgy érzém, darabokra készüle szakadni; társaim veszélyt gyanitván körbe fogának, 's annyira vigasztalt egyik, másik, mig leveledet olvasni folytatám, elejénte csak erővel de mind tovább nevekedő figyelemmel olvasám, minden sor újabb vigasztalást önte keblembe, mig végre meggyőződék, hogy leveled a' barátság legtisztább forrásából légyen meritve. Első tekintetre valóban az tetszett ki soraidból, mintha tudja a' jó ég, mi okból barátodon kiadtál volna; pedig barátom valál 's vagy most is, bizonyítja becses igen barátságos leveled; de többet mondok: bizonyitja jegyzőkönyved, melly nemde tudtodon kivűl? jött el a' számomra küldött könyvben; — benne mar-

tzius 31kén ezt olvasom: kilencz óra reggel; Bélám édes! hol gyönyörködsz most te ezen szép tavaszi reggelen? mellyik kebelben rakod most Rózáról való tüzes képzetidet? éltet e még ugyan szerelmed édes kinja, vagy már annak végtelen keserűje fonnyasztja ifju éltedet? — o tudod e, hogy most e' távolban rólad emlékezik barátod? tudod e, hogy neved a' B—i hidon jegyzém naplómba? — nem! nem tudja ő azt, mert földek nyulnak el közöttünk 's a' t.

April. 2kán. Bélám! reád emlékeztet ezen éjszaki szél vad zuhogása, ama barnás sziklát csapkodó folyam félelmes locsogása, o te! ki a' *—m néma falai között eszed vacsorádat, tudod e, szőke folyam torlongó hullamitól, 's a' lengyel szelek dühétől csikorgó hidon emlékezem reád? — oh Bélám! én most időt lopok Ernesztinemet ablakja által meglesni, 's kevés pillanatig a' boldogság örvényjében merengni, — irigyelheted szerencsémet, ki sötét teremednek hangos folyosóin csak vágyaiddal küzdesz, nem mehetvén a' zöld rostélyú lak ablakjára, nem mehetsz! mert a' álláspontod más törvényeket szab neked 's a' t.

Igy valóban csak igaz barátság buzoghatik édes elragadtatásban; engedj meg édes Jernyeim, most látom mennyire sértélek helytelen gyanúm által,

de hiszem szerelmeseknek megbocsájthatni illyes hibát.

Mi sok szépet beszélsz Rózáról barátom! úgy látszik hatalmadban van néked a' szép nem felől jót vagy rosszat szóllani; Rózát majd gyanusá teszed előttem, majd angyalnak dicsőited; — hogy az ő tiszta kebele tüzet rejtsen könnyű hinnem, de mit használ, ha nem én gyujtám? vagy egy szerencsésbnek boldog emléke táplálja a' menyei lángot? — ne hidd, hogy hála érzelmet szivem elégeljen, többre vágyik az, 's kevés vigasztalást merit mondásodból, melly lehetőnek állitja szerelemé olvadni a' halált. — Nem kétlem, finom szer egy szűz szemérme, szemcsillaghoz hasonló, mellyben csekély `pont napfogyatkozást okoz; gyanitom a' szokás törvényeit is, mellyek önérzelméből vetkeztetik ki a' nőt, de azt is tudom, hogy Ariadne elméssége ejté el Minois szörnyeteg fiát, 's ugyan az vezérlé ki Theseust ama tekervényes barlang szövevényes éjeléből, mert a' szerelem leleményes, és vakmerőségig bátor: Daphnét fatörzsökre ülteté, 's tengerre szállitá, engem argusi szemeket tanita kijátszni. Azon lépéstől, mellyet homályosan érdekelsz, nem irtozom én, 's ki fogna gátot vetni ébredező szándékom kivitelének, főkép miolta atyám halála által sorsom felett határtalan úr let-

tem; de — — anyám emléke! — ez barátom, mi ellen szüntelen viaskodom, és minden megujitott harcz nyugalmamban kerül. — Egyébként itt bővebbre fog tanitni az idő. Légy boldog.

Béla Károlyhoz.

Győztem Károly! győztem, — örvendj, — ah miért nem is vagy közelebb hogy keblemre szorithatnálak, éreznéd erőszakos dobogásait szivemnek, mert a' néma falak ha bár riadva tördelik is újongásomat, képtelenek velem érezni, — győztem, — ah egek! csak ti vagytok örömem tanui! nem! a' hold is nyájasan néz, bizonyosan részt vesz határtalan kedvemben, 's a' csillagok egykor bánatim szemlélőji vigreszketve lövellik reám szelid fényöket. Igazod vala barátom! ő leány, még pedig angyali; de ugyan mikép kérdjem? — — tudod már, hogy leveleimet tőle vissza kivánám? — vagy még nem irtam? ah Károly? engedj meg, valóban zavaros érzelmeim egészen kivesznek magamból, úgy tetszik mintha már gondolatomat is értened kellene, értsd tehát: mindenről kétségben esve Rózának im ezt irám: minél később jövök észre, annál erősben sajnálom, hogy illy sokáig alkalmatlankodék, vakmerőség vala azt tennem, de a' szív ritkán kér

észtől tanácsot, — engedjen meg gondatlanságomnak; a' levelekre legnagyobb titkomat bizám, melly minthogy keblében biztos helyre nem talál, küldje vissza azon leveleket biztosabb magamhoz. Kérném hogy felejtsen el, szükségtelen lész, tudván hogy egy gondolatra se méltánylá soha azt, ki édes magát imádásig tiszteli. — E' czédulát elküldém néki, 's midőn egy csomó irást, mellynek leveleimből kellett volna álnia, várnék, egy kisded levelkét kapok; megrezzentem, de érzésem kinzó nem vala, mint midőn rém szokta megrettentni az embert, — egy ablakba vonulok 's remegő ujakkal bontám fel az irást, vajmi nagy titkot gyaniték foglalatjában, ám olvasd: Édes Béla! igen elismérte leányomat, ha titkát nála nem biztos helyt lenni véli, 's hálátlannak képzeli, ha gondolja, hogy élte mentője leveleit tiszteletlenségből visszaküldheti; azért ha Rózát becsben tartja, ne olly értelemben kivánja tőle leveleit, mert ő kész újra habok áldozatjává lenni, mint élte mentője eránt hálátlan; ennyi légyen elég 's gondolja meg, hogy ő leány, kinél erkölcs és nevelés nem hibáznak, — maga pedig édes Bélám! intés nélkül is felfoghatja az akadályt, melly közöttök vagyon, de ha még is ez eránt szavaimat hallani kivánná, igen szívesen fogom látni; nem remény lem, hogy házamat reám 's leányomra nézve

nagyobb tiszteletben ne tartaná, sem mint magát úgy ne viselné, a' mint tulajdon állapotja 's hozzám becse kivánja; — Róza perpetuellával tiszteli meg, (egy ág perpetuella vála a' papirosban) — én pedig igen ohajtok egy párt fejéhez szóllani. — Szederjesiné.

Hah egek! mi dicső pillanatokat engedtek élnem! — nemde győztem Károly?! ezt Róza anyja irja, — Róza leveleimet tehát nem küldi vissza! habok áldozatja készb lenni, mint — Károly! mi sokat mond nékem ez! egész menyet rejt! — — bárcsak közelébb volnál, vagy képes volnék boldogságom festéséhez szint találni, vagy szavakat teremteni, mellyekben érzelmim teljét kilehelném. Eléglem dicső nő, érdemes anya! drága szavaidat, az akadályt értem 's érzem, férfias elszánással törekszem azt legyőzni; ha a' lépés, mellytől nem hibázál Károly, mindenem függ, kartács-szakadás, halálos ón-zápor, gyilkos aczél villogások között egy vár romjain vinne keresztül, gyermek játék volna 's hajnali álom, megtenném, de — — hah borzadok! anyám szent árnyát látom feltűnni; — — anyám kedves! ne kárhoztasd fiadat! — — — nem! nem kárhoztat ő, mert földi szenvédély férhete égiekhez? sőt nyájosan tekint magos édenéből reám, 's áldást szór szerelmem boldog hajnalára,

mert majd a' kertben, hol hamvai nyugosznak, szomorú fűzeket ültetek, sirját rózsafákkal övezem, hű kezekkel tiszta csöppeket hintek reájok a' hűs tó szőke habjaiból; arany halakat 's fejér hattyúkat fogok tenyésztetni, a' kövecses tó halk tükrében Rózának, a' kedvesnek boldogitó karjain fogok naponként megjelenni puha fű boritott a' zöld dombjánál, vig kikelet eljöttével; ha már rózsatőim kihajtottak, 's a' fiatal ágak ártatlan szerelmet mosolygó terhek alatt nyájosan hajlongnak, kiméllő kezekkel válogatom ki a' legpirosbakat, 's vizben fürdetem, hogy frissebbek legyenek, nefelejtset is szedek a' tó gyöpös széléről, 's e' gyönyörű rózsanefelejts zavarból fogja a' fiúi érzés legtisztább szerelemmel testvérülve szerkeztetni a' gyász sirkeresztre emlékkoszorúját; a' kelő nap, vagy esti szellő hervadt virágokat ne találjon ott, Rózával fogjuk azért megujitni a' kerek tó nyugodt vizében evező hattyúk zengzeti között, érzékeny könyeket áldozunk végre hamvainak, valahányszor éve múlik földi enyésztének.

Károly! néhány év lefolytától ez az első levél, mellyet szorongatás nélkül szabadon irok, 's ezért hála sorsomnak! könnyű vagyok, 's vig mint szárnyára költ madár, semmi! de semmi bajom, csak te hibázol; tudd meg, szüretig egy betűt sem, és

akkor kocsit is küldök hozzád, 's ha várakozásom ellen nem találnál eljönni, bizvást mondatod: volt barátom, — — —! valóban nem fognám megbocsájthatni ebbeli megvettetésemet; de ugyan tudnád e' kérésemet elmellőzni? holott azt Róza sem cselekvé, mert ő is ott lész; nem tágiték a' jó szivű asszonyon, mig kérelmeimre igent nem monda, Róza megegyezőleg mosolyga reám, 's egész meny ragyoglék szemében. Nem érzéketlen ő, mint fanyar képzelődéseim között álmodám! ugyan is: emlékezz vissza, mint kötteték szivemre házok tiszteletben tartása, 's tanácsát hallani miként kérete magához Szederjesiné, — viz vala ez malmomra, örömmel telék szivem, 's szép kinézéseim, mellyeket magányos óráim emésztő századiban teremték, valósulva tüneglének előmbe. Szederjesinének egy reggelen tiszteletemet küldém, délutánra látogatásomat igérvén, és csak gondold! nem szabad; szavamat én ne tartsam, és miért? nem szabad! mi lealacsonyitó gondolat ez? bosszúsan emelkedék fel bennem az elnyomott szabadság szunnyadozó lelke, 's első dolgom vala emberi méltóságomat kivivni. Károly! csak az foghatja fel érzetimet, midőn amaz ház borzasztó falait hátrahagyám, ki valaha sorsom kellemetlenségeit tapasztalni szerencsétlen szerencsés vala; akaratom ellen emelkedének sze-

meim az ég' boltozatja felé, 's örömkönyekbe uszának, szívem röpösött, érzetim olly édes-nyájosak lettenek, minőket soha nem tapasztalék, az egész világ mintha velem lépett volna ki a' mindenható szóra semmiségéből; az ég tisztább, kékebb, a' nap fényesb, barátságosabb, a' lég melly ez előtt szüntelen ellenségeskedésben élt vala tüdőmmel, egészségesb, szóval: mint kis gyermek nagy váras uj teremtményei között, meglepve állék én az ezerszer feljárt ismerős utszán. Most már hatalmamban álla az igért tiszteletet megtenni, és milly örömmel tettem én azt!?

Barátom! egy ártatlan leány szerelemvallását természeti kitörtében látni, a' leggyönyörűbb jelenés képzeletem szerént.

Én délutánra igérkezém, 's igy dél előtt annál különösb vendég valék, minthogy egész más külsőben várattatám. Rózát egy metszett nagy üveggel virágtömötten az ebédlőben találám, mint a' nyilt ajtón belépek, ő hirtelen megfordul, 's az üveget eldobván felsikoltva villámként röpül, mint hosszas vándorlásból megtért testvérnek, nyakamba; az üvegpattanás, 's Róza sikoltása még a' harmadik szobában is hangzék, honnét anyja szerencsétlenséget gyanitva lélekszakadtában siet ki; az Istenért Béla! kiált hüledezve, 's Róza már nya-

kában függött; — anyám édes! és zokogva rejté az ámuló anya kebelébe fejét. E' történet engem, ki ekkorig puszta képzeti-világban éldelvén, hasonló bájos jeleneteket csak fellengzéseimben teremték, annyira meglepe, hogy néhány perczig egy lelketlen szoborként állanék, mellynek szája nyiló félen vagyon, de hangot nem ád, végre Szederjesiné, ki Rózájával már egy pamlagon üle, szives nevetésével, de melly legkevesbé sem vala sértő, felébreszte; tüzelgő arczal 's olly zavartan közeliték hozzájok, hogy ha öntapasztalásom nem tanitna, efféle esetet nem hihetnék; követés helyett csókjaimat halmozám kezére a' tisztes anyának, érzékenyen fogada, 's kegyes részvevőleg kérdé változásomat; majd dorgálni kezde, szavai lágyan hangzának, de képében olly méltóság üle, minő tekintetet szokott anyai kérdéseknek szerezni; én annál inkább meg valék alázva, minél kevesbé készültem valakinek léptem felől számolni, — tördelten kezdém magamat mentegetni, de száz ellenvetések támadának, halgaték végre, szemeim könyel telének, indulatomat már tovább nem titkolhatám, térdre omoltam, 's olthatatlan szerelmemet, melly titok ugy sem vala már, adám mindennek okául; erre elkomolyodék arcza, de még is nyájosan emele fel, 's maga mellé ültete.

Ah Károly! illyen pillanat csak egyszer tűnfel éltünkben, akkor is érezhetjük de ábrázolni hasztalan iparkodnók, mert szegény a' nyelv csak árnyalni is azon percz boldogságát, mellyben egy pár szerelmes sziv gyenge kézszorítások között villámló szem-szaggatott sohajokkal kevés szavakban megnyilik, 's angyali szeméremmel nyujtja rózsa ajkát a' piruló szűz lángló kedvese csókjának felfogására; hosszasan rajtunk felejté a' jó anya szemeit; 's egy pár sohaj reppenék ki mosolyra vonult száján.

Mint a' lenyugvó nap, eltünvén a' láthatárról nyájas sugárokat lövell még egyszer az oltványra, mellyet egész nap melegitve táplála, ugy pillanta az ajtóból Szederjesiné vissza reánk, — 's házi dolgában kevés pillanatra kirándula. Éltemben először valék egyedül Rózával, a' szép Rózával, azon édes lényel, kit szivem imádva tisztele, kihez csak gondolatiban emelkedheték lelkem, — hajfodrai sötét éjt képelének fehér homloka körül, szemei 's ruhája mint az ég tiszta kékje, arcza mint azon rózsa, melly keble haván renge, ajkai mint rózsabimbó, melly fesleni készül; boldogságom édes érzetében merengve némán függének szemeim az angyalon, mint szent szobron istenével békülő halandóé, ő félénken pillangata reám, 's mind annyi-

szor gyenge pir lepé arczát, ha szemeink öszvetalálkozának, szenvedélyesen csókolgatám kezét, 's az asztalon álló virágos edényből egy rózsát tüzék keblére, hol már ugy is piroslék egy másik, azon hozzátétellel, hogy párosak legyenek, szorongva néze reám majd az edényre, arcza a' rózsa lángjával vetélkedék, szemei mint alkonycsillag az égen szikrázának, keze enyémbe reszkete, esengve pillanta ismét reám, 's még erősben elpirula, ajkai remegének, de egy hangot sem ereszte szája; — hihető az eltörött virágos edényre, 's még egyébre emlékezék, szerencsére anyja béérkezék, 's jelenléte mindkettőnket kisegite a' zavarból; — most már házoknál mindennap 's a' legboldogabb vagyok Károlyom! Isten veled.

Róza Julcsához.

Édes Julcsám! ujságot irok, nagy ujságot! nekem szép is, nem tudom tetszésedet meg fogja e nyerni; mindennek előtte pedig igen szépen kérlek édesem, Rózádat keményen ne itéld. —

Szegfi Béla, kinek leveleit annyira magasztalád, vagy is, hogy minden további főtöréstől felmentselek; — azon ifju —p ki nálam létedkor olly ńyájasan köszönte bennünket az ablakon, kilépe

szent sorsából; tegnap vala látogatásunkra, 's csak képzeld, miként járék vele! épen virágokkal babrálék a' táblaszobában, kedves nagy poharam rózsákkal tele kezemben, midőn a' kitárott ajtón kopogtak, 's alig egy pár lépés távol Szegfi Béla áll előttem; jobbra tekerített bodros haja magos homlokát szabadon hagyá, fekete szemei, mellyekből szép lelke tisztán mosolyga, reménykedő-nyájasan ragyogának, magas termete rendes alkotását ügyes szabású felruha diszesité 's jó izlésre mutata; — szemérmes bátortalansággal, — de ez neki olly bájos, olly remek tekintetet szerze, hogy én nem mondhatom — engedelem kérőleg hajtá meg magát, — mert délutánra igérkezék. — Én nem tudom miként történheték: a' poharat mintha kezemből egy varázserő ragadta volna ki, elejtém, 's ezer darabra tört, magamon kivül valék, fejem szédelge, mozogni látszék körültem minden, magok a' falak, ugy tetszett, reám akarának düledni, — ijedtemben tudja a' jó Isten mi tündér vezérle nyakába; erőszakos dobogásit érzém a' legnemesb szivnek, 's most büszkévé teszi azon édes képzelet Rózádat, hogy azok miattam olly erőszakosak; — nevess ha tetszik, gondolj felőlem, mit akarsz, de biz én megirom, ne talán más által tudd meg az esetet, melly most is képembe tol minden vért; 's

ha e' papiros érezne mint én, lángolna rajta minden betű. De ugyan mondjad édesem! azon férfi eránt, ki önéltét miattam halálnak kitenni nem kétlé, szabad e hálátlannak lennem? illendő, igazságos volna e tettem? — — 's valld meg kérlek, adhatok e kevesebbet sz———nél, mire ő minden férfiak között legérdemesb? te tudod legjobban Julcsám, miben került légyen válasz nélkül hagynom érzékeny leveleit, de tehetek e egyebet? — — — azonban ha anyám akaratja, nemünk sérthetlen büszkesége engedte volna is, mindég őrizkedém őt egy lépésre csak távolról is vezetni, mellyet ha késő bánat követne, örök számadás terhe nyugtalanitná éjeimet; hidjed Julcsám! a' halál keserű csókja édes volna nekem, ha az által neki csak egy boldog pillanatot szerezhetnék, és ki nem tenné ezt érette, ha, mint én nagy lelkét, nemes indulatját tapasztalám, soha nem tapasztalta volna is? — én pedig szorosan véve csak adóságomat fizetném, mellyel tartozom; — pirulok megvallom, nem azért pedig mintha igy szebb szinben akarnám a' dolgot elődbe tüntetni, mert valamint anyám előtt, úgy előtted mi okom a' tettetésre? nem volna e kölcsönös bizalmunk 's a' leggyengébb anyai érzés szinlett szerénységem által sértve? nem, édes Julcsám! pirulnék akkor is, ha egyedül laknám a' földet,

hogy hevességből nemünk fő vonását annyira feledtem légyen, de szivem azt, mi csak akkor lenne kárhozatos, ha külszin vagy puszta hevesség és nem tiszta érzelem-külölés volna, minden előitélet bosszújára is igazolja, mert nem kétli, hogy azon ömlengés, azon — engedd édesem, igy fejezni ki magamat — menyei láng kitörés, melly egész világot feledve belső világom körében egy ártatlan csókban lángola, kellemetes pillanatot szerze annak, ki csak magához hasonló, ki, minekelőtte kegyére magamat érdemithettem volna, minden késedelem nélkül valódi nagylelküleg rohanék a' sodró ár elnyelő örvényéből engem haldoklót kiemelni; — ujaim — láthatd a' vonásokból — reszketnek, 's majd elolvadok örömemben, mert szenvedélyes hirtelenkedésem, mint mondá, minden leveleire megfelele, noha e' tárgyat kimélésből készakarva mindenkor kikerüli; sőt midőn leveleiről emlékeznék anyám, öszvetett kézzel halgatásra kényszerité. — Három 's több évig minden remény nélkül égni, annyi levelet irni, annyiszor csak egy hang vagy betűért könyörögni, 's mind ezeket sükeretleneknek tapasztalva állandóan szeretni! nem de ritka? — sok könyeimben kerüle ugyan a' szinlett hidegség, a' kényszerített némaság, de vigasztalhaták e őt könyeim, fohászaim? midőn nekie ellenkezőt kelle ta-

pasztalni! ez már mind elmulék, 's örvendj édesem, mert én boldog, igen szerencsés vagyok. Ezerszer csókollak, 's hozzám jöjj még többször, addig is szeresd Rózádat.

Édes Julcsám!

Midőn a' felkelő nap első sugári a' fatetőkön arany csókban reszkedeznek, 's kerti sétáltomban szép rózsát találok, mellynek piros kebelében a' kis méh tiszta harmatcsöpekkel oltja szomját, névtelen gyönyört érzek én, de boldogságom még is hijányos, mig anyámnak ugyan azt meg nem mutatom. Ha utszán szegényt látok, őt tanu nélkül segithetem, — és csak is igy szeretem azt tenni, — repdes szívem örömében, mert én azt igazán jó tettnek nevezem, 's az öröm még is tökélytelen, mig anyámnak is el nem mondom, és csak akkor érezhetem én egész teljében az örömet, ha azon érzésnek, mellyet a' szép 's jónak tiszta fogatja szül bennünk, létet adhatok, 's szeretett ajkakról folyik az ismét vissza kebelembe; de mire való ezen okoskodás? — — — Édesem! ha tudnád, hogy csak fél óra előtt léptem ki a' kocsiból, — hogy szüreten valék nála — Bélánál — az ifju Szegfinél, bizonnyára nem jutna illy kérdés eszedbe.

Utazásunk kellemetes vala, egy felől erdős sziklák emelkedének, más felől egy hegyi patakcsa érzelgő csendesded morajjal önté kövecses ágyában ezüst habjait az út mellett, az eget vékony fellegek boriták, majd egészen kitisztula, 's az őszi nap nyájosan ége felettünk, egyes tehénbőgés hangzék el ollykor a' völgyön, melly a' természet köz csendét félbe szaggatá, — távolabb az alyján, hol egy kisded juhnyáj legele, érzékenyen fujdogálá a' pásztor andalgó nótáját, keserves jajgatással tördelé az általellenti szikla az érzékeny hangokat utánna, 's az echo halkan reszketteté füleinkbe; — mi szép a' természet édesem, csak szive legyen az embernek gyönyörű szavait elfogadni! — mozsarak durrogának, midőn a' szőlő alatt megállapodánk, 's egy percz alatt száz „Isten hozta" röpüle előnkbe, Béla azonnal ott terme, és lesegite bennünket a' kocsiból.

Kajszinbaraczk 's szilvafák között kerenge a' gyalog út egy kisded dombon; pompásan mint Diana temploma szent erdők hűs árnyaiban, oszlopokon nyugszik a' mulató kastély rajta, fejér-bádog fedele mint szin ezüst ragyogá vissza a' völgyön a' déli tiszta sugárokat, könnyű világos pára merenge a' szép tájon, mint éden felett midőn a' hatalmas „légyen" hangzék a' végtelen térben; elra-

gadtatva magasztalám a' vidéket, 's Béla izlését, mire ő kezemet, gyengén szoritva udvarisan szoritá ajkához.

Négy órakor ülénk a' szabad égalatti pompás készületű asztalhoz; a' domb t. i. mellyen a' mulató kastély áll, félhold formára kikanyarodván természetes félkört képel, a' függőlegesen bocsájtkozó falat vad borostyán fedi, egy pár lombos diófa szagos árnyat vet az egészre, 's ez alatt nyúlik el a' hosszú tábla, mellyre minden egyéb ék felesleg lett, mert három holnapos rózsafa épen teljes virágzásban olly ügyesen vala ültetve, hogy magából az asztalból látszanék kiemelkedni; egész ebéd alatt a' kastély erkélyéről olvadozék lágy zengzetekben hozzánk a' legszebb muzsika, egyszerre az taraczkok durrogni kezdenek, zaj kerekedik, minden szem arra néz, 's íme a' szedők czigány-bandától követve zajos tapsok, éles rikkantások, sarkantyú pengés között a' puttonyos lejtve vigan vonulnak felénk; nagy leveles koszorút tesz egy kis barna leány az asztalra, két pár pozsgás eladó piros mint a' hajnal, fejér szoknyában kék laplizottan virágkoszorús fővel, mindenike aranyozott puttonyt hoza legédesb muskatály fürtökkel tele; egy pár izmos legény csinosan öltözve rúdon üveg-általagot, mellynek aranysárgás szint ada a' tiszta must,

ereszte vállairól a' fűbe, 's együgyű beszéddel ajánlá egyike mindnyájok nevében Bélának mint uroknak szeretetek jeléül a' természet ajándékát, azon hozzátétellel, hogy napjai mindenkor ugy zöldeljenek, mint a' koszorú levelei, számosak legyenek, mint a' puttonyokban lévő szemek, 's édesek mint a' must mézcsöpjei. —

Röpülénk haza felé, Béla velünk; 's szinte fél órája, miolta anyámmal beszéll, — 's az alatt sietve irom neked e' sorokat, ha el fogsz jönni, mind azokat elbeszéllem, mikot irnom lehetetlen.

A' titok kinyilatkozott! Béla titkos jegyese vagyok, egy pár holnap mulva az egész világ előtt az leendek; 's egy év után, ha külföldi utjáról megérkezett, az oltár előtt fogja magáénak váltani Rózádat.

Az elefánt és a' szarvorrú.

(La Fontaine után.)

Az elefánt és a' szarvorrú hajdanában
Elébb-valóságról 's hatalom jussáról
Vesződve, a' vita kijelelt napjában,
Sokak előtt téren, a' völgyek allyáról
Együve gyülének; több kisérőjével
Ez is, az is eljött; midőn Jupiternek
Jelentetik majma; 's varázs vesszőjével
Egekből alá-szállta eme fél-embernek;
Ki annyira hozzánk hasonlít mindenekben,
Miképp sokan közttünk hozzá némellyekben.
Ha hinni akarunk a' históriának,
Titi vala neve Zeosz fürge majmának.
Legottan a' nagy orru méltán bizva magához,
Követül az égből küldöttnek nagyságához
Itélte, 's még inkább kezde izmosúlni,
De éppen úgy búsan — egy kitsit megindúlni
Azon, hogy olly lassan közelít hozzája
A' földihez, az ég ekszellentziája

Bényújtani késve a' megbízó levelet,
Azonba utóbb csak még is Titi jelet
Okos fejével ád, büszkén, nem felette
Meghajtva, suhanván fürgén ő mellette.
A' másik is szintúgy követségért égett,
'S hiába várt szintúgy, égből követséget;
Egyetlen egy szó se megy nekik, fejt csoválnak
Veszekedésekről hogy nem tud még az ég,
'S az istenekben ők nagy gántsot találnak,
Miért nem ügyeltek ő reájok ők még?
De égiek arra szemeket nem rántnak,
Van é baja légynek, vagy az elefántnak! —

A' bástyaként mozgó állat most szóllását
Nyitá meg eképpen: bátyám az egekben
Rövid idő múlva — milly csatának mássát
Sohase látta még magos fellegekben,
Csudálva fog itt lent trónjáról szemlélni, —
'S az égiekkel majd csatánkról beszélni.
Minő csatáról? mond komolyúlt homlokkal
A' Majom. Mitsoda? olly tudatlanokkal
Tele van hát az ég, hogy nem is tudjátok
Az elefánt úgymond, nagyon vakmerését
Irántam annak, kin két szarvat se látok,
De teszi nagy bátran előmbe lépését?

Ti tehát nem tudtok? dúló ő felségének,
A' buta szarv-orrú nagy feleségének
A' magaméval vad csúf vesződéséről,
Gyepen a' patakhoz közelebb létéről?
E' híres helyeket kellene ismernetek.
Bizony örülök hogy halhatom neveket
Válaszola Titi, mert mi ugyan értetek
Kicsi; silány, számos hosszú pereiteket,
Eszünkben az égben nem igen forgatjuk.
Az elefánt ekkor meglepve szégyenben,
Miért jösz ide hát? kérdé, nem halhatjuk?
Igen is, a' majom felele hirtelenben:
Azért, hogy egy pitzi allyas fű-szárának
Kiosszuk levelét egynehány hangyának.
Noha ölel mindent nagy gondviselésünk,
De a' ti tusátok eddig égbe nem hata,
Forog egyéb tárgyakon, mellyekkel nem késünk
Az Istenek mélyen terjedő tanátslata.
Fellyebb az a' mit ők mindég szőnek 's szőttek,
Nagyok és kicsinyek egyenlők előttek.

GRÓF DESEWFFY JÓ'SEF.

MAGÁNYOM.

Megvetvén szomorú keblem az üldöző
Lármát, és ragyogó tánczpalotáit a'
Vigságnak, teveled Melpomeném! magam
Árván elvonulok, sirok.

Feltüntök szemeim könnyeiben deli
Képek, rég örömim társai 's magzati;
'S e' békés kamarám' zárai közt szelid
Arczczal nézitek a' rabot.

Innen röppene fel lelkem az ég felé
Menynek legszabadabb térire, hol sokak'
Titkos rejtekein por szeme álttöre
És nyugton ide tére be.

Itt öntém szabadon néma falak között
Belsőm ár-özönét, hogyha barátomat
Szívemből ölelém, 's résztveve szelleme
Eggyé olvada igy velem.

Lantján itt rebegé a' fiatal dalos:
Mint érzé szíve a' hű szerelem kegyit
Első csókja szakáu, 's bájteli álmait
Tündér rózsakorányinak. —

Elmult vig tavaszom életem kéjivel,
Elhunyt a' szerelem; messze rokon felem,
Csillag-fényes egem barna homály fedi:
Mindenünnen zivatar gyülöng.

Elfutván kiesebb pálya-virányimat,
Csendes kis kamarám végy kebeledbe meg
Hol most volt gyönyörim bús düledékein
Gyászt zengjen szomorú dalom.

GYÁSZFY.

A' SZÉP NEMHEZ.

Oh hölgyek! olly édeni szép
Bájtok birodalma, —
Olly édes ez angyali nép
Tündéri hatalma;
Tömjénez a' férfi előtte kegyért,
Imádja egy isteni pillanatért. —

Ha mulna az asszonyi nem,
Mit érne az élet?
A' mennyei gerjedelem
Csak karjain éled; —
Bús álmain a' sziv alélva merül,
'S a' szép nem ölén ege kéjre derül.

Engedj leborulni tehát
E' gyönge kebelre
Oh lányka! ha híved imád,
Foglalj le örökre,
Hagyd éljem öledben az égi gyönyört,
Mig láng szivem élte szerelmed elölt.

EUGENIÁHOZ.

Téged látlak mosolygani
Madonna báj vonásiban,
Téged látlak ragyoglani.
Nap 's hold dicső sugáriban,
Miként szivemben élsz.

Buzogva hajtom térdeim,
Téged sohajt áhítatom,
Téged vallnak hő könnyeim,
Téged nyögell szent lángzatom,
Miként szivemben élsz.

A' zöld mező virányain
Kecsalakod előttem áll,
A' hitterem zsámolyain
Te vagy mint legszebb ideál,
Miként szívemben élsz.

Oh te vagy a' ki idvezel
Álmimnak tündér képiben,
Téged imád, 's áld e' kebel
Mély bánatim szélvészíben,
Miként szivemben élsz.

Oh hagyj pihenni kebleden,
A' szenvedélyi harcz után,
Tünj, tünj fel olly szelídeden
Éltem virányos hajnalán,
Miként szivemben élsz.

De ah te tőlem elszakadsz,
Körülem csak hí árnyaid,
Örökre messze czél maradsz,
Nem tünnek föl szüz bájaid,
Miként szivemben élsz.

KOVACSÓCZY.

Foglalat.

	Lap.
A' mátrai vadász.	1
A' két árva, szeretett gyámjok születése napján. — Kazinczy Ferencz.	27
Eggy emlékkönyvbe. — Kazinczy Ferencz.	28
László és Judit. (Balláda)	29
A' fehér czipők. — Kovács Pál.	33
Hunyadi: — Czuczor.	68
Bocsánat. — Gyerő.	70
Eugeniához. — Gyulafalvi Ödön.	71
A' türő. — Makári.	72
Frangepán Lajos. (Hősrege IV. Béla idejéből)	73
Zered. — Takácsy Józsa.	114
Hit és remény. — Nyitra Szerdahelyi Lőrincz.	122
Harcz és jutalom.	123
Bordal. — Hamvai.	200
A' Hitszegő (Balláda). — Harsányi.	202
Béla.	207
Az elefánt és a' szarvorrú. (La Fontaine után). — Gróf Dcsewffy Jó'sef.	268
Magányom. — Gyászffy.	271
A szép nemhez. — Matics.	273
Eugeniához. — Kovacsóczy.	275

MAGYAR AKADÉMIA KÖNYVTÁRA